

*LOCAL AGENDA 2017
GYOMAENDRŐD VÁROS
FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS HELYI PROGRAMJA
LOCAL AGENDA 21*

*Készítette: Gyomaendrőd Város Önkormányzata
Gyomaendrőd, 2013. március*

Elfogadva: Gyomaendrőd Város Képviselő-testülete 122/2013 (III. 29) Gye. Kt. határozat

*Felülvizsgálat: 296/2015 (V. 28) Gye. Kt. határozat
/2017 (.) Gye. Kt. határozat*

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	6
1.1	A fenntartható fejlődésről	6
1.2	A fenntarthatóság elvi alapja	7
2.	Gyomaendrőd bemutatása	10
2.1	Gyomaendrőd társadalmi helyzete	10
2.1.1	Demográfiai viszonyok	10
2.1.2	Oktatás, képzés	12
2.1.3	Művelődés, kultúra	14
2.1.4	Sport, kapcsolódás.....	19
2.1.5	Egészségügy, szociális ellátás.....	20
2.1.6	Közbiztonság	24
2.2	A Környezeti elemek bemutatása	25
2.2.1	Levegő	25
2.2.2	Földtani közeg és talaj	29
2.2.2.1	Fekvés, geomorfológiai helyzet	29
2.2.2.2	Kistáji jellemzők	30
2.2.2.2.1	Talaj.....	31
2.2.3	Gyomaendrőd térsége földtani felépítésének főbb jellemzői:.....	31
2.2.4	A talaj kialakulásával, fejlődésével kapcsolatos talajvíz viszonyok.....	34
2.2.5	Talajadottságok.....	35
2.2.6	Terület és talajhasználat.....	43
2.2.7	Felszíni és felszín alatti vizek.....	44
2.2.7.1	Felszíni vizek	44
2.2.7.2	Árvízi vonatkozások	45
2.2.7.3	Gyomaendrőd a holtágak városa.....	46
2.2.7.3.1	A holtágak keletkezése	46
2.2.7.3.2	Holtágak bemutatása	49
2.2.7.4	Vízrendezés	57
2.2.7.4.1	Belterület elhelyezkedése a vízgyűjtőn	57
2.2.7.4.2	Vízrendezési művek kialakulása, helyzete	57
2.2.7.4.3	Meteorológiai- és talajvíz viszonyok	59
2.2.7.4.4	Csapadékvíz elvezető rendszer ismertetése.....	59
2.2.7.4.5	Információs hálózat.....	70
2.2.7.4.6	Belvíz tározásra igénybevehető területek (záportározók)	70

2.2.7.4.7 Záportározók helye, nagysága, művelési ága:	71
2.2.7.4.8 Mezőgazdasági vízhasznosítás	72
2.2.7.4.9 Felszín alatti vizek	72
2.2.7.4.9.1 Talajvizek.....	72
2.2.7.4.9.2 Ivóvízellátás.....	73
2.2.7.4.9.3 Hévízek.....	76
2.2.8 Élővilág.....	77
2.2.8.1 A természeti környezet aktuális állapota	77
2.2.8.2 Gyomaendrőd védett természeti értékei.....	78
2.2.8.3 Kunhalmok	78
2.2.8.4 Helyi jelentőségű védett természeti területek.....	79
2.2.9 Környezet-egészségügy	82
2.2.9.1 Levegő	82
2.2.9.2 Víz.	84
2.2.9.3 Természetes és mesterséges fürdők.....	85
2.2.9.4 Épített környezet.	87
3. A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET ÉS AZ INFRASTRUKTÚRÁLIS ELLÁTOTTSÁG BEMUTATÁSA	88
3.1 Épített környezet.....	88
3.2 Szennyvíz	89
3.3 Hulladékgyűjtés.....	95
3.4 Területhasználat, zöldfelület gazdálkodás, településtisztaság	103
3.5 Közlekedés	107
3.5.1 Úthálózat	107
3.5.2 Autóbusz-közlekedés.....	108
3.5.3 Parkolás	109
3.5.4 Kerékpáros-közlekedés.....	109
3.5.5 Gyalogos közlekedés	109
3.5.6 Vasúti közlekedés.....	109
3.5.7 Vízi közlekedés	110
3.5.8 Légi közlekedés	111
3.5.9 Közlekedésüzemi létesítmények.....	111
3.6 Energiagazdálkodás és azok környezeti hatásai.....	111
3.6.1 Gázellátás:.....	111
3.6.2 Elektromos energiaellátás:	111
3.7 Az idegenforgalom környezeti hatásai	112
A fenntartható turizmus előnye a természeti környezet számára:.....	113

A fenntartható turizmus előnye a társadalmi környezet számára:.....	113
A fenntartható turizmus előnye a gazdasági környezet számára:	113
Értékek a fenntartható turizmus jegyében	114
Természeti értékek a turizmus fenntarthatóságára:.....	114
Társadalmi értékek a turizmus fenntarthatóságára:	114
Gazdasági értékek a turizmus fenntarthatóságára:	114
TDM és a helyi értékeken alapuló fenntartható turizmus	115
4 KÖRNYEZETBIZTONSÁG	115
5 KÖRNYEZETI NEVELÉS	116
6 CÉLÁLLAPOT MEGHATÁROZÁSA.....	126
6.1 Levegő	126
6.2 Talaj	127
6.3 Felszíni és felszín alatti vizek.....	129
6.4 Élővilág.....	132
6.5 Épített környezet.....	132
6.6 Környezetegészségügy	133
• Allergén növények visszaszorítása	134
6.7 Szennyvízkezelés és csatornázottság	134
6.8 Hulladékgazdálkodás	135
6.9 Területhasználat, zöldfelület-gazdálkodás, településtisztaság.....	137
6.10 Közlekedés	137
6.11 Energiagazdálkodás	138
6.12 Az idegenforgalom környezeti hatásai	139
6.13 Környezetbiztonság	140
6.14 Környezeti nevelés	140
7. OPERATÍV PROGRAMOK	141
7.1 Környezeti állapot monitorozása, elemzése.....	141
7.2 A holtágak megfelelő üzemelési és hasznosítási feladatai	143
7.3 Az árvízi biztonság javítása	143
7.4 A jó minőségű ivóvíz biztosítása	144
7.5 A belterületi csapadékvíz-elvezető rendszer korszerűsítése	144
7.6 Az allergén gyomok terjedésének visszaszorítása.....	144
7.7 A települési hulladékgazdálkodási program megvalósítása	145
7.8 A település zöldfelületeinek fejlesztése	146

7.9 A település közlekedésének fejlesztése	146
7.10 Az energiafelhasználásból származó környezeti terhelések csökkentése	147
7.11 Környezetbiztonsági információs rendszer kiépítése	147
7.12 Környezeti nevelési program készítése	148
8. A LA-21 PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁT SEGÍTŐ MÓDSZEREK	148
8.1 Fórumok, partnerségi kapcsolatok	148
8.2 SWOT elemzés	148
8.3 A tájékoztatás területei, módjai:	151
8.3 Oktatás, képzés	152
9. Összegzés	152

1. BEVEZETÉS

1.1 A fenntartható fejlődésről

A fenntartható fejlődés (sustainable development) olyan fejlődési folyamat (földrak, városok, üzletek, társadalmak stb.), ami „kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket”, ahogy az az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1987-es Brundtland-jelentésében szerepelt. A másik tényező, amit le kellene küzdenie, a környezet elhasználódása, de ezt úgy kell véghezvinnie, hogy közben ne mondjon le sem a gazdasági fejlődés, sem a társadalmi egyenlőség és igazságosság igényeiről.

Az ENSZ Millennium Project keretében 15 globális kihívást azonosítottak, melyek egymással összefüggő komplex problémák. Az emberiség jövőjét attól teszik függővé, milyen megoldásokat, válaszokat sikerül találni ezekre a kérdésekre. Bár az emberiség kilátásai (például a várható életkor vagy az írástudás tekintetében) több területen javultak, mind a gazdaság, mind a társadalom szintjén olyan környezeti problémákkal kapcsolatban kell lépéseket tenni, amelyekre a jelenlegi paradigmák mentén nehezen képzelhető el eredményes cselekvés^[1]. Az ENSZ számos dokumentuma foglalkozott a kérdéssel, például a 2005 World Summit Outcome Document a fenntartható fejlődés „egymással összefüggő és egymást erősítő pilléreit” a következőkben állapítja meg: gazdasági fejlődés, társadalmi fejlődés és környezetvédelem. E hármat gyakran a mellékelt módon ábrázolják, ami megtévesztő, hiszen ezek nem egyenrangúak, hanem egymásba vannak ágyazódva: a gazdaság a társadalom alrendszere, a társadalom pedig az ökoszisztéma alrendszere. Az ökológiai fenntarthatóság a döntő, mert ez határozza meg a társadalmat, s azon keresztül a gazdaságot. Ugyanakkor a három alrendszer komplex kezelése elengedhetetlen az eredményes beavatkozáshoz.

Többek számára a téma szoros kapcsolatban látszik állni a gazdasági növekedésnek azon igényével, hogy lehetővé tegye a gazdaság hosszú távú növekedését anélkül, hogy a természeti erőforrások túlhasználata a hosszú távú fejlődés látná kárát. Mások számára magának a növekedésnek a koncepciója is problematikus, lévén a Föld erőforrásai végesek. Az ivóvízhiány miatt a mezőgazdaságoknak ki kell dolgozniuk a saját fenntartható öntözési programjukat.

A fenntartható fejlődés vázlata

1.2 A fenntarthatóság elvi alapja

Életrendünk akkor fenntartható, ha anyagforgalma körkörös, azaz illeszkedik a természet rendjébe. A fenntarthatóság elsősorban az erőforrásainktól függ. A fizika egy alapvető állítása szerint folyamatok körfolyamatokká alakíthatóak, ha kívülről elég energiát viszünk be a rendszerbe. Körfolyamattá alakítás során a bevitt energia hulladékhővé alakul. Ezért bármilyen gyártási eljárás és az azt követő felhasználás körfolyamattá zárható, amennyiben van elég energia. Bőséges erőforrások birtokában életrendünk könnyen fenntarthatóvá tehető, gyakorlatilag függetlenül attól, mekkora bolygónk népessége.

Az idő, energia, és ismeret a fizika törvényei szerint szorosan összefüggnek. Minél kevesebb energiánk van a körfolyamattá alakításhoz, annál lassúbb lesz a körfolyamat. Tökéletesnek tekinthető körfolyamat létrehozásához, ahol nincs befektetett energia és hulladékhő sem képződik, végtelen sok idő kellene. Sok energia és ismeret birtokában gyorsan el lehet végezni valamit. Ha sok az időnk, akkor nem feltétlen szükséges sok tudás, mert a kísérletezés-szerencse módszerét alkalmazva megtalálhatjuk a megoldást.

Jelenleg az emberiségnek már nincs túl sok ideje arra, hogy megtaláljuk a megoldást. Pillanatnyilag még van elég erőforrás, de már nem sokáig. Számos véges erőforrás - kőszén, kőolaj, földgáz, urán - kitermelésének tetőzése a XXI. század első két évtizedében várható.

Önfenntartó rendszerek

Az önfenntartó rendszerek kialakulásának és fennmaradásának két feltétele van. Az egyik, hogy a rendszer elemei kölcsönhatásban legyenek egymással. Sokszor elegendő már az is hogy az elemek a közvetlen szomszédjaikkal legyenek kölcsönhatásban. A kölcsönhatás jellege lehet összetartó és taszító is, de hosszú távon az összetartás kell, hogy domináljon. A másik feltétel az, hogy a rendszer legyen nyitott, azaz álljon kölcsönhatásban a környezettel. Az önfenntartó rendszernek szoros kapcsolatban kell állnia a környezettel, amivel anyagot és energiát cserél.

Élővilág

Az élővilág teljesen nyilvánvalóan önfenntartó rendszernek számít, sőt James Lovelock Gaia-elmélete szerint maga a Föld is felfogható egy olyan komoly kibernetikus rendszerként mely képes a földi élethez szükséges optimális fizikai és kémiai környezetet kialakítani/fenntartani és akár egy élő organizmusként is felfogható.

A Piac

A közgazdaságtan egyes irányzatai szerint a piac is tekinthető önfenntartó rendszernek, noha a 2008-as gazdasági világválság óta egyre többen mutatnak rá, hogy a piaci kudarcok tág köre és az óhatatlanul kialakuló újabb és újabb tőkepiaci buborékok miatt ez mégsem feltétlenül egyértelmű.

Erőforrások

Világunk jelenleg jóval több erőforrást használ, mint amennyit a fenntarthatóság megenged. Ebből következően a jelenlegi gazdasági rendszer csak jelentős többlet-erőforrásokkal képes működni. Ha ezek az erőforrások kimerülnek, a gazdaság komoly veszélybe kerülhet. Mivel az erőforrás-felhasználás 87%-át fosszilis energiahordozók képviselik, ezek fogyása rejti a legnagyobb kockázatot. A legújabb bizonyítékok alapján a könnyen kitermelhető fosszilis energiahordozókat már kitermeltük. Ezek közül is a legnyilvánvalóbb a kőolaj fogyása. E kérdésben nem is annyira az adott erőforrás, pl. kőolajmező nagysága a mérvadó, hanem sokkal inkább az, hogy meddig érdemes kitermelni az adott mezőt, ezt méri az EROEI mérőszám, tehát pl. azt, hogy egy hordó kőolaj felhasználásával hány hordó kőolaj nyerhető ki. Az adott erőforrások csökkenésére sokak szerint a technológiai fejlődés jelenthet megoldást, ám a növekedés fenntartása zárt rendszerben, mint amilyen a Föld is mindenképpen problémákat okozhat.

Fogyasztás, környezet és fenntarthatóság

A megújuló erőforrások fogyasztása	A környezet helyzete	Fenntarthatóság
több, mint amit a természet újratermelni képes	a környezet pusztul	nem fenntartható
a természet újratermelő kapacitásával azonos mértékű	környezeti egyensúly	fenntartható, nem változó állapot
kevesebb, mint amit a természet újratermelni képes	a környezet megújul	fenntartható fejlődés

Környezetbarát termékek

A növekvő népesség növekvő anyagi jóléte csak úgy képzelhető el, ha a környezeti erőforrások egyre kisebb igénybe vételével folyik a termékek előállítása. Illetve, ha reflektálunk arra, hogy a boldogságunk, jólétünk milyen mértékben függ/független termékek beszerzésétől/fogyasztásától, ld. pl. happiness economics. Egyes cégek erőfeszítéseket tesznek arra, hogy termékeik előállítása során, a termék életideje során vagy az után minél kisebb környezeti terhelést okozzanak. Ezzel azonban óvatosan kell bánni, mert sokan visszaélnek vele. Ilyenkor beszélünk az ún. zöldrefestésről, amikor egy cég csak a szavak szintjén környezetbarát, s terméke mit sem változik, vagy pl. környezetbarát célokat támogató alapítványt hoz létre, miközben fő tevékenysége rengeteg természeti, társadalmi kárt okoz. Más cégek természetesen őszinték és hitelesek, érdemes tájékozódni.

Öko-címkék

Jelenleg az EU-ban a termékek hátoldalán, csomagolásán különböző „öko-címkével” találkozhatunk, jelentésük nagyon különböző. A leggyakoribbak: a Möbius hurok, a Zöld Pont (Der Grüne Punkt), a Ricoh Group újrahasznosítás címkéje, az Európai Unió „öko-címkéje”, a „Nordic Swan” (Északi Hattyú) és a magyarországi cédrus-fa védjegy.

Lehet-e fenntartható a fejlődés?

Számos környezetvédő bírálta a „fenntartható fejlődés” kifejezést, mondván, hogy oximoron, mert a gazdasági fejlődés és a hozzá rendelt elméletek és szabályozások az erőforrások állandó fogyasztásában gondolkodnak, mintha az erőforrások mindenkor hozzáférhetőek volnának. Sok erőforrást, mint például a kőolajat és a földgázt az emberiség sokkal nagyobb ütemben fogyasztja, mint ahogy természetes úton újratermelődik, így egyre fogyatkozik a készletük. A kifejezés ellen azzal érvelnek, hogy az üzleti életben a „fenntartható fejlődés” szókapcsolatot úgy használják, mint ha a jelenlegi fajta gazdasági fejlődés is fenntartható volna, vagy mintha a kapitalizmus környezetbarát volna – félretolva útjukból olyan embereket, akik nem a gazdasági, hanem a környezeti értékeket hangsúlyozzák. Egy másik érv a kifejezés ellen az, hogy a közgazdászok rendszerint a fenntartható fejlődés alatt állandóan fenntartható gazdasági növekedést értenek, amely azonban (mivel a gazdaság a természeti erőforrások használatára alapul) elvileg sem lehetséges, hiszen a Föld véges méretű.

A megújuló energiaforrások, az újrafelhasználás, a szolgáltatások megfelelő megszervezése gazdasági értelemben is lehetővé tud tenni fejlődést – vagy a korlátozott erőforrások használata nélkül, vagy kismértékű, kis környezeti hatással járó használatukkal. Az utóbbi eset is lehet nem fenntartható, ha az erőforrások lassú fogyasztása meghatározatlanul hosszú ideig tart.

Ha pedig a fejlődés alatt nem feltétlenül értjük az anyagi növekedést és az emberiség számbeli növekedését, hanem inkább az emberiség szellemi fejlődésére gondolunk, akkor ez elvileg lehetséges a Föld élővilága állapotának megőrzése mellett is.

Helyesebbnek tűnik a fenntartható társadalom, mint elfogadható alapelv rögzítése, amellyel elkerülhető a "fejlődés" szó erőltetetten megengedő értelmezése. A fenntartható fejlődés megítélése persze azon is múlik, hogy melyik szerzőből indulunk ki. Gyulai Iván pl. megkülönbözteti a fenntartható növekedést a fenntartható fejlődéstől, mondván, hogy előbbiben többek igyekeznünk lenni, utóbbiban jobbak. Szerinte nem érdemes külön fenntartható gazdaságról, vagy fenntartható fogyasztásról beszélni, e helyett a társadalmi berendezkedés egésze lehet fenntartható vagy fenntarthatatlan. Ez az egészleges megközelítés azért is fontos, mert jelenleg pont az a rossz gyakorlat, hogy a világ megközelítése túlságosan szektorokra bontott, és az egyes szektorális beavatkozások egymás kárára valósulnak meg, pl. a természetvédelmi célt szociális cél rovására valósítanak meg, vagy a leggyakoribb, hogy gazdasági célt a természeti és társadalmi szektor rovására érnek el. E helyett rendszerben kellene gondolkodni: olyan rendszert létrehozni, amelyben a természeti, társadalmi és gazdasági célok egyaránt megvalósulnak.

Forrás: <http://www.ff3.hu/>

2. GYOMAENDRŐD BEMUTATÁSA

2.1 Gyomaendrőd társadalmi helyzete

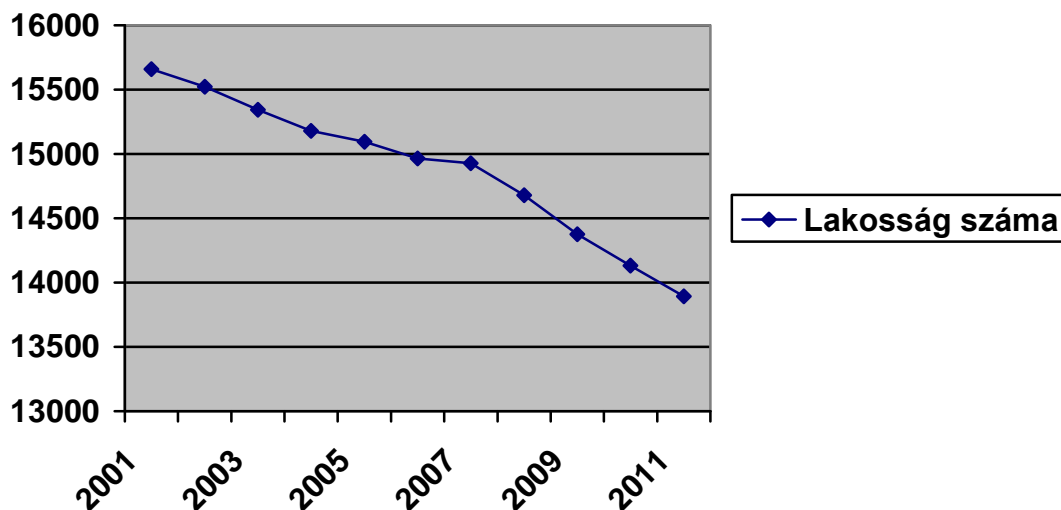
2.1.1 Demográfiai viszonyok

A Dél-alföldi régió, az ország délkeleti és déli területén, a Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye által lefedett területen helyezkedik el, az ország legnagyobb kiterjedésű régiója. A települések számát (254 település, mely országos viszonylatban a legalacsonyabb egy régió belül) és a régió területét (az ország legnagyobb kiterjedésű régiója) tekintve, régióink az ország legritkább településhálózatával rendelkezik. 47 városával ugyanakkor a Dél-Alföld az Észak-Alföldet követően a legvárosiasabb régiója az országnak.

Gyomaendrőd 1989. március elején nyert városi rangot, kisvárosi jellegű település, központi belterületből és két sűrűn lakott külterületből - Öregszőlő és Nagylapos -, valamint egyéb tanyás térségből áll. A város külterületeivel együtt 30.394 km²-en terül el, melyből a belterület 1.120 km². A lakosság száma 2017. január elsején 13.693 fő A népsűrűség 12,22 fő/km²

A településen sajnos a népességszám folyamatos csökkenése figyelhető meg, amely leginkább az elvándorlásból adódik, bár a születések száma is csökkenő tendenciát mutat.

**Gyomaendrőd lakónépességének száma (forrás: KSH)
(2001-2011)**

Évenkénti születések száma Gyomaendrőd Városban (forrás: KSH)

1986	1990	1994	1998	2002	2006	2010	2012	2014	2015	2016
175	176	167	126	127	122	96	113	114	106	114

Jelentős problémaként jelentkezik a lakosság elöregedése, melyet felerősít az is, hogy a településünknek nagyon rossz a lakosságmegtartó ereje.

Elvándorlások száma (forrás: KSH)

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
237	218	178	176	101	101	103	189

A népesség döntő többsége magyar nemzetiségű. Kisebb számban megtalálható a német és cigány nemzetiséghez tartozónak vallók száma. E cigány közösség 1995 óta, míg a német 1998 óta önálló nemzetiségi önkormányzattal rendelkezik.

Állandó népesség korcsoportos bontásban (KSH adat: 2003. 05. 19. és 2008.11.07.)

Korcsoport	Férfi		Nő		Együtt		Össz. lakosok	
	2003. 05. 19.	2008. 11. 07.	2003. 05. 19.	2008. 11. 07.	2003. 05. 19.	2008. 11. 07.	2003. 05. 19.	2008. 11. 07.
0-2 éves	201	178	189	152	290	330	2,5	2,2
3-5 éves	192	222	199	199	391	421	2,5	2,8
6-14 éves	733	619	779	651	1512	1270	9,7	8,6
15-17 éves	294	261	284	266	578	527	3,7	3,6
18-60 éves	4664	4420	4575	1369	9239	8789	59,5	59,5
61-120 éves	1384	1385	2046	2038	3430	3423	22,1	23,2
0-18 éves	15314	1371	1543	1352	3056	2723	19,6	18,4
19-60 éves	4571	4329	4483	4285	9054	8614	58,2	58,4
61 év felett	1384	1385	2046	2038	3430	3423	22,1	23,2
Összesen	7468	7085	8072	7675	15540	14760	-	-

A korcsoportos bontás is igazolja, hogy egyre kevesebben születnek – megfigyelhető az elöregedés is -, és maradnak itt Gyomaendrődön, mely hosszú távon súlyos demográfiai következményekkel fenyeget.

A nemek aránya az országos átlagéhoz hasonlóan alakul, a településen a nők száma magasabb.

Évek	Nők (fő)	Férfiak (fő)
2008	7668	7012
2009	7498	6877
2010	7376	6755
2011	7259	6635

2012	7121	6553
2013	7390	6817
2014	7297	6784
2015	7220	6730
2016	7160	6646

2.1.2 Oktatás, képzés

A lakosság képzettségi helyzetét vizsgálva Gyomaendrőd az Alföld tekintetében az átlagosnál jobb mutatókkal rendelkezik. Az érettségizettek aránya a 90-es években az átlag fölé emelkedett, a többi településhez viszonyítva magas, s kevés azon 60 éven felüliek száma, akik egyetlen osztályt sem végeztek. Az iskolázottsági mutatók napjainkban romlottak, de még mindig jónak mondhatóak. Az alacsony iskolázottság következményeként magasan alakul a munkanélküliek száma és a munkanélküliségi ráta.

A településen túlnyomó részben fizikai, jellemzően középfokú végzettséggel rendelkező munkaerő található.

Az intézményi ellátottság tekintetében az alábbiakat ismertetjük.

Gyomaendrődön 2 bölcsőde található, amely intézményt nonprofit Kft. működteti. A két intézmény által biztosított férőhelyek száma összesen 48.

Az óvodai ellátás esetében Gyomaendrőd Város, valamint Hunya és Csárdaszállás Községek Önkormányzatai Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya Kistérségi Óvoda néven új intézményt alapítottak. Az óvoda, székhelyintézménye mellett még 2 gyomaendrődi telephelyből és egy Csárdaszálláson található tagintézményből áll. A Kistérségi Óvoda 2012. szeptember 1. nappal kezdte meg működését.

A maximális férőhelyek a gyomaendrődi székhelyre és telephelyekre vonatkozóan az alábbiak szerint alakulnak:

- Százszorszép Óvoda (zöld óvoda): 114 fő,
- Csemetekert Óvoda: 83 fő
- Margaréta Óvoda (zöld óvoda): 82 fő

Ezen túl a városban három óvoda esetében az óvodai feladatellátást nonprofit kft-ék látják el, a feladatellátásra az önkormányzat köznevelési szerződést kötött az óvoda fenntartókkal.

Az óvodából az iskolába való átmenet a gyermekek számára a 100 %-os óvodáztatásnak is köszönhetően kevesebb nehézséget okoz.

Gyomaendrődön három általános iskola működik. A gyomai településrészen a Kis Bálint Általános Iskola, a két településrész között a Szent Gellért Katolikus Általános Iskola Gimnázium és Kollégium (és Óvoda), az endrődi részen pedig a Rózsahegy Kálmán Általános Iskola és Kollégium. Az utóbbi intézmény esetében térségi vonzáskörzetről is beszélünk, hiszen Csárdaszállásról a felső tagozatos diákok ide járnak tanulni.

A Szent Gellért Katolikus Általános Iskola Gimnázium és Kollégium egyházi fenntartású intézmény, a Kis Bálint Általános Iskola 2013. január 1-ig önkormányzati fenntartású intézmény volt, örökös Ökoiskola címmel rendelkezik. A Rózsashegyi Kálmán Általános Iskola esetében 2013. január 1-ig közös intézményfenntartásban – a Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya Intézményi Társulás fenntartásában, melynek gesztora Gyomaendrőd - valósult meg az általános iskolai oktatás.

A köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről szóló 2012. évi CLXXXVIII. törvény erejénél fogva a gyomaendrődi oktatási intézmények 2013. január 1. nappal a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Gyomaendrődi Tankerületének fenntartásába kerültek. Az oktatási vagyon működtetője továbbra is Gyomaendrőd Város Önkormányzata. Az oktatási vagyon a KLIK vagyonkezelésében van.

Gyomaendrődön két középfokú oktatási intézmény működik, melyek közül a Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola és Kollégium szakközépiskolai és szakiskolai képzések mellett érettségire épülő szakképesítéseket is lehet szerezni. Az intézmény fő oktatási területe a mezőgazdaság, de oktatnak egyéb – főleg könnyűipari - szakmákat is

A 2017/2018-ös tanévre az alábbi szakmákra vonatkozó beiskolázást engedélyezett az OM:

Szakközépiskola –

- Gazda
- Lovász
- Édesipari termékgyártó
- Állattartó szakmunkás
- Pék
- Kistermelői élelmiszerellátó – falusi vendéglátó
- Családi gazdálkodó
- Tartósítóiipari szakmunkás
- Tejipari szakmunkás
- Húsipari szakmunkás

Szakgimnázium

- mezőgazdasági ágazat
- környezetvédelmi ágazat

Technikus

- Mezőgazdasági technikus
- Környezetvédelmi technikus
- Állattenyésztő és állategészségügyi technikus

Szaktechnikus

- Növényvédelmi szaktechnikus

Intenzív érettségi

A Szent Gellért Katolikus Általános Iskola Gimnázium és Kollégiumban intenzív nyelvi előkészítő évfolyamok, emelt szintű évfolyam, közgazdasági és kereskedelmi-marketing oktatás, utazás és turizmus szak, rendészeti szak találhatóak meg a négy évfolyamos általános gimnáziumi képzés mellett.

Mindkét középiskolában országos szinten is elismert oktató-nevelő munka folyik.

A városban művészetoktatási lehetőség is adott. A Kállai Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézmény feladata, hogy a művészetoktatás követelményi és tantervi programjára épülő művészetek területén kibontakoztassa a művészi képességeket, fejlessze a művészi tehetségeket. Biztosítsa a művészi kifejezőképességeket megalapozó, illetve szakirányú továbbtanulásra felkészítő nevelő-oktató munkát. Az intézményben képzőművészeti, zeneművészeti, táncművészeti és színművészeti tagozaton folyik az oktató munka.

A településen rendelkezésre állnak oktatást kiegészítő tevékenységek, mint pedagógiai szakszolgáltatás, ezen belül nevelési tanácsadás és logopédiai ellátás is. A pedagógiai szakszolgálat feladatait a KLIK Békéscsabai tankerülete irányítja, míg a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás Gyomaendrődi Család- és Gyermekjóléti Központ önálló intézményként funkcionál.

2.1.3 Művelődés, kultúra

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX tv. 13. § (1) szerint a települési önkormányzat feladata kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása. A muzeális intézményekről a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL tv. 76. §-a alapján a települési önkormányzat kötelezően ellátandó feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása. A törvény 78. § (2) bekezdése szerint az önkormányzat a városban közművelődési intézményt biztosít.

Gyomaendrőd Város Önkormányzatának Képviselő-testülete a közművelődési feladatok ellátásáról 2009. március 1.-jétől a Közművelődési-Közgyűjteményi és Szolgáltató Intézmény keretei között gondoskodik.

Az intézmény székhelye a Kossuth út 9. szám alatt található.

1. Gyomai településrész önkormányzati fenntartású közművelődési intézménye:

Telephelyei:

Kállai Ferenc Kulturális Központ (Gyomaendrőd, Kossuth L. u. 9.)

Körös Látogatóközpont (Gyomaendrőd, Jókai M. u. 6.)

Tanösvény (Gyomaendrőd, Erzsébet liget)

Víziszínpad

2. Endrődi településrész önkormányzati fenntartású közművelődési intézménye

Telephelyei:

Szent Antal Népház (Gyomaendrőd, Blaha L. u. 21.)

Endrődi Tájház és Helytörténeti Gyűjtemény (Gyomaendrőd, Sugár út 18-20. sz.)

Gyomai Tájház és Alkotóház (Gyomaendrőd, Zrínyi Miklós út 2.)

Szent Antal Kenyér sütőház (Gyomaendrőd, Szent Antal u. 4)

Bárka Látogatóközpont (Gyomaendrőd, Templom–zug)

3. Határ Győző Városi Könyvtár (Gyomaendrőd, Fő út 230)

Intézményi struktúrán kívüli közművelődési feladatot ellátó szervezetek:

- 1. Közalapítvány Gyomaendrőd Város Közgyűjteményeiért**
- 2. Rózsahegyi Iskola Diákjaiért Alapítvány által működtetett Rózsahegyi Ház (Gyomaendrőd, Kondorosi út 1)**
- 3. Touriform iroda (Gyomaendrőd, Erzsébet Liget 2)**
- 4. Kner Nyomdaipari Múzeum (Gyomaendrőd, Kossuth Lajos u. 16)**

A gyomai részen található székhely számos civil szervezetnek közösségi teret biztosít, rendezvényeivel a település kulturális életének egyik központja. Az intézményben többek közt a Gyomaendrődi Őszi Tárlat, az amatőr gyomaendrődi művészek kiállítása kerül évente megrendezésre.

Az Endrődi Népház programjai az endrődi városrész közművelődését szolgálják, és helyet ad a városrész civil szervezeteinek. A lakosok igényeihez alkalmazkodva főként a közösségi lét különböző formáinak segítése a fő tevékenység. Ezen kívül rendezvényeknek, kiállításoknak, közéleti-, közérdekű összejöveteleknek, gyűléseknek, tanfolyamoknak színhelye a közművelődési színtér. Az Endrődi Népház 2015. május 9-én volt 85 éves.

Az Endrődi Tájház és Helytörténeti Gyűjtemény 1977 óta működő intézmény. A Tájház berendezésével a XIX. század eleji paraszti életet mutatja be. A Tájház szomszédságában lévő épület megvásárlásával méltó helyre került az egyre gyarapodó helytörténeti gyűjtemény, melyből több állandó kiállítás is megtekinthető:

- Bepillantás Endrőd régmúltjába – régészeti kiállítás
- Tímár Máté emlékszoja
- Csizmadiák és cipészek Endrődön a XIX. sz. – XX. sz. fordulóján

A Tájház kiemelt hangsúlyt fektet a népi kézműves mesterségek bemutatására. Lehetőségeihez mérten az iskolai elméleti oktatásban szereplő néprajzi és helytörténeti anyag gyakorlati, valamint tárgyi megismertetését rendhagyó múzeumi órák keretében segíti elő.

A gasztronómiai programjaik kiszélesítették a látogatók körét:

- Hagyományos endrődi disznótor a tájházban 2004-ben kísérletként tervezett program olyan jól sikerült, hogy az elmúlt években visszatérő, közkedvelt programmá vált.
- a hagyományos ételkészítési bemutató program, melyen a látogatók megismerhetik a helyi ételek (kemencében sült kelt

tészták, vászonfazékban helyi specialitások) készítésének régies módjait.

Az intézmény részt vesz a helyi emlékek védelmében, melynek eredményeként egyre több kulturális objektum újul meg, vagy kerül védetség alá. Nyaranta néprajzi tábort szerveznek néprajz szakos hallgatók és helyi fiatalok részvételével.

Napjainkban a gyomai városrészen, a Zrínyi utcában is kialakításra került egy tájház, mely a Gyomai Tájház és Alkotóház nevet kapta. Az egyetlen olyan gyomai parasztház, ami még mindig hiánytalanul magán hordozza a régi falusi építészet elemeit, stílusjegyeit. A szobákban található két, a mai napig működőképes kemence disznótoros vagy más sütés-főzést magába foglaló lakoma alapjául is szolgál a rendezvényeken.

Szent Antal Zarándokház:

A turisztikai attrakciók DAOP projekt keretein belül 2015-ben kerül átadásra a történelmi és kulturális örökség turisztikai hasznosítása céljal, „Szent Antal” kenyérsütő háza:

A kenyérsütő ház olyan kulturális emlék, mely régiókban és talán az országban is egyedinek nevezhető. A városba látogató zarándokok és más célcsoportok számára a tradicionális kenyér-, kalácsütés bemutatása mellett a kulturális örökségünk történelmének megismerése is a

program részét képezi.

Az épület eredeti formában került visszaállításra, az udvarán fedett pihenőhellyel. A hátsó kerítés falon Szent László fogadalmi kereszt elhelyezésére adott a lehetőség, ezzel is egy hagyományt indítva a zarándokok részére.

A város könyvtára a **Határ Győző Városi Könyvtár**, székhelye 2017. évtől Gyomaendrőd, Fő út 230. Egy korábbi önkormányzati döntés eredményeként a Határ Győző Város Könyvtár ismét két helyen fogadja az olvasásra, internetes információgyűjtésre vagy egyéb, az intézmény által nyújtott szolgáltatásra vágyó városlakókat. Endrődön a régi új helyén, a Népház földszintjén, míg Gyomán egy régi patinás épületben, a Fő út 230. alatt várja az olvasókat. Az intézményekben nyilvános könyvtári feladatellátás valósul meg. A könyvtár továbbá kiemelt figyelmet fordít a fizikai, etnikai, szociális hátrányokat szenvedők, valamint az időskorúak ellátására olyan módon, hogy minél több elérést és lehetőséget biztosítson számukra az információ ellátásban, a szolgáltatások a dokumentumok igénybe vételében, valamint a dokumentumok használatában.

A Vidovszky Béla Helytörténeti Gyűjtemény – Városi Képtár működtetésével városunk méltán büszke lehet arra, hogy helyet tud biztosítani egy állandó képzőművészeti kiállítóhelynek. A Képtár helyi civil kezdeményezéssel jött létre, mutatva, hogy a közművelődés területén létjogosultsága van a civil szervezetek jelenlétének. A Vidovszky Béla Helytörténeti Gyűjtemény (Városi Képtár) a Közalapítvány Gyomaendrőd Város Közgyűjteményeiért fenntartásában működik. A képtárban állandóan megtekinthetőek Vidovszky Béla festményei és személyes emlékei, Corini Margit, a párizsi éjszaka festőjének festményei, Illéssy Péter grafikái és festményei valamint Pásztor János szobrai a Magyar Nemzeti Galériából. Évente négy-öt időszakos tárlatot rendeznek a fenti művészekkel személyes vagy szellemi kapcsolatban álló alkotók munkáiból, valamint a megyei és városunkból elszármazott kortárs képzőművészek alkotásaiból.

A Kner Nyomdaipari Múzeum - **Magyarország egyetlen nyomdaipari múzeuma** - 1970 óta működik Kner Imre egykori lakóházában, mely 1925-ben épült Kozma Lajos építész-grafikus tervei alapján, népies barokk stílusban. A múzeum kiállítása bemutatja a Kner család tagjainak munkásságát és a Kner Nyomda történetét az 1882-es alapítástól napjainkig.

Emléktermek, emlékhelyek

A gyomaendrődi pedagógusok és lelkes népművelők fontosnak tartják a hagyományok ápolását, azok továbbörökítését a felnövekvő nemzedékben. Tudatosítani akarják, hogy múltunk egyben a jövőnk is, ezért fontos, hogy ismerjük a városunkban élt és élő, értünk tevékenykedő pedagógusokat, művészeket. Városunkban hat emlékszoba valamint emlékhely működik, ebből kettő a Kis Bálint Általános Iskola gondozásában (Darvas Tibor Emlékterem, Beranek Ottóné Emlékterem), egy a Rózsahegyi Kálmán Kistérségi Általános Iskolában (Rózsahegyi Kálmán emlékére), egy a Városi Képtárban (Vidovszky Béla emlékhely), egy az Endrődi Tájházban (Tímár Máté emlékhelye) valamint a Pap Zsigmond emlékház a Rákóczi úton.

Látnivalók Gyomaendrődön (a teljesség igénye nélkül):

- Jézus Szíve Katolikus Templom, Szent Imre Katolikus Templom, Evangélikus Templom, Református Templom
- Erzsébet liget, hársfasor, szelídgesztenye fák, Holtágak és a Hármaskörös és ártere
- Endrődi Tájház és Helytörténeti Gyűjtemény Gyomai Tájház és Alkotóház
- Kner Nyomdaipari Múzeum, Vidovszky Béla Helytörténeti Gyűjtemény
- Emlékművek, terek, a Gyomaendrődi Járási Hivatal épülete
- Liget Gyógyfürdő és a szabadstrandok
- Bárka Látogatóközpont
- Körös Látogatóközpont
- Sóják hídja, lombkorona sétány, vízi színpad

2.1.4 Sport, kapcsolódás

Városunkban közel 20 sportszervezet működik. Óriási sikereket érnek el társastáncosaink, kajakosaink, judósaink és ökölvívóink. Nagy hagyománya van a labdarúgásnak. A sokáig két csapat (Gyomaendrődi FC- /Gyoma/ és Gyomaendrődi Városi SE-/Endrőd/) 2008 szeptemberében egyesült Gyomaendrődi FC néven.

Az atlétika sportágában is kiemelkedő eredmények születtek és születnek. Az utánpótlás nevelésben – bármely sportág területén – nagy szerepe van az iskolákban működő sportegyesületeknek is.

A város központjában, a Kner térrel szemben található Gyomaendrőd egyetlen sportcsarnoka, mely kiválóan alkalmas sportesemények (kispályás foci, kézilabda-, kosárlabda-, röplabda meccsek) lebonyolítására, valamint kulturális- iskolai események megrendezésére.

A csarnok befogadó képessége 300 fő.

A Sportcsarnok igénybe vehető az oktatási intézmények kötelező testnevelési óráinak megtartására.

A Kis Bálint Általános Iskola Sportegyesületének javaslatára a Sportcsarnok 2008. június 1. napjával felvette a Varga Lajos nevet.

A sportcsarnok számos kulturális programnak ad helyet, és alkalmas lehet nagyszabású vásárok, kiállítások és kistérségi rendezvények megrendezésére.

Az óvodák és az oktatási intézmények nevelési illetve pedagógiai programjukban rögzítetten vízhez szoktatást illetve úszásoktatást biztosítanak az intézményekbe járó gyermekek, tanulók számára. Gyomaendrőd Város Önkormányzata támogatja - fenntartótól függetlenül -, a város oktatási intézményeibe járó gyermekek úszásoktatását. Az úszásoktatás helyszíne a Liget Fürdő.

Sportpályák

A Gyomaendrődi Futball Club feladata a sportpályák fenntartása. Az 1997. december 03.-án kötött megállapodás szerint Gyomaendrőd Város Önkormányzata 30 éves időtartamra az endrődi ligeti sportlétesítményt az egyesület kezelésébe adta. A megállapodásban rögzített feltételek szerint az egyesület a pályát kizárólag sportcélra használhatja, illetve az egyesület köteles a használat teljes ideje alatt a Rózsahegyi Kálmán Általános Iskola részére a létesítményt ingyenesen rendelkezésre bocsátani a tanórai és tanórán kívüli foglalkozásokhoz.

Sportlétesítmények:

- Varga Lajos Sportcsarnok
- Népligeti Sporttelep (futball- és futópálya)
- Népligeti bitumenes pálya
- Erzsébet-ligeti Sporttelep (futball- és futópálya, műfüves futballpálya)
- Százszorszép Óvoda Ovi-Sport pálya
- Kis Bálint Általános Iskola sportudvara(kivitelezés 2018-ban)
- Erzsébet-ligeti Tenisz Pálya
- Fedett Fürdő
- Halász István Csónakház
- Telekparti Szabadidő és Lovaspark
- Sziluett 2005 Fitness Klub - kondi terem, fitness-aerobik terem Hősök útja 51.
- Atlantisz Edző Klub – kondi terem Hősök útja 45
- Gyomaendrődi Judo Klub – edző terem Kossuth út 50.
- Hencz Wrestling SE – edző terem Fő út 81/2

2.1.5 Egészségügy, szociális ellátás

Gyomaendrőd lakosainak egészségi állapota nem tér el az országos helyzettől, miszerint a nagy betegcsoportok ugyanúgy jellemzőek sajnos a településen élőkre (keringési rendszer betegségei, daganatos megbetegedések, emésztőrendszer megbetegedései, légzőrendszer megbetegedései, külső okok - baleset, öngyilkosság stb.), mint az országos átlagra. Magyarországon a születéskor várható életkor 5-8 évvel alacsonyabb, mint az Európai Unió többi országában és sajnos ez Gyomaendrődön sincs másképp. A Dél-Alföldre ezeken felül igen jellemző a depresszió, mint pszichiátriai betegség, melynek kialakulása összefügghet az alkoholizmussal és a rokkanttá nyilvánítással.

Az egészséges életmódra való nevelést már gyermekkorban szükséges lenne elkezdni, bár hozzá kell tenni, sok gyermek nem tud részt venni az iskolai testnevelés órákon sem, mert

felmentése van valamilyen betegség miatt (műtét, asztma, szívprobléma,) az órák látogatása alól.

Az utóbbi időben jelentősen megnövekedtek az allergiás betegségek Gyomaendrődön is, akárcsak szerte a világban. A gyermekek jelentős részénél tapasztalhatóak csontrendszeri elváltozások, tartási hibák, szaporodnak a fogászati megbetegedések is.

A lakosság életmódja a Dél-alföldi régió átlagának megfelel. Az egészségesebb életmód és egészséges táplálkozás megvalósulásához felvilágosító munkára és anyagi körülmény változására lenne szükség. Olyan környezeti hatásról, mely jelentősen befolyásolná a lakosság egészségi állapotát, nem beszélhetünk. A társadalmi, gazdasági, szociális és kulturális viszonyok megfelelnek a magyarországi települési viszonyoknak.

Az egészségügyi ellátást biztosító önkormányzati vagyon:

Hősök útja 57.	Járóbeteg-szakellátás
Fő u. 2.	Védőnői szolgálat, Iskola és ifjúság-egészségügyi ellátás
Dr. Pikó Béla u. 3.	Védőnői szolgálat, Iskola és ifjúság-egészségügyi ellátás, háziorvosi alapellátás
Erzsébet liget 2.	Reumatológiai szakellátás, Gyógytorna
Hősök útja 40.	Iskola és ifjúság-egészségügyi ellátás
Fő u. 3.	Háziorvosi alapellátás

Gyomaendrődön felnőtt és gyermek ellátást biztosító háziorvosi rendelők találhatók meg, ezen túl védőnői szolgálat, fogorvosi szakrendelők, mentőszolgálat, illetve központi orvosi ügyelet is működik.

Az orvosi alapellátást a háziorvosok biztosítják, míg a szakellátást a járóbeteg szakellátó biztosítja, a Városi Egészségügyi Intézmény. Az itt működő szakrendelések: laboratórium, nőgyógyászat, belgyógyászat, fül- orr – gégészet, sebészet, bőrgyógyászat, urológia, orthopedia, tüdőgyógyászat, szemészet, röntgen, ultrahang, neurológia, pszichiátria

2013. január 1-jével Gyomaendrőd járási székhely lett. A város területén a mezőgazdasági egyéni és társas vállalkozások biztosítják az itt élő lakosság többségének a megélhetését. Az ipari területen megjelenik a cipő- és nyomdaipar, de számos egyéb területen, így a faiparban, élelmiszer feldolgozóiparban található meghatározó számú vállalkozás. A fejlődő és korszerűsödő kereskedelem és szolgáltatás egyes területeken európai színvonalú ellátást kínál az itt élő emberek és átutazók számára.

A város legnagyobb munkaadója az önkormányzat, amely a gyermekjóléti, szociális, egészségügyi, sport- és kulturális területen nyújt megélhetést a helyi humán értelmiség számára és korszerű szolgáltatást a város és térsége lakosságának.

A szociális helyzet változásai

Gyomaendrőd	2008.	2012.	2014.	2016.
Munkanélküliek száma a településen	800	1027	564	381
Ebből tartósan munkanélküli	100	204	75	61
Hány háztartás kap rendszeres szociális segílyt?	326	406	666	nem

				releváns
Hányan kapnak rendszeres szociális segélyt?	n.a.	46	266	nem releváns
Hány gyermek után igényelnek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt?	752	1043	783	619
Azon gyermekek száma, akiknek szülei nyilatkoztak halmozottan hátrányos helyzetükről	229	181	n. a.	n. a.
Azon gyermekek száma, akiknek szülei nem nyilatkoztak	523	358	n. a.	n. a.

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások megállapításában, folyósításában az alábbi szervek vesznek részt:

Járási hivatal:

- időskorúak járadéka
- aktív korúak ellátása
- ápolási díj
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság megállapítása
- alanyi és normatív közgyógyellátás
- a hadigondozással kapcsolatos feladatok ellátása.

Önkormányzati Hivatal

Jegyzői hatáskörben:

- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény

Önkormányzati hatáskörben:

- rendszeres települési támogatás
  - o lakásfenntartási támogatás
  - o gyógyszer támogatás
- rendkívüli települési támogatás (átmeneti pl kórházi kezelésre, temetési segély)
- köztemetés

Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya települések Önkormányzatai a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások biztosítása érdekében működtetik a Térségi Szociális Gondozási Központot. Az intézményt 1993. május 1-jével alapította Gyomaendrőd Város Önkormányzata. Az intézmény a Gyomaendrőd-Csárdaszállás-Hunya Intézményi Társulás fenntartásában látja el feladatait.

Az intézmény a személyes szociális gondoskodás keretein belül szolgáltatásai által segítséget nyújt mindazon szociálisan rászorult személyek számára, akik életvitelükben részleges vagy teljes segítségre szorúlnak. Intézményhálózata révén az alap és szakosított ellátási formák összehangolásával, az idős és/vagy fogyatékkal élő személyek bio – pszicho - szociális szükségleteinek kielégítésében nyújt részleges vagy teljes segítséget. Az ellátás minél magasabb színvonalú megvalósulása érdekében kapcsolatot tart mindazon társadalmi-, érdekképviselői szervezetekkel, társintézményekkel, melyeknek együttműködése az idős és/vagy fogyatékos ellátottak életminőségének javulásához hozzájárulhat.

Az intézmény az alábbi feladatokat látja el.

1. *Idősek nappali ellátása (Idősek Klubja)*

2. *Fogyatékosok nappali ellátása (Rózsakert Esély Klub)*

Mindkét nappali ellátási formában nyújtott szolgáltatás magában foglalja az alábbi elemeket:

- Fizikai ellátás
- Egészségügyi ellátás
- Mentális ellátás
- Szabadidő hasznos és célszerű eltöltésére irányuló foglalkoztatás
- Ellátottak érdekvédelme

3. *Házi segítségnyújtás*

4. *Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás*

5. *Támogató szolgálat*

6. *Tanyagondnoki szolgálat*

7. *Étkeztetés*

8. *Vendég étkeztetés*

9. *Idősek otthona és átmeneti elhelyezést(gondozó ház) biztosító egységek*

9. 1 Átmeneti elhelyezés /Idősek gondozóháza/

9.2 Tartós elhelyezés /Idősek Otthona/

Kiegészítő feladatok:

1. Gyakorlóterep biztosítása

2. Egyéb vendéglátás /munkahelyi étkeztetés, vendéglátás/

3. Máshová nem sorolható egyéb szárazföldi szállítás

2017. január 1-től a önálló intézményként működik Gyomaendrődi Család és Gyermejjóléti Központ feladatkörébe tartozik:

a családsegítés

- Közreműködik a család szociális, mentálhigiénés és életvezetési problémáinak feltárásában.
- Gondoskodik a befolyásoló okok megszüntetéséről, megoldási javaslatot készít, és segítséget nyújt.
- Részt vesz az egyének és családok kapcsolatkézségének javításában folyamatosan figyelemmel kíséri a működési területen élő lakosok szociális helyzetét.
- Kezdeményezi új szociális ellátások bevezetését az önkormányzatnál.
- Támogatja, segíti az önszervező csoportok, civil szerveződések létrehozását, valamint a munkáját.

és a gyermekjóléti szolgáltatás

- a gyermek testi, lelki egészségének, családban történő nevelésének elősegítése;
- a veszélyeztetettség megelőzésére, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetésére valamint a gyermek családjába történő visszahelyezése érdekében tett intézkedések;
- összehangolva a gyermekeket ellátó egészségügyi és nevelési-oktatási intézményekkel szervezési, szolgáltatási feladatokat végez.

2.1.6 Közbiztonság

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX.tv. 13. § (1) bekezdése szerint a települési önkormányzat feladata közreműködés a település közbiztonságának biztosításában. A feladatellátás mértékéről a képviselő-testület rendelkezik a lakosság igényeire és az anyagi lehetőségeire figyelemmel.

A közbiztonság helyzetéért a rendőrségről szóló 1994.évi XXXIV tv. alapján a rendőrség a felelős. A rendőrség a feladatai ellátása során együttműködik az állami és az önkormányzati szervekkel. Gyomaendrőd városát a Szarvasi Rendőrkapitányság Gyomaendrődi Rendőrőrséje védelmezi. A városban civil szervezetként Polgárvédelem is működik. Fenti szervezetek a lakossággal együttműködve végzik munkájukat, lehetőségeikhez mérten.

Az önkormányzat által létrehozott mezei őrszolgálat 1998-ban alakult meg. Működésük eredményeként a külterületen jelentősen javult a közbiztonság. Gyomaendrődön a közterület-felügyelet egy fővel működik.

A tüzek elleni kártételek és megelőzés tekintetében jelentős szerepe van a Hunyai, Csárdaszállási, Gyomaendrődi Önkormányzati Tűzoltóságnak, mely a Szarvasi Hivatásos Tűzoltóság irányítása alá tartozik.

A településen katasztrófa-helyzet esetében a Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Szeghalmi Területi Igazgatóságának Katasztrófavédelmi Kirendeltsége az illetékes, mely közvetlenül szintén a Szarvasi Hivatásos Tűzoltóság irányítása alatt áll.

Az önkormányzat részéről a katasztrófavédelmi feladatokért a polgármester felelős. Munkáját helyettese, a közbiztonsági referens segíti.

2.2 A Környezeti elemek bemutatása

2.2.1 Levegő

Békés megye levegőtisztasági szempontból az ország kevésbé problémás, viszonylag tisztább levegőjű térségei közé tartozik. A megyében nem tapasztalható jelentős ipari eredetű szennyezés, hiszen nem üzemelnek a nagyobb levegőszennyezésekért felelős vegyi- és nehézipari művek és az erősen levegőszennyező hőerőművek.

A megyére is jellemző, az országos tendenciához hasonlóan, hogy az ipari eredetű légszennyező anyagok kibocsátása az utóbbi évtizedben tartósan és folyamatosan csökkent. A tendenciák ismeretében remélhető, hogy ezen a téren a jövőben sem fog romlani a helyzet. E kedvező eredmény okai a rendszerváltás utáni időszakban jól ismertek.

Ezen okok között kiemelten szerepel a korszerűbb ipari technológiák bevezetése, illetve az energiahordozók árának emelkedéséből is adódó ésszerűbb energiafelhasználás következtében csökkenő ipari energiafelhasználás. Békés megyében valósult meg az országban elsőként a teljes körű földgáz program. Ezeken túlmenően a katalizátoros gépjárművek és az ólommentes benzin elterjedése, a gépkocsik szén-monoxid kibocsátásának csökkenése és az évenkénti környezetvédelmi ellenőrzés bevezetése, és nem utolsósorban a közel tizenöt éve működő környezetvédelmi hatósági munka eredményessége is szerepet játszott e kedvező értékek kialakulásában.

Ezt a képet azonban árnyaltabbá teszik az alábbi problémák:

- Békés megyében az Országos Immisszió Hálózat keretén belül mindössze négy település (Békéscsaba, Békés, Gyula, Orosháza) 12 mérőhálózati pontján folytatnak rendszeresen levegőminőség vizsgálatokat. Az elmúlt években a kijelölt mérőpontokon mért kén-dioxid, valamint nitrogén-oxidok tekintetében a városok levegője tisztának minősíthető, a mért átlagértékek minden esetben határérték alattiak voltak.
A megye sajátosságából adódóan a levegő minősége a por miatt kedvezőtlen, ugyanis településeink fő szennyező anyaga a por, amely főként helyi, mezőgazdasági és közlekedési eredetű. Az utóbbi évek adatai alapján az ülepedő por és a szálló por egyes térségekben határérték feletti immissziós értéket eredményezett.
- A főközlekedési utak (Gyula, Orosháza kivételével) a települések belterületén haladnak át, viszont a megyében a levegő szennyezettségét csak az említett négy városban mérik. Változást eredményeznek majd a 44-es számú főút új, a települések belterületét elkerülő szakaszai, melyek következtében a lakott területeken várhatóan jelentősen csökkeni fog a közlekedés által okozott légszennyezés.
- Békés megyei sajátosság a fűtött fóliás növénytermesztés. E tevékenység tekintélyes része belterületen, illetve ahhoz közel folyik. A fűtésre használt kazánokban gyakran használnak rossz minőségű, magas kén tartalmú tüzelőanyagot, továbbá használt gumibroncsokat, fóliát és hulladékot égetnek.

- Szintén az agrár-jelleggel és a falusias hagyományokkal függ össze a gyakori bűzhatás, amely sok lakossági konfliktus oka. Itt fő okként elsősorban a nagy tömegű, szabálytalan belterületi állattartást lehet megnevezni.

A településen imissziós mérőpontok nincsenek kialakítva, ezért légszennyezettségi imissziós adatok nem állnak rendelkezésre.

A légszennyezettség, vagy más néven levegőminőség a légkörbe került szennyezőanyagoknak a transzmissziós folyamatok hatására kialakult állapota. A levegőminőségi határérték a környezeti levegőt szennyező anyagok azon koncentrációja, illetve mennyisége, amelynek meghatározott időn át tartó fennállása esetén egészségkárosodás nem következik be. A 14/2001 rendelet kiegészítéseként, az ország területét és településeit a légszennyezettség szempontjából, a 4/2002 rendelet 1. számú melléklete alapján, különböző zónákba sorolták.

Az egyes légszennyező anyagok éves szintje szerint, a levegő minőségét szennyezettségi csoportokba osztva kell megadni. Az aktuális besoroláshoz képest meghatározandó célállapot eléréséhez kell igazítani az intézkedési programot.

Ezt tájékoztatásul az alábbiakban bemutatjuk:

A zónák típusai

A csoport: agglomeráció: a levegő védelmével kapcsolatos egyes szabályokról szóló 21/2001. (II. 14.) Korm. rendelet 7. § (5) bekezdése szerint.

B csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a légszennyezettségi határértéket és a túréshatárt meghaladja. Ha valamely légszennyező anyagra

túréshatár nincs megállapítva, de a területen e légszennyező anyag tekintetében a légszennyezettség meghaladja a határértéket, a területet ebbe a csoportba kell sorolni.

C csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a légszennyezettségi határérték és a túréshatár között van.

D csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső vizsgálati küszöb és a légszennyezettségi határérték között van.

E csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van.

F csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg.

O-I csoport: azon terület, ahol a talajközeli ózon koncentrációja meghaladja a cél értéket.

O-II csoport: azon terület, ahol a talajközeli ózon koncentrációja meghaladja a hosszú távú célként kitűzött koncentráció értéket.

Megjegyzés: Alsó és felső vizsgálati küszöbérték meghatározása külön jogszabály szerint.

A fentiek alapján Gyomaendrőd a 10-es zónába azaz az ország többi területe zónába került besorolásra. A következő táblázatban feltüntetett szennyező anyagokra vonatkozó értékszint besorolásokkal.

Gyomaendrőd levegőminőségi besorolása a 4/2002 KvVM rendelet szerint

	kén-dioxid	nitrogéndioxid	szén-monoxid	por	benzol
--	------------	----------------	--------------	-----	--------

besorolás	F	F	F	F	E

Az **emisszió** - számítás eredményei:

Jármű kategória	Emmisszió (mg/m*s)				
	CO	CH	NOx	SO2	korom
I. jármű kategória	0,0908	0,0221	0,0216	0,0012	0,0012
II. jármű kategória	0,0145	0,0075	0,0038	0,0007	0,0016
III. jármű kategória	0,2118	0,0352	0,1755	0,0197	0,0033
Összesen:	0,3171	0,0647	0,2008	0,0216	0,0061

Diffúz légszennyező források (szaghatások és kiporzás)

Hatótényező: a szennyvíz kezeléséből és bomlásából keletkező szaghatás

A telephely elavult technológiájából adódóan jelentős diffúz forrásnak számít, hiszen mind a fedetlen oxidációs medence, mind a szippantott szennyvíz fogadó műtárgy és az iszap kezelő műtárgy is jelentős szagemissziót okoz.

2013-2015 között a szennyvíztisztító telep teljes rekonstrukciója megvalósult, ezzel a jogszabályban előírt határértékek betarthatóvá váltak.

A légszennyezettség egészségügyi határértékei a 14/2001. (V. 9.) KöM-EüM-FVM együttes rendelet 1. számú mellékletében kerültek rögzítésre, mely alapján az egyes légszennyező anyagokra a határértékek a következők:

Légszennyező anyag	Határérték [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]				
	órás		24 órás	éves	
	határérték	tűréshatár		határérték	tűréshatár
Kén-dioxid [7446-09-005]	250	39%	125	50	-
Nitrogén-dioxid [10102-44-0]	100	39%	85	40	39%
Nitrogén oxidok (mint NO ₂)	200		150	100	-
Szén-monoxid [630-08-00]	10 000		5 000	3 000	-

Gyomaendrődön működő légszennyező üzemek, vállalkozók:

Üzemek	Jelleg:
Civis Alfa Kft.	Szolgáltatás
Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola és Kollégium oktatási egysége	Szolgáltatás
Giricz Máté	Ipar
Gyefa Fafeldolgozó Kft.	Ipar
Gyomai Kner Nyomda Rt.	Ipar
Hídknap Kft.	Ipar
Keselyősi Kft.	Ipar
Kovács Sándor	Mezőgazdaság
Körös Bútoripari Kft.	Ipar
Turul Cipő Ipari és Kereskedelmi Kft.	Ipar
Tótkaép Kft.	Ipar
Öregszőlősi Pulykafarm Kft.	Mezőgazdaság
Szonder Kft.	Ipar
Agrocsúcs Kft.	Mezőgazdaság
Agro-Aqua Kft.	Mezőgazdaság
Cartoon Bt.	Ipar
Corvo Bianco	Ipar
Németh Kft.	Ipar
Németh Ablak Kft	Ipar
Liviel Kft.	Ipar
Megyeri és Társa Kft.	Ipar
Oláh és Társa Bt.	Ipar
OMV	Szolgáltatás
MOL Nyrt	Szolgáltatás

2.2.2 Földtani közeg és talaj

2.2.2.1 Fekvés, geomorfológiai helyzet

A Tisza, Maros, Hármaskörös, Fekete-Körös és a Fehér-Körös által közrefogott, a folyók által kialakított, tökéletes síksággá feltöltött kistáj sokáig érintetlen vízi világ volt, ma már a területet teljesen lecsapolták. Két nagyobb egységre osztjuk fel a tájat és ezeken belül oszthatjuk kisebb részegységekre:

- I.: **Békés-Csanádi-hát:**
  - I.a.: Csanádi-hát
  - I.b.: Békési-hát
- II. **Békés-Csongrádi-sík:**
  - II.a.: Békési-sík

- II.b.: Csongrádi-sík
- II.c.: Körösszög

2.2.2.2 Kistáji jellemzők

Békési-sík (1250 km²)

A középtáj (24,3%-a) északi részén helyezkedik el, Békés és Jász-Nagykun-Szolnok megye területén, 18 darab településsel amelyek közül jelentősebb: Békéscsaba, Gyomaendrőd, Murony, Kondoros, Mezőberény, Szarvas. 83 és 92 méter közötti tengerszint feletti magasságú, infúziós lösszel és agyaggal fedett, jelenleg magas ártéri szintben elhelyezkedő marosi hordalékkúpsíkság peremi része. Kis átlagos relatív reliefű (2–3 m/km²), északnyugaton 5 m/km² feletti. A felszíni infúziós löszös, ártéri iszapos, agyagos üledékek a marosi, illetve a körösi hordalékkúpok peremi zónájához tartoznak, illetve azok közén rakódtak le. Ezekhez az üledékekhez jelentős hasznosítható nyersanyag előfordulások kapcsolódnak: cserép- és vázkerámiai agyag (Békéscsaba 11 M m³), téglagyag (Mezőberény 6,5 M m³, Gyoma 0,5 M m³), falazó és vakoló homok (Kondoros, Endrőd, Csárdaszállás, Kamut, Örménykút).

Gyomaendrőd település Magyarország délkeleti részén, Békés megye északi felében egyik meghatározó gazdasági-, igazgatási- és kulturális központ. A Hármas-Körös bal partján hosszan elterülő kisváros, amely 1982-ben a korábban két szomszédos település Gyoma és Endrőd nagyközségek egyesülésével jött létre. 1989-ben emelték városi rangra, 2013-ban járási székhely.

Gyomaendrőd város területe domborzatilag sík, alföldi jellegű, mélyártéri területen elhelyezkedő síkság, jellemzően 84,00 - 85,00 m Bf. térszín közötti magasságban. A terepfelszín E-ről D-i irányba lejt. Ez a jelenség a felszínfejlődéssel együtt járó süllyedés és az egyenetlen folyófeltöltés következménye. A kiegyenlített felszínen elsősorban a folyóvízi felárkolások jelentenek észrevehető szintkülönbséget. A terepmélyedések formáinál általában a régi folyóvölgyek elhagyott és részben feltöltött medernyomait lehet megismerni. A Hármas-Körös folyó mentén a folyó lineáris eróziós tevékenységével munkálta ki a felszínt, kialakulásában a Körös és Maros fattyúágak hordalékainak lerakódása játszott szerepet, de napjainkban nem jelölhető ki az ősi folyóhálózat térképe. Folyamatosan süllyedő terület, ahol a folyóvízi feltöltésnek és felszín formálásának az ármentesítések vetettek végett.

A különböző domborzati elemek többségét a vidék nagy részén végrehajtott terület- és vízrendezések, nagyüzemi mezőgazdasági művelés megbolygatta, illetve elsimította.

A talajképződés folyamatai közül a sztyeppesedés, rétiesedés feltételeinek feleltek meg elsősorban a környezeti adottságok, ezért a csernozjom, réti és öntéstalajok különböző típusai, altípusai és változatai fejlődtek ki.

A mezősegi (csernozjom) talajképződés feltétele az egyensúlyi víz- és anyagmérleg. A mélyben karbonátos és sós réti csernozjom talajok a vidék magasabb térszíneit borítják. Talajképző

kőzetük áthalmazott lösz, fizikai talajféleségük agyagos vályog. A vályogtalajok mellett a szikes-agyagos-iszapos felszín a jellemző.

A magas és legmélyebb térszín közötti területeket réti talajok borítják. A réti talaj képződésre jellemzőek a felfelé irányuló vízmozgás a vízmérlegben és talajvízhatás (felhalmozódás) az anyagmérlegben. Kialakulásukat a változatos talajképző kőzet, az időszakos felszíni- és felszín alatti talajvízhatás, a mozaikosan eltérő talajvíz minőség és a szerves anyag felhalmozódást biztosító réti növényi formáció határozta meg. Az eltérő talajképző kőzet és talajvíz összetétel viszonyokat tükrözik a különböző réti talajtípusok (szolonyeces, öntés, csernozjom), altípusok és változatok.

A rétiesedő öntés talajok a folyóvizek és holtágak keskeny szegélyét borítják.

A térség igen kedvező mezőgazdasági adottságú terület, ahol a talaj humuszos rétegének vastagsága 70-160 cm között változik, átlagosan 110 cm vastagságú. A belterületi részre jellemző a gyengébb vízgazdálkodású kötött talajadottság.

2.2.2.2.1 Talaj

A földtani viszonyokat elemezve kézenfekvő, hogy a talajképződés kiinduló, a kialakult talaj összetételét jórészt eldönti, és a talajjal állandó közvetlen anyagforgalmi kapcsolatban lévő talajképző kőzet -alapközet - (szélesebb értelemben véve felszíngeológiai viszonyok), a táji elkülönülés és mozaikosság egyik meghatározója.

Ezen túlmenően, és a teljesség igénye nélkül, a geológiai viszonyok befolyásolják:

- a talajásványok összetételét, és ezzel egyetemben a talaj víz-és tápanyaggazdálkodását;
- a mélyebb rétegekből felszín közelbe jutó talajvíz minőségét;
- a város térségére jellemző csekély domborzati szintkülönbségek kiváltotta talajpusztulási jelenségeket (defláció, talajcsuszamlás, padkásodás), amelyek következtében a talajképző kőzet, vagy akár a laza üledékekből álló ágyazati kőzet is a gyökérszónába kerül, és közvetlenül részt vesz a növényi víz-és tápanyag-ellátásban;
- a természetes növényi mikrotápanyagok és nyomelemek elterjedési és feltáródási körülményeit;
- a talajjavításban használható sokféle földtani képződmény (felületaktív ásványi anyagok - bentonit, zeolitok, alginit -a talaj szervesanyag készletét növelő szerves képződmények - tőzeg, tőzeges lápföld, lignit - valamint a szikjavításra használható gipsz stb.) keletkezését, hozzáférhetőségét;
- az emberi tevékenység során keletkező hulladék környezeti szennyeződést nem okozó elhelyezési lehetőségeit.

2.2.3 Gyomaendrőd térsége földtani felépítésének főbb jellemzői:

A Kárpát-medence területén a hegységperemek kiemelkedése, és a medence belső süllyedése egyensúlyban van, és e kéregmozgások a jelenkorban is tartanak. A medencealjzat 2000-6000 m mélységében ott találjuk azokat a többszáz millió éves DNY-ÉK irányú kristályos mezozoós vonulatokat, amelyek az Alföld peremén, a felszínen vannak. Az egykori élénk domborzatú aljzatot a sokkal fiatalabb (néhány millió éves), a peremhegységek rendkívül változatos eredetű

és összetételű - meghatározó nagyságrendben folyóvízi, kisebb mértékben tavi és eolikus eredetű - üledékei töltötték fel és egyengették el.

Az Alföld sem a pannonban, sem a negyedkorban nem volt egységes tálszerű süllyedék. Az üledékek ezért nem egy, a központ felé lejtő süllyedéket töltöttek fel, hanem egymástól időnként elrekesztett, helyi süllyedékeket, ún. fiókmedencéket. Az Alföld mai területén három ilyen negyedidőszaki fiókmedence alakult ki: a legmélyebb a Tisza-Maros torkolata körül, a másik kettő a Tisza-Zagyva közén, és a mai Körösök vidékén. Ez utóbbi süllyedéket a pleisztocén elejéig a Tisza, majd napjainkig a három Körös és a Berettyó töltötte és tölti fel, döntően finomszemű üledékekkel, mert a durvább alkatrészeket a Nagyvárad-Nagyszalonta között húzódó mély tektonikus árok felfogja.

Az alföldi medencealjzat domborzati változatosságának bizonyítéka a Gyomaendrőd - az Alföld egészéhez viszonyítva kis területű - térségére jellemző változatos üledékréteg vastagság:

Üledékrétegek	Gyomaendrőd területének		
	É-i	Középső	D-i része
a neogén aljzat	2300-2400 m	2800-3200 m	3400-3500 m
alsó és felsőpannon határ	1500-1600 m	1700-1800 m	1900-2000 m
negyedkori üledék vastagsága	625-650 m	600-625 m	575-600 m

Az Alföld mélységi vizei a medence negyedidőszaki folyóvízből lerakott porózus rétegeiből, továbbá az alattuk elhelyezkedő nagy vastagságú pannon tengeri-tavi rétegekből származnak.

Üledékcsoport	Kőzet tulajdonságok	Víz tulajdonságok
alsó pannóniai, tengeri-tavi	Agyagmárgák, palák, kemény homokkövek	kevés, enyhén sós víz
felsőpannóniai, tavi	lazább homokos-agyagos rétegsorok	Bő és jó édesvíz
levantei (felső pliocén)	átmeneti szárazföldi „tarka”agyag	vízben nagyon szegény
negyedidőszaki, folyóvízi	homokos-agyagos-lössös-izsapos rétegsorok	durva szemcséjű rétegek jó vízádók, édesvíz

A holocén és pleisztocén üledék rétegei elválasztásának a paleontológiai és kőzettani feltételei bizonytalanok, ezért e térszíneket egymástól a domborzati helyzet alapján különítjük el:

- a jelenlegi, illetve a folyószabályozás és lecsapolás előtti árterek felszíni képződményeit a holocénbe soroljuk;
- az árvízmentes térszínek pleisztocén korúak.

A peremektől eltekintve az Alföld felszínén három magassági szintet különböztethetünk meg: a

jelenkori árterek holocén síkjait, az ártereknél néhány méterrel magasabb pleisztocén síkságokat, és az átlagos térszínből 20-80 m magasság-különbséggel kiemelkedő homok, illetve a Dél-Alföld területén lösz dombokat.

Gyomaendrőd térségét a három térszínből kettő jellemzi, és egyben sajátos felszíni formakincsel gazdagítja a tájat. A holocén árterek kiegyenlített felszínébe a holtágak, morotvák visznek változatosságot. Ahol az esés kicsi, ott az élő- és holtágak labirintusa alakul ki. Ilyen a Körösök és a Berettyó medencéje.

További morfológiai jelenségek a holocén árterek elgátolt tavai, szikes lapos állóvizei, tőzeges mocsarai. Gyomaendrőd déli részének, az Alföld második, felsőpleisztocén lösz- és agyagterületének felszíne egyhangúbb. Itt a régi árterek, folyómedrek jobban összemosódtak, a lösz pedig elegyengette a megmaradtakat.

Néhány üledéksor adatai szerepelnek az alábbi táblázatban, amelyeket tanulmányozva megállapítható:

- Gyomaendrőd É-i részének felszínét túlnyomórészt agyagos üledékek borítják, az agyagos összetétel 6-8 m mélységig domináns, löszös (homokliszt) frakciók 2-4 m-től, homok betelepülések 8 m mélységtől találhatók;

A felszíni 10 m vastagságú üledék-réteg közettani összetétele, területi egységenként egy-egy szelvény bemutatásával

Területi egységek	Kocsorhegy-Nagylapos térsége	Nagylapos-Póhalma köze	Az É-i térség természet-védelmi területeinek védőzónája	A Hármaskörös-mente, a belterületől K-re	Gyomaendrőd-Hunya közötti löszös hát	Öregszőlő térsége
MÁFŐ Földtani atlasza	Gyoma	Karcag	Karcag	Gyoma	Gyoma	Gyoma
Szelvénytérkép	89.	539.	542.	96.	169.	242.
A szelvény tszf-i magassága	83,5-84,0	84,0-84,5	84,0-84,5	83,0-83,5	84,0-84,5	85,0-85,5
MTA FKI kistáj besorolása	Körösmenti -sík	Szolnok-Túri sík	Dévványai -sík	Körösmenti -sík	Békési-sík	Körösmenti Békési-sík
Mélység (m)	Üledéksor					
Felszín	IA	IA	IA	LAI	AIL	LAI
1				IA	IAL	LŐA
2	LAI			LŐA	IL	AIL
3	LŐA			AI		IHL
4	LAI		ILA	LŐA	LŐA	LH
5			LŐA			
6			IAL		IAL	IA
7		LŐA	ILA			
8		LHA	IAL	IA	LAI	

9	IA	AL	LHA			
10	IA	LŐA	ALH	IA	LAI	IA
Talajvízszint (m)	2,4	8,0	8,8	4,4	2,8	3,6
A feltárás időpontja	1976. IV-V.	1974. IXX.	1974. IX-X.	1976. IV-V.	1976. VIVIII.	1976. VI-VIII.
A talajvíz típusa	CaMgHCO ₃	Na-HCO ₃	Na-HCO ₃	NaMgHCO ₃	NaMg-HCO ₃	Na-HCO ₃
Talajvíz só koncentrációja (mg/l)	1000-1500	Nincs adat		1500-2000	5000-10000	2000-3000

Magyarázat: H-homok(os); L-lösz(ös); I-iszap(os); A-agyag(os) A betűszavak utolsó tagja a jelzett, uralkodó szemcseméret. *Például:* LAI-Löszös Agyagos Iszap Az összeállítás a Magyar Állami Földtani Intézet atlaszai Karcag (1979) és Gyoma (1980) adatait tartalmazza. A területi egységek lehatárolása a DARF (1998) fejlesztési koncepciója, a kistáj besorolás az MTA FKI Magyarország kistájainak katasztere (1990) alapján történt.

- iszapos összlet fedi a Körösmenti síkot, és az Öregszőlők melletti átmeneti térszínt, az infúziós lösz 4-7 m-ig az üledék alkotórésze; 8-10 m mélységben az agyag válik meghatározóvá;
- a Gyomaendrőd-Hunya közötti hát 10 m-es üledéksorában a lösz az uralkodó, és iszappal, vagy agyaggal keveredve minden feltárt rétegnek az alkotórésze; -valamennyi bemutatott üledéksort a réteg- és összetételváltozatosság jellemez, un. "tisza" frakciók sehol nem kerültek feltárára.

2.2.4 A talaj kialakulásával, fejlődésével kapcsolatos talajvíz viszonyok

Az Alföld központi részének talajvíz-háztartását alapvetően befolyásolja:

- a felszín döntően vízzáró képződményei miatt a csapadék beszivárgása csekély, a
- kevés beszivárgó csapadékvíz nem éri el a talajvízszintet; -a talajvíz zömmel iszapos agyagos, erősen víztartó összletekben áll; -a vízzáró felszín alatti talajvíznyomás alatti; - a csapadékvíz és talajvíz összetételében jelentős különbségek mutatkoznak; - a finom alkatrészek kapilláris vízemelő képessége, és az ariditási viszonyok
- következtében számottevő mennyiségű a párolgás a talajvízből; - az elpárolgott talajvíz az oldalirányú hozzáfolyásból, és a mélységi vizekből történő feláramlásból pótlódik;
- a rendkívül változatos felszíngeológiai képződményekben, bonyolult mozgási és utánpótlódási viszonyok közötti talajvizeket egymástól nagyon eltérő összetétel és oldattöménység jellemez.

Gyomaendrőd területének talajvíz mélységében a felszíni képződmények tulajdonságaival, vagy a domborzati viszonyokkal nehéz összefüggéseket találni, mert az alacsony és magas talajvízállások valamennyi térszínen előfordulnak. Inkább látszik valamilyen kapcsolat a korábbi

lefolyási irányokkal, illetve az újabban létesített csatornákkal. A 14. táblázatban közölt talajvízszintek csak tájékoztató jellegűek lehetnek, hiszen nem azonos időszakot jellemeznek. A település É-i területeinek -alföldi viszonylatban meglepően mély (8 m körüli) talajvízszintjei - valószínűleg mélyszerkezeti okokra vezethetők vissza. Az uralkodó NaHCO_3 összetétel is ezt a tényt tűnik alátámasztani. A talajvíz játéka e tájon 3-4 m.

A Hármas-Körös menti sáv talajvízszintje a felszínhez közelebb (3-5 m) áll, a vízjáték 4-5 m (fokozott belvízveszély). A talajvíz itt kevésbé ásványosodott (1000-2000 mg/l), és összetételében a kalcium és magnézium a meghatározó.

Az Endrőd-Hunya közötti löszös hát, és az Öregszőlő környékének talajvizeit a közepes (3-5 m) vízszint, nagy talajvízjáték (4-5 m), és ez utóbbi következményeként is tág határok között mozgó, esetenként sok oldott anyag (2000-10000 mg/l), valamint NaMg-HCO_3 összetétel jellemez.

Területünkön a talajvíz a Körösvölgy irányába áramlik, de a helyi mozgásviszonyok kialakulását a vízgazdálkodási létesítmények erőteljesen befolyásolják.

2.2.5 Talajadottságok

Gyomaendrőd térsége tanulmányozásakor azonnal szembe ötlük talajainak változatossága. Jóllehet az uralkodó klíma-és csapadékviszonyok a csernozjom (meziségi) talajok kialakulásának kedveznének, túlnyomó részben mégsem ezek a talajok képződtek. A felszíngeológiai viszonyok, a morfológiai -hidrológiai sajátosságok, valamint a régmúlt és jelen növénytakarójának hatására igen tarka talajegyüttes alakult ki. A zonálisnak tekinthető csernozjom talajok a terület mintegy 30 %-át borítják. Uralkodónak a különböző réti talajok (48 %) tekinthetők, ám számottevő a szolonyeces szikes, és az öntés talajok felülete is.

Termőhelyi tulajdonságok	Területi elterjedésük %-ban	Kódszámaik
A talaj típusa és altípusa		
Alföldi mészlepedékes	22	14
Mélyben sós réti csernozjomok	8	17
Réti szolonyeczek	5	22
Sztyeppesediréti szolonyeczek	11	23
Szolonyeces réti talajok	34	24
Réti talajok	14	25
Réti öntés talajok	6	26
Talajképző kőzetek		
Glaciális és aluviális üledékek	8	1
Löszös üledékek	92	2

Fizikai talajféleség		
Vályog	21	3
Agyagos vályog	34	4
Agyag	45	5
Agyagásvány társulások		
Uralkodóan illit	1	1
Uralkodóan szmektit	54	8
Vegyes rácsú agyagásványok	45	4-5
A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai		
Jó víznyelésű, vízvezető képességű, vízraktározó és víztartó talajok	25	3
Közepes víznyelésű és vízvezető képességű, nagy vízraktározó képességű, jó víztartó talajok	7	4
Közepes víznyelésű és gyenge vízvezető képességű, nagy vízraktározó képességű, erősen víztartó talajok	8	5
Gyenge víznyelésű, igen gyenge vízvezető képességű, erősen víztartó, kedvezőtlen vízgazdálkodású talajok	56	6
Igen gyenge víznyelésű, szélsőségesen gyenge vízvezető képességű, igen erősen víztartó, igen kedvezőtlen, szélsőséges vízgazdálkodású talajok	4	7
Talaj kémhatása és mészállapota		
Erősen savanyú talajok	17	1
Gyengén savanyú talajok	45	2
Felszíntől karbonátos talajok	24	3
Nem felszíntől karbonátos talajok	14	4
Szerves anyag készlet (t/ha)		
100-200	15	3
200-300	55	4
300-400	30	5
Termőréteg vastagsága		
100 cm felett	100	5
Talajérték szám (a különböző talajok természetes termékenysége a legtermékenyebb talaj termékenységének %-ában)		
80-70	22	3
70-60	8	4
50-40	21	6

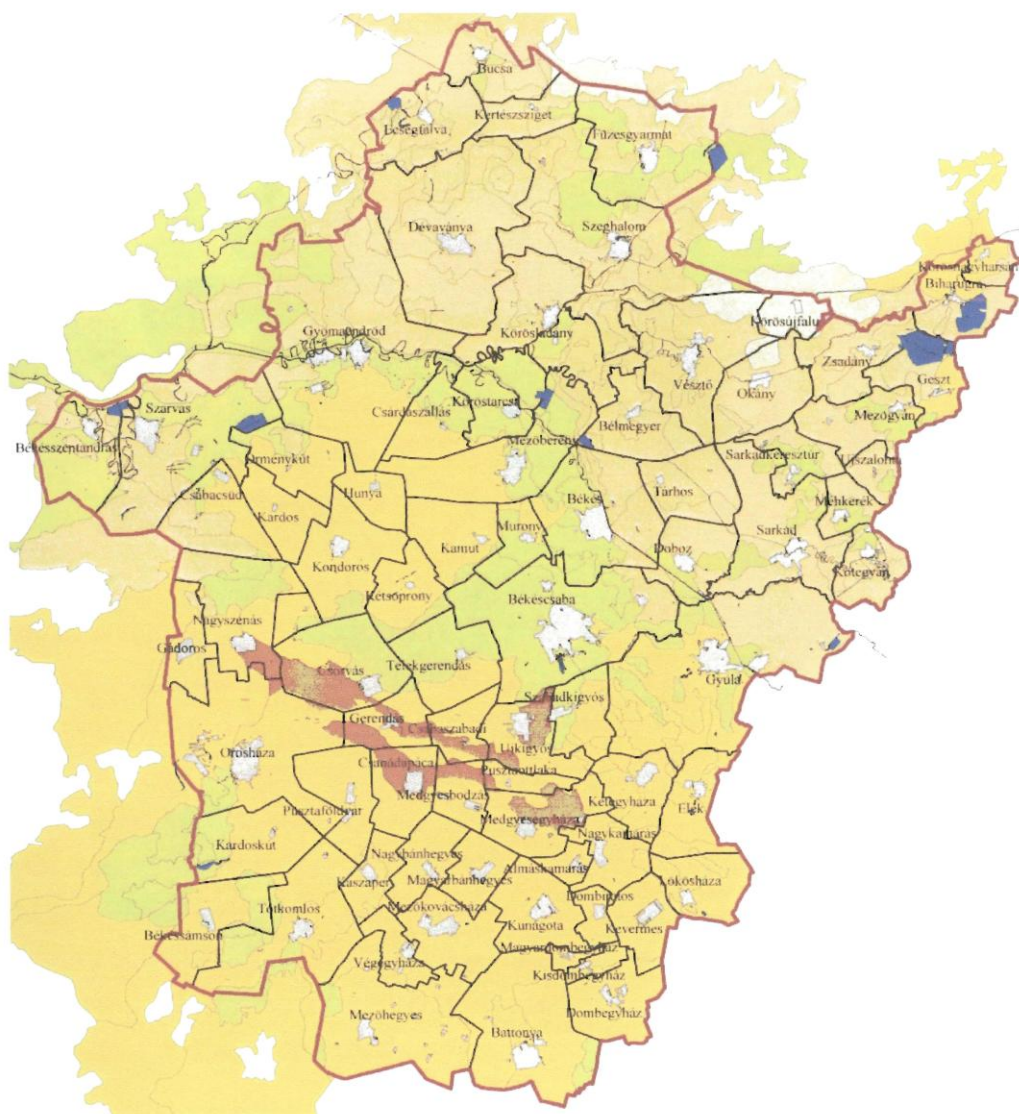
40-30	33	7
20-10	9	9
10-nél kevesebb	7	0

Megjegyzés: Az összeállítás a MÉM Földügyi és Térképészeti Hivatal Agrotopográfiai térképe (1987) alapján készült. A kódszámok közlésére a forrásanyaggal történő összehasonlíthatóság, és a következő táblázat értelmezése miatt kerül sor.

A táblázat adatait tanulmányozva a következő megállapításokat tehetjük:

- a település talajainak 58 %-ában jelen van – különböző erősséggel és mélységbeni megjelenéssel a sófelhalmozódás, szikesedés;
- a réti öntés talajok talajképző kőzete a glaciális és alluviális üledék, valamennyi egyéb talajtípus (altípus) löszös -elsősorban infúziós, vízben képződött és többször áthalmazott -összleten alakult ki;
- a talaj felső szintjében az agyag mechanikai összetétel a terület 45 %-ára jellemző, vályog (homok-és kőzetliszt) borítja a felszín 21 %-át, a kevert agyagos vályog fizikai talajfésülés 34 %-nyi területen fordul elő;
- változatos a képződött talajok agyagásvány tartalma is, hiszen "tisztá" illit a terület mindössze 1 %-át jellemzi, a vegyes rácsú agyagásványok (45 %) mellett az uralkodóan szmektit (54 %) kategória is azt jelenti, hogy a szmektittel együtt egyéb agyagásványok is találhatóak a kifejlődésben;
- a túlnyomórészt finom szemcséből álló mechanikai összetételnek, és a jelentős szikesedési folyamatoknak következtében Gyomaendrőd talajainak többségét (68 %) a kedvezőtlen vízgazdálkodási adottságok jellemzők; mindössze a terület negyedrésze tekinthető vízgazdálkodási tulajdonságok tekintetében kedvezőnek;
- a talajsavanyúság erősebb (17 %), vagy gyengébb (45 %) foka a talajok 62 %-ában jelen van, és az egész terület háromnegyed részének felszíni rétegei mészhányosak; - szervesanyag tartalomban a szikes talajok gyengén, a réti és öntés talajok közepesen, a csernozjom talajok jól ellátottak;
- a meglepően egyöntetű és jó (100 cm feletti) termőréteg vastagság ez esetben azt jelenti, hogy talajainkban 1 m-es mélységéig nincs olyan cementálódott réteg, amely a növényi gyökök számára áthatolhatatlan lenne;
- a talajértékszámok szerint a csernozjomok uralta térség természetes talajtermékenysége igen jó; elsősorban savanyúságuk és nehéz mechanikai összetételük következtében a réti talajok borította térszínnek közepes termékenységűek; a szikes talajok területét a rendkívül alacsony talajtermékenység jellemzi.

Békés megye talajainak fizikai féleségei szerinti ábrázolása

Talaj fizikai féleségei

- Homokos vályog
- Vályog
- Agyagos vályog
- Agyag
- Tőzeg, kotu

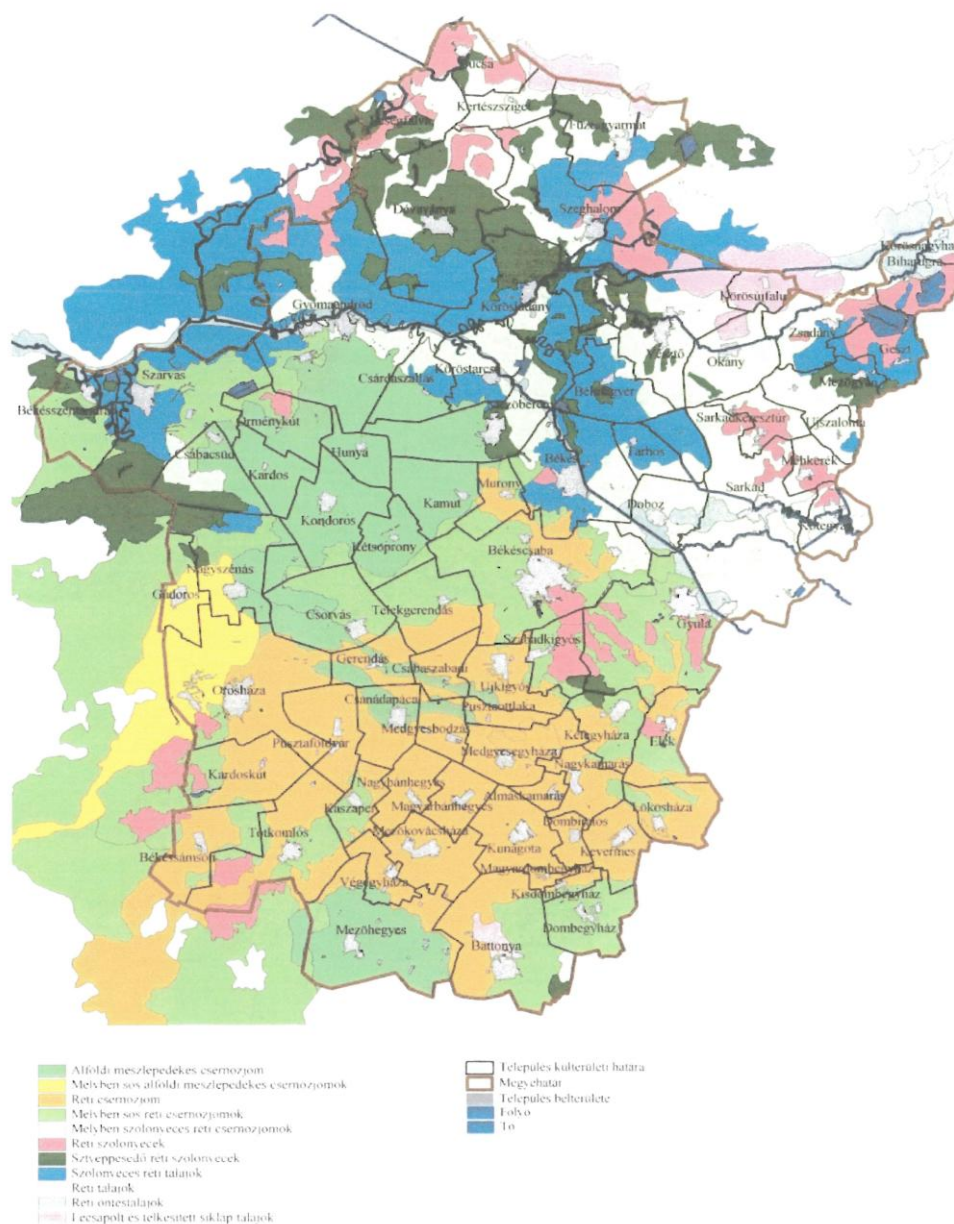
- Település külterületi határa
- Megxehatar
- Település belterülete
- Folyó
- Tó

Készült a Körös-vízügyi Környezetvédelmi Felügyelőség (GIS), Gyula 1999

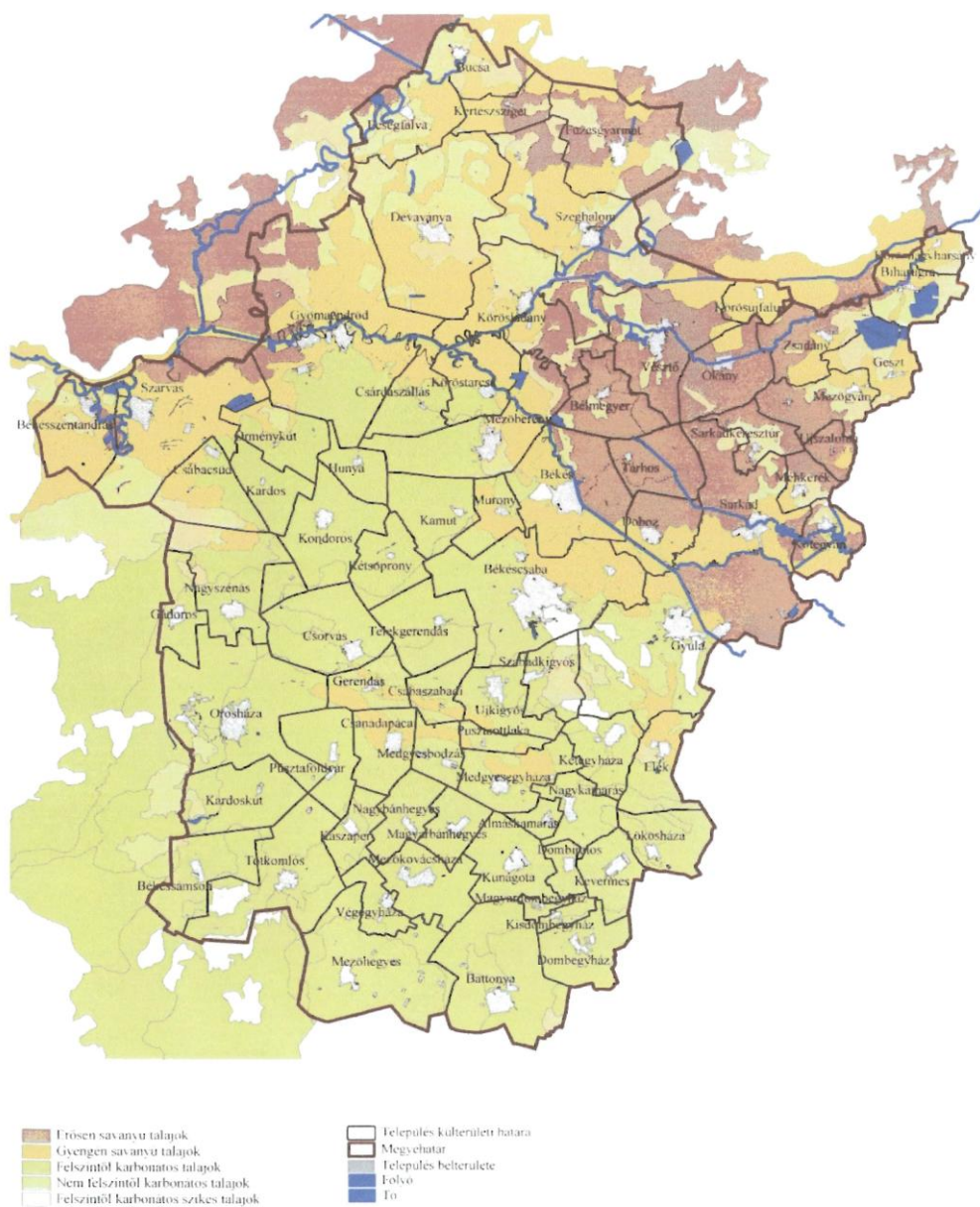

Békés megye genetikus talajtérképe

Békés megye talajainak kémhatása és mészállapota

A következő táblázat a termőhelyi adottságokat Gyomaendrőd ökológiai szempontból megalapozottnak tekinthető területi egységei szerint csoportosítja.

Ezek szerint:

- Kocsorhegy-Nagylapos térségét agyagos vályog fizikai talajféleségű, löszös üledéken képződött szolonyeces réti és réti talajok borítják, amelyeknek víznyelő képessége gyenge, erősen víztartóak, erősen savanyúak, vastag termőrétegűek, közepes szervesanyag tartalmúak, összességében gyenge-közepes talaj-termékenységűek.
- Nagylapos-Póhalom közére a jobb minőségű szikes (sztyeppesedő réti szolonyec), szikes réti és réti talajok jellemzők. A löszös üledéken képződött, uralkodóan szmektit agyagásványú talajok felső szintje agyag, kedvezőtlen vízgazdálkodásúak, gyengén savanyúak, gyenge-közepes szervesanyag mennyiséggel rendelkeznek. A réti felszíneket közepes, a szikesedő és szikes talajokat alacsony természetes talajtermékenység jellemmez.
- Gyomaendrőd belterületétől legészakabbra fekvő, részben a Dévaványai-Ecsegi puszták természetvédelmi területekhez tartozó térszint löszös üledéken képződött, túlnyomóan vegyes rácsú agyagásványokat tartalmazó, agyagos vályog (szolonyeces réti), illetve döntően agyag fizikai talajféleségű (réti szolonyec) talajok borítják. Vízgazdálkodási tulajdonságaik kedvezőtlenek, felszíni rétegeik savanyúak, mészmmentesek, gyenge-közepes szervesanyag tartalmúak, természetes talajtermékenységük igen gyenge.

A mezőgazdasági fejlesztés lehetséges területi egységeire uralkodóan jellemző termőhelyi talajadottságok

Területi egységek Termőhelyi adottságok	Kocsorhegy-Nagylapos térsége	Nagylapos-Póhalma köze	Az É-i térség természetvédelmi területeinek védőzónája	A Hármas-Körös mente a belterülettől K-re	Gyomaendrőd-Hunya közötti löszös hát	Öregszőlő térsége
A talaj típusa és altípusa	24, 25	23, 24, 25	22, 23, 24	24, 25	17	17, 24
Talajképző kőzet	2	2	2	2	2	1, 2
Fizikai talajféleség	4	5	4, 5	4, 5	3	4, 5
Agyagásvány társulások	4-5	8	1, 4-5, 8	8	4-5	4-5, 8
A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai	6	6	6, 7	5, 6	3	6

A talaj kémhatása és mészállapota	1	2, 4	1, 2, 4	2	3	1, 2
Szervesanyag készlet (t/ha)	4	3, 4	3, 4	4	5	4, 5
Termőréteg vastagsága	5	5	5	5	5	5
Talajértékszám	6, 7	6, 7, 9	7, 9, 0	6	3	4, 7
Az Aranykorona átlagos értéke	20-25	16-18	15-17	18-20	35-38	25-30

Magyarázat: A termőhelyi talajadottságok kódszámainak magyarázata a táblázatban található Területi egységek lehatárolása és az Aranykorona-értékei a DARF (1998) fejlesztési koncepciója szerint Termőhelyi talajadottságok a MÉM Földügyi és Térképészeti Hivatal Agrotopográfiai térképe (1987) alapján

- A Hármas-Körös mentét a folyó északi oldalán szolonyeces réti, a folyót kísérő déli sávban réti talajok borítják. Ez az eltérés a felszíni rétegek fizikai talajféleségében is megmutatkozik, mert a szolonyeces réti talajok agyag, a réti talajok agyagos vályog mechanikai összetételűek. Mindkét talajtípusnak az uralkodóan szmektitesszerű agyagásvány-együttes, közepes-gyenge vízgazdálkodási tulajdonságok, gyengén savanyú kémhatás, közepes szervesanyag készlet, és közepes természetes talajtermékenység a jellemzője.
- A Gyomaendrőd-Hunya közötti löszös háton szinte homogén kifejlődésben alföldi mészlepedékes csernozjom talajok képződtek. Vályog fizikai talajféleségűek, vegyes rácsú agyagásvány társulásuk, közömbös körüli kémhatásuk, jó vízgazdálkodási tulajdonságaik és szervesanyag készletük a térség legtermékenyebb talajfelszínét jelentik.
- Öregszőlő térségét két, egymástól sok tulajdonságban különböző talajféleség fedi. A löszös hát és Hármas-Körös közötti átmeneti térszín, löszös üledéken képződött, vegyes rácsú agyagásványokat tartalmazó, agyagos vályog mechanikai összetételű, kedvező vízgazdálkodási tulajdonságú, gyengén savanyú, nagy szervesanyag készlettel rendelkező, jó természetes talajtermékenységű mélyben sós réti csernozjomok borítják. A Szarvassal határos Hármas-Körös menti mélyebb térszín szolonyeces réti talajainak talajképző közege fiatal holocén üledék, fizikai talajfélesége agyag, agyagásványai között a szmektit az uralkodó, vízgazdálkodási tulajdonságai kedvezőtlenek, kémhatása felszíntől erősen savanyú, szervesanyag készlete közepes, természetes talajtermékenysége gyenge-közepes.

A települési ökoszisztéma, így Gyomaendrőd város közvetlen környezetének is jellegzetes képződményei, az ún. antropogén talajok. Vizsgálati eredmények hiányában csak feltételezhetjük, hogy e képződmények eltérése a természetes genetikájú talajoktól az

igénybevétel, és a mesterséges beavatkozások erősségének függvénye.

2.2.6 Terület és talajhasználat

A város fontosabb terület használatait a következő adatokkal lehet jellemezni:

Területhasználat	Terület, ha	A közigazgatási területhez viszonyított arány, %-ban
Közigazgatási terület	30 394	
Belterület	1 162	3,5
Külterület	29 232	96,5
Mezőgazdasági terület	25 921	85,3
Szántó	22 288	73,3
Kert, gyümölcsös, szőlő	50	0,2
Gyep	2 627	8,6
Erdő	956	3,1
Kivett terület	2 351	7,7

(Forrás: DHV Körös-szög Környezetvédelmi Programja 2003. április)

Gyomaendrőd mezőgazdasági területi aránya 85,3 %, hasonló a Békés megyei 81,8 %-hoz, és sokkal a Dél-Alföld régió (71,5 %), valamint az országos átlag (63 %) feletti. Hasonló az állapot a szántó területi arányának tekintetében is: Békés megye 72,5 %, Dél-Alföld régió 55,7 %, országos 48,5 %. Kert, gyümölcsös, szőlő Gyomaendrődön csak igen kis területen (0,2 %) fordul elő, és nem sokkal jobb a helyzet Békés megye egészét tekintve sem (1,3 %). Ezek az értékek jóval a Dél-Alföld régió (3,5 %), és az országos szint (3,2 %) alattiak. Városunk területének 8,6 %-t gyep borítja, és ez az arány nagyon közel van a Békés megyei 8,0 %-hoz, és nem sokkal marad el a Dél-Alföld régió 12,3 %, és az országos 11,2 % értékektől sem.

Gyomaendrődön (3,1 %), és Békés megyében (2,3 %) rendkívül alacsony az erdősültség, sokkal a Dél-Alföld régió (12,3 %), és az országos (19,1 %) érték alatt. A Békés megyei, Dél-Alföld régió, és országos adatok forrása a KSH Magyar Statisztikai Évkönyv kiadásai.

A város térségére meghatározóan jellemző a természetvédelmi területek kiemelkedően nagy (7,7 %-os) aránya. A Dévaványai-Ecsegi puszták területéhez tartozik az Udvarnok dűlő, Csudaballa dűlő, Csejt puszta közel 1000 ha-os egysége. A település közepén K-Ny-i irányban húzódik a Hármas-Körös átlagosan 600 m széles hullámtere, 1358 ha-os területe az Alföld zöldfolyosó hálózatának része. Sajátos táj-esztétikai értékű a több száz ha-os vízfelületű holtág-rendszer, egyedi arculatot biztosítva a településnek.

Gyomaendrőd összes (26 930 ha) termőterületének 14,4 %-a (3 878 ha) 17 aranykorona alatti értékű. (Szarvasi Földhivatal, Gyomaendrődi Kirendeltsége 2000. áprilisi adatközlése).

2.2.7 Felszíni és felszín alatti vizek

Gyomaendrőd városa a Körösök vidékén a Hármaskörös bal partján fekszik. A város vízgazdálkodási helyzetének ismertetése a szerteágazó szerves kapcsolatok miatt csak a Körös-vidékkel együtt lehetséges.

A Hármaskörös gyomaendrődi, különösen annak Sebes- és Kettősköröshöz csatlakozó szakasza a Körös-vidék legszebb, legromantikusabb vízpartja. A mesterséges beavatkozás ellenére megőrizte az eredeti állat- és növényvilágot. A mederátmetészek után Gyomaendrőd közigazgatási területén 18 db holtág található.

Gyomaendrőd felszíni vízkészletének alapja a Fehér-, Fekete-, Sebes-, és Kettőskörösök vizét egybegyűjtő Hármaskörös (korábbi nevén: Nagy Körös). Minden további felszínen található víz valamilyen kapcsolatban van a Hármaskörössel. A Körös vidék folyóinak vízjárása - így a Hármaskörösé is - szélsőséges, a legnagyobb nyári vízigények esetén előfordul, hogy nincs hasznosítható vízmennyiség, miközben a Körösök folyamatos árvízi veszélyhelyzetet teremtenek.

A csapadékeloszlás is térben és időben is meglehetősen szélsőséges, előfordul, hogy ugyanabban az évben komoly belvízelöntések keletkeznek, és rá pár hónappal aszály sújtja a területet. A talajvíz szintje az elmúlt tíz évben folyamatosan csökken. Az ivóvízellátás a Közép-Békési Regionális Vízrendszer igénybevételével megoldott. A város közigazgatási területén 3 db hévízkút is található, amely az egyéb adottságokkal együtt kiváló lehetőséget teremt az idegenforgalom fejlesztésére.

2.2.7.1 Felszíni vizek

Gyomaendrőd városa a Körösök vidékén a Hármaskörös bal partján fekszik. A város vízgazdálkodási helyzetének ismertetése a szerteágazó szerves kapcsolatok miatt csak a Körös-vidékkel együtt lehetséges.

A Hármaskörös gyomaendrődi, különösen annak Sebes- és Kettősköröshöz csatlakozó szakasza a Körös-vidék legszebb, legromantikusabb vízpartja. A mesterséges beavatkozás ellenére megőrizte az eredeti állat és növényvilágot. A mederátmetészek után Gyomaendrőd közigazgatási területén 18 db holtág található.

Gyomaendrőd felszíni vízkészletének alapja a Fehér-, Fekete-, Sebes-, és Kettőskörösök vizét egybegyűjtő Hármaskörös (korábbi nevén: Nagy Körös). Minden további felszínen található víz valamilyen kapcsolatban van a Hármaskörössel. A Körös vidék folyóinak vízjárása - így a Hármaskörösé is - szélsőséges, a legnagyobb nyári vízigények esetén előfordul, hogy nincs hasznosítható vízmennyiség, miközben a Körösök folyamatos árvízi veszélyhelyzetet teremtenek.

2.2.7.2 Árvízi vonatkozások

A Hármas-Körös szabályozása Huszár Mátyás tervei alapján kezdődött a XIX. század elején, majd a rendszeres mederrendezési és árvíz-mentesítési munkák Bodoki Károly új szabályozási tervei szerint folytatódtak. Az 1869-ben alakult Gyulai Folyammérnöki Hivatal árvíz-mentesítési terve alapján megkezdődött a töltésrendszer építése. Összesen 36 db meder kanyarulat átmetszése mellett egymástól 600 m távolságra kiépültek az első összefüggő árvízvédelmi töltések. A töltéskorszerűsítés azóta is folyamatos.

A töltés általánosságban jellemző, hogy a fedőréteg megfelelő vastagságú, ugyanakkor erősen vízáteresztő. Gyakorlatilag a védvonal teljes hosszában számolni kell a fakadóvíz és a talpszivárgás megjelenésével nagyobb árhullámok esetén. A fakadóvíz kialakulását elősegíti a békésszentandrás duzzasztásból eredő altalaj telítettség is.

Gyomaendrőd és külterületének Hármas-Köröstől északra eső része a 2.87. Nagy-sárréti ártéri öblözetéhez tartozik, az árvízvédelmi töltés a 12.03. Zsófiamajori árvízvédelmi szakasz részét képezi. A Hármas-Köröstől délre eső rész a 2.94 Békési és a 2.95 Körös-Tisza-Maros-közi ártéri öblözetéhez tartozik. A két öblözetet a Szajol-Békéscsaba vasútvonal választja el egymástól. Az árvízvédelmi töltés a 12.01. Szarvasi árvízvédelmi szakasz részét képezi.

A vízjárás főbb jellemzői:

- Az árhullámok a Hármas-Körösön a heves járású Fehér-, és Fekete-Körösökkel szemben hosszán, időben elnyúlva jelentkeznek.
- A folyó éves nagyvízhozama (NQ) igen szélsőséges értékek között változik. Volt olyan árvizes év, amikor a gyomaendrődi szelvényben mért csúcsvízhozam $1684 \text{ m}^3/\text{sec}$ (1970), míg akadt olyan év is, amikor ennek töredéke volt az éves nagyvízhozam.
- Az éves középvízhozam viszonylag egyenletesnek mondható. A középvízhozam általában egyenletesen csökkenő tendenciát mutat a tavaszi-őszi időszakban, míg a többi hónapban emelkedő tendenciát mutat.
- A Hármas-Körös kisvízhozamának minimuma $7,06 \text{ m}^3/\text{sec}$ (1977)

A várost 11 685 m hosszúságban önkormányzati tulajdonú és kezelésű körtöltés védi az árvizek káros hatásaitól. A töltés átlagos korona szélessége 5 m, a rézsúhajlása 1:3. A körtöltésen 480 m hosszúságú átvágás található, amelynek szükség szerinti betöltéséhez a szükséges föld a helyszínen biztosított.

A vízkészletek mennyiségi jellemzői

A hasznosítható vízkészlet a Hármas-Körös természetes vízhozamából, valamint a felszín alatti vizek felhasználásából és használt vizekből tevődik össze. A megye mintegy 230 millió m^3 éves felszíni vízigénye annak ellenére nem elégíthető ki a Körösökből, hogy az éves vízmennyiség elegendő lenne. A folyóink vízjárása ugyanis igen szeszélyes, nagyon nagy, 200-500 szoros a vízhozamok ingadozása. Az augusztusi 80 %-os tartósságú vízhozamok alapján a Körösök természetes vízkészlete $6,37 \text{ m}^3/\text{sec}$, de a külföldi készletlekötést és a mederben hagyandó készletet figyelembe véve csak $0,77 \text{ m}^3/\text{sec}$ hasznosítható vízkészlettel számolhatunk. Készletnövelő tényező a Békésszentandrás duzzasztó által a Hármas-Körös medrében betározott vízmennyiség.

A fentiek alapján a hasznosítható vízkészlet nagy része a Tiszából érkezők a Tiszalöki és a Kiskörei vízlépcsők segítségével. Erre szolgál a Tisza-Körös-völgyi együttműködő vízgazdálkodási rendszer, melynek legfőbb elemei a Tiszalöki és a Kiskörei vízlépcső a Tiszán, valamint a Békésszentandrás vízlépcső a Hármas-Körösön valamint a Tisza-Körösök közötti vízátervezetést lehetővé tevő Keleti- és Nyugati-főcsatorna és a Nagykunsági öntöző-főcsatorna. A fenti műveken mintegy $20 \text{ m}^3/\text{sec}$ maximális vízhozam átvezetésére van lehetőség. Nem túlzás azt állítani, hogy a tiszai vízátervezetés nélkül a Körösök vidéke nyáron száraz pusztá kénmet mutatná.

2.2.7.3 Gyomaendrőd a holtágak városa

2.2.7.3.1 A holtágak keletkezése

A nagy magyar Alföld valamikor tófenék volt, s amikor a tó vize a Vaskapun át eltávozott, hatalmas kiterjedésű mocsárvilág keletkezett. A mocsarakból több-kevesebb sziget emelkedett

ki, száraz években több, nedves években kevesebb. A kialakult vízfolyások szállították a vidék lefolyó csapadékát a Duna révén a tenger felé.

A Körösök által összegyűjtött vizeket a Tisza fogadja be, de a vizek levezetése a múltban nem ment minden zavaró körülmény nélkül. A Tisza völgyének alsó szakasza ugyanis általában igen kis esésű, mindössze 20 mm km-enként. Ezért a Körösök nem bírtak maguknak oly mély medret vájni, hogy abban a folyók nagy vízhozama is elférjen.

A Körösöket ebben megakadályozta az a körülmény is, hogy a Duna visszaduzzasztó hatással volt a Tiszára egészen Csongrádig, a Tisza nagy vize a Körösökön pedig Békésig. Megfigyelték már a szabályozási munkák előtt, hogy a tetőzés kialakulása a Tiszán egy hónapig, a középvízig való lepadás 2 hónapig, a kisvízig pedig gyakran 5-6 hónapig is eltartott. Ha időközben nyári áradás is előfordult, akkor a Tisza, illetve Körösök áradása egész éven át tartott, elborítva a Kisjenő-Körösszakál és Tisza közötti lapályos körösi árterületet. Kiszámították, hogy a Tisza csak a felét viszi le az érkező árvíztömegeknek, felét pedig árterületén tárolja.

A vizek szabályozására utaló első törvényes intézkedés a II. Mátyás által kiadott 1613.XXVII.t.c.volt, mely megengedte, hogy a vizek kiöntései ellen töltések épüljenek. Valószínű, hogy a Körösök völgyében már ekkor létesültek kisebb vízszabályozó művek, melyek azonban csak helyi érdekű apró töltések lehettek.

A török hódoltság, vagy inkább az ezt követő felszabadító háborúk alatt a Körösvidék elnéptelenedett (1695. Gyula visszafoglalása) s csak az 1800-as évek táján érte el a lakosság azt a lélekszámot, amikor a termőföld növelése szükségesnek mutatkozott

Kezdetleges munkák nyomaira bukkantak a Sebes-Körös sárétjén, ahol az 1790-es években végeztek csatornázási munkákat. Főleg a vármegyék (Békés, Arad, Bihar) próbálkoztak, de egyikét malom áthelyezésénél többet nem igen tudtak tenni.

Az 1807. XVII. t. c. alapján már 1808-ban királyi biztost küldtek ki a Körösök vidékére. Feladata főleg a vizek lefolyási akadályainak eltávolítása volt.

1815. évben a királyi udvar az ország vízügyeinek rendezését egy főigazgató és öt vízepítési felügyelőre bízta. Ekkor kapott megbízást Huszár Mátyás mérnök a Körösök rendezését célzó tervezet összeállítására.

A Huszár Mátyás -féle terv volt az első összefüggő tervezet a Körösök szabályozására. A terv legfontosabb célkitűzése az árvízszint leszállítása volt, melyet nem az esés növelésével, hanem a fenék mélyítésével kívánt elérni. Egy pár átvágást csak azért javasolt, hogy ezáltal a töltések hossza megrövidülne. A folyók felső folyásán csak a malmokat kívánta eltávolítani. A terv főleg a vízlefolyási akadályok eltávolítására, oldalelágazások eltöltésére és a mocsarak kiszáritására vonatkoztak. Tervezetéből főleg az oldalágak eltömése, egyes akadályok eltávolítása, néhány átmetszés valósult meg.

Még a királyi bizottság működése idején 1835-45 évek közt több átmetszés épült a Hármaskörösön.

Nagyobb lendületet vettek a Hármaskörösön a szabályozási munkálatok 1845 után, amikor Széchenyi István létrehozta a Tiszavölgyi Társulatot, amelynek a munkáiban a Körös Szabályozási Társulat is részt vett. 1847-ben Bodoky Károlyt bízták meg a Körösök szabályozásának irányításával. Elkészítette a Körösök új szabályozási tervét, melynél Huszár és Vásárhelyi elgondolásait vette alapul, de szilárdan vallotta, hogy a folyókat nem csupán töltésezni, hanem elsősorban szabályozni kell.

A Hármaskörös- és Kettőskörösről a terv 44 átvágást vett tervbe. A kincstár csak a Kettőskörös- és Hármaskörös munkáit vállalta magára. A szabályozási munkák elvégzésére alakultak az Endrőd-turi, Halásztelki, és Kákafoki Társulatok. 1869-ben életre hívták a Folyammérnöki Hivatalt s külföldi szakértőket hívtak be a szabályozási tervek felülvizsgálására. 1879-re a Folyammérnöki Hivatal új szabályozási tervet készített, melynek legfőbb célkitűzése az volt, hogy a Körösök árhulláma a Tiszaéval megelőzve érkezzék le Csongrádra.

Összefoglalva a Körösök árvízi szabályozását célzó terveket, azokat három csoportba lehet osztani.

Az első volt az 1820-as Huszár Mátyás féle terv, a második az 1855-ös Bodoky féle terv és a végső 1879-es folyammérnöki terv. Ezek végrehajtása során jöttek létre a Körösi holtágak.

A holtágak elsődleges funkciója általában a belvízkár elhárítás. Ennek keretében leginkább a belvíztározás, azaz a másodlagos befogadó szerep dominál.

A további funkciók sorrendje nem jelent sorolást. A jóléti, üdülési, halászati és horgászati, valamint strandolási és öntözési igények vízminőségi kérdéseket vetnek fel. Vannak holtágak, ahol egyáltalán nem, de vannak ahol vízfrissítésre, azaz vízminőség javításra van lehetőség.

2.2.7.3.2 Holtágak bemutatása

Papp-zugi holtág

A holtág 1872-73, 1874-92-93-ban jött létre. Funkciója jelenleg a belvíztározás, horgászat, üdülés.

Teljes hossza 690 m. Átlagos szélessége 32 m. Átlagos mélysége 2,5 m.

Víztérfogata $0,052 * 10^6 \text{ m}^3$

Bónom-zugi holtág

A holtág 1872-73, 1874, 1893-94-ben jött létre. Funkciója jelenleg a belvíztározás, horgászat, üdülés.

Teljes hossza 2320 m. Átlagos szélessége 60 m. Átlagos mélysége 1,8 m.

Víztérfogata $0,23 * 10^6 \text{ m}^3$

Soczó zugi holtág

A holtág 1884-85-ben jött létre. Funkciója jelenleg a belvíztározás, horgászat, üdülés.

Teljes hossza 2000 m. Átlagos szélessége 50 m. Átlagos mélysége 2,5 m.

Víztérfogata $0,15 * 10^6 \text{ m}^3$

Templom zug

A holtág 1872-73-74, 1887-ben jött létre. Funkciója jelenleg a belvíztározás, horgászat, üdülés.

Teljes hossza 1980 m. Átlagos szélessége 70 m. Átlagos mélysége 2,2 m.

Víztérfogata $0,3 * 10^6 \text{ m}^3$

Kecsegés zugi holtág

A holtág 1873-74-75, 1890-ben jött létre. Funkciója jelenleg a belvíztározás, horgászat, üdülés.
Teljes hossza 1300 m. Átlagos szélessége 60 m. Átlagos mélysége 1,8 m.
Víztérfogata $0,14 \cdot 10^6 \text{ m}^3$

Révzugi holtág

A holtág 1885.evben keletkezett a 28/a sz.átvágás révén. Funkciója jelenleg a belvíztározási, halászati és horgászati, üdülési igények kielégítése. A holtág a révzugi belvízi öblözet másodlagos befogadója.

A 964 fm hosszú holtág területe maximális vízállásnál 7,7 ha. Az átlag szélessége 75 m, és 2,3 m átlag mélységű. Engedélyezett vízszintek: maximális 80,30 mBf, belvízi üzemi 80,10 mBf

Fűzfászugi holtág

A holtág a 31. sz. átvágás 1872-73-74 évi végrehajtásakor keletkezett. Jelenlegi funkciói: belvíztározás, halászat, horgászat, öntözési, üdülési jóléti.

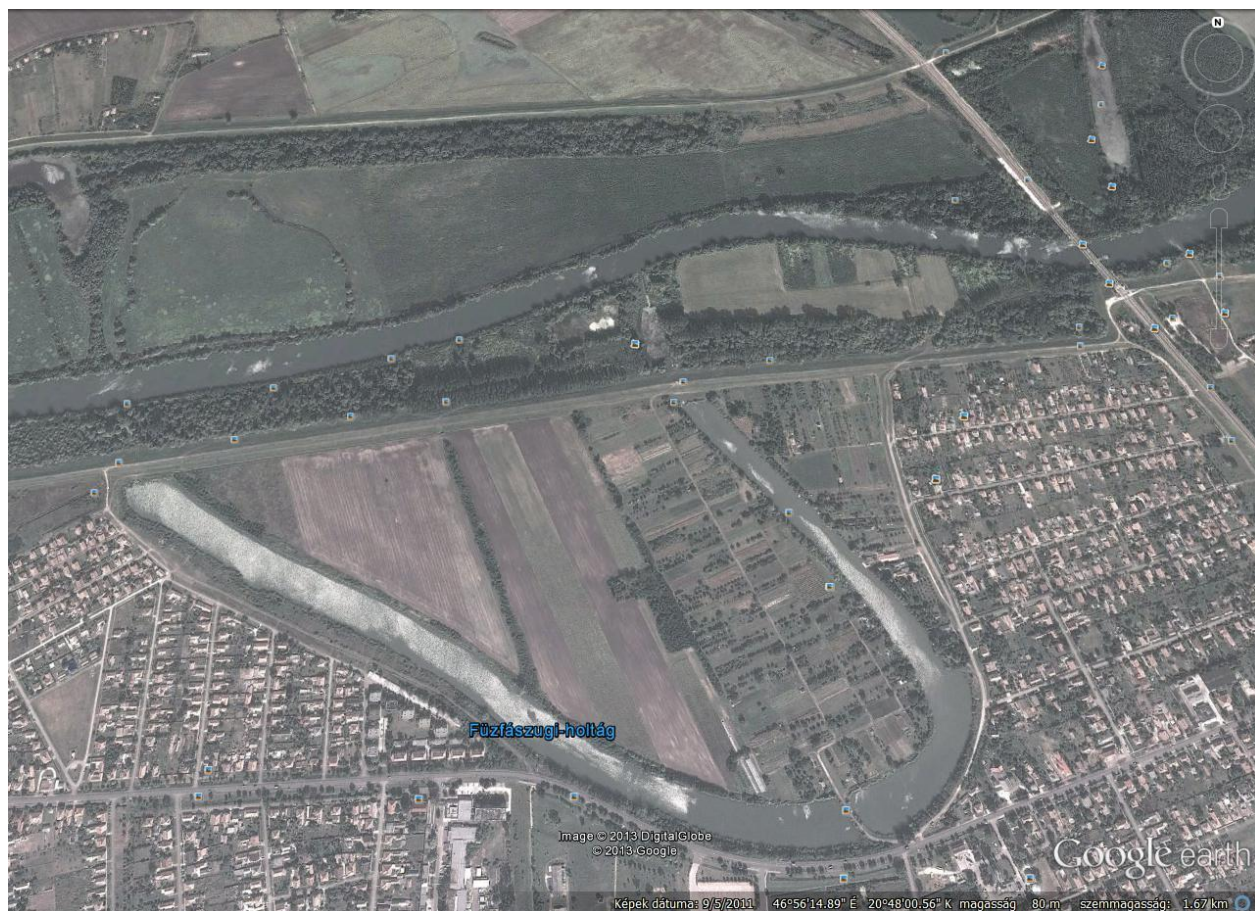
Endrőd és Gyoma között húzódik, mintegy 2100 m hosszban a 46 sz főközlekedési úttól Északra. Átlagos szélessége 71 m között van. Feltöltése részben belvizekből, részben pedig egy a holtág alsó végén lévő 0,60 m-es szivornyával történik.

Vízmércéje a szivornyánál van "0" = 78,52 mBf

Befogadója az Endrőd-gyomai határcsatornának, valamint a Görbekút -Vidó laposi csatornának. A holtág tározókapacitása a min. és a belvízi üzemi vízszint között 161 000 m³, a minimális és a maximális vízállások között 273 200 m³.

A holtág területe maximális vízszint mellett 15,4 ha. A holtág Nyugati végén - amely a Hármaskörös balparti védtöltésének 68+930 tkm szelvényébe torkollik - 600 mm átmérőjű szivornya van és szivattyúállás beépítve, mely árvízvédelmi töltést 87,82 mBf -i szinten keresztezi.

Torzsási holtág

A holtág 1873,74,75 évben keletkezett a 34. sz. átvágás végrehajtásakor. Jelenlegi funkciói:

- belvíztározás, öntözővíz szolgáltatás, halászat, horgászat.

Torzsási holtág jelenlegi befogadója az Egei, Oláhlaposi, Bábaszigeti és a Fattyasi csatornáknak.

A holtág 1450 fm, átlag 65,0 m szélesség és 2,0 m átlagos mélységű. Területe maximum vízállásnál 12,2 ha.

Engedélyezett vízszintek: minimális 80,93 mBf, üzemi 81,60 mBf

A holtág tározókapacitása a minimális és az üzemi vízszintek között 80 500 m³, a minimális és maximális vízszintek között 172 200 m³.

Német-zugi holtág

A holtág 1872,73,74 években keletkezett a Hármas -Körös 32. sz. átvágásának végrehajtásával.

Jelenlegi funkció: belvíztározás, halászat, horgászat. A Hármas Körös jo.71+602 tkm. szelvényből indul ki a Német zugi szivattyútelepnél és a 72+405 tkm szelvényénél tér vissza a folyó jp-i töltéséhez. Vízigyűjtő területe 10 km². Hossza: 1980 fm. Átlagszélessége 70 m, az átlagos vízmélység 2,2 m. Maximális tározó kapacitás 0,458 x 10⁶ m³.

A holtágba csak a közvetlen partmenti területek belvizei gyűlnek. A peresi belvízi öblözet része a holtág. A holtág üzemelési vízszintjei vízmérce "0" és helye : 80,33 mBf a Németzugi sztp.szivó-aknában. Maximális vízszint. 82,13 mBf, minimális vízszint: 80,33 mBf, belviz üzemi: 82,13 mBf, öntözés üzemi: 81,20 mBf

Endrőd középső holtág

A holtág 1885-86 évben keletkezett a 29/a sz. átvágás révén. Jelenlegi funkciói: belvizi tározás, halászat és horgászat.

Víz-gyűjtő területe: 5,0 km². Gyomaendrőd endrődi településrészén a 46. sz. főútvonaltól Északra eső terület csapadékvizeinek befogadója. A holtág hossza 1062 fm, területe maximális vízállás mellett 8,0 ha. Tározókapacitása a minimális és az üzemi vízszint között 23 600 m³, a minimális és a maximális vízszint között 39 900 m³. Engedélyezett vízszintek: maximális 81,50 mBf, belvizi üzem 81,30 mBf.

Hantoskerti holtág

A holtág 1871,72,73,74 évben keletkezett a 33. sz. Nagyszirti meder átvágás révén. Jelenlegi funkciója belvíztározás, öntözővíz biztosítás, vízparti üdülés, halászat, horgászat.

A 2430 fm hosszú átlagosan 62 m széles és 2,5 m átlagos mélységű Gyomaendrőd Város belterületének ÉK-i részén keletkező belvizek befogadója. A holtág felső vége a Hármaskörös baloldali védtöltés 74+137 tkm az alsó vége a 72+773 tkm szelvényéhez csatlakozik. Természetes lefolyása nincs. A holtág fogadja a csapadékvizeket, valamint a strandfürdő elhasznált vizét. Vízfürdés céljából 1981-évből a holtág felső végén elkészült a 0 600-as szivornya. A töltést 87,77 mBf-i szinten keresztezi. A szivornya kapacitása 0,5-1,3 m³/sec.

2.2.7.4 Vízrendezés

2.2.7.4.1 Belterület elhelyezkedése a vízgyűjtőn

Gyomaendrőd város belterülete belvízvédelmi szempontból a 74. sz. Mezőberényi belvízrendszer 74/e jelű Révzugi- és 74/d jelű Fűzfászugi belvízöblözetek területén a 12.09. sz. Mezőberényi belvízvédelmi szakaszhoz tartozik.

Az Önkormányzat által megvalósított beruházás - a 74/d és 74/e jelű öblözetek területén levő három holtágat összekötő gravitációs csatorna - mindkét öblözetet mentesíti. A települést szabályosan megtervezett és kivitelezett, megközelítőleg észak-dél, illetve kelet-nyugat irányú utcahálózat jellemzi.

A városra jellemző kertvárosias beépítés, utcahálózatának mintegy 66%-a szilárd burkolattal ellátott és az utcák csapadékvíz elvezető hálózata részlegesen kiépítettnek mondható. A város közlekedését jelentősen meghatározó 46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény főközlekedési út főleg kelet-nyugati irányban szeli ketté a települést.

2.2.7.4.2 Vízrendezési művek kialakulása, helyzete

Gyomaendrőd város jelenlegi természeti környezete a XIX. századi vízrendezési munkálatok révén jött létre. A mocsarak lecsapolása és a folyók szabályozása után keletkezett másodlagos folyóártéri tájforma a település egyedülálló sajátossága.

A Hármas-Körös folyó medrét árvízvédelmi célú töltések követik, így az nem alkalmas közvetlen belterületi csapadékvíz befogadására.

Az endrődi városrészen az 1872 – 1886. évek között végezett folyószabályozások eredményeként 3, a Hármas Körös valamikori medrét magába foglaló holtág keletkezett. Ezek a holtágak a Hármas-Körös balparti töltése mellett a 66+900 -69+900 tkm szelvényei között található. A legelső Révzugi-, vagy Ligeti holtág 1885-ben keletkezett a 28/A jelű átvágás által.

A Révzugi holtágat a Középső-, vagy Csókási holtág követi, amely 1886-ban a 29/A jelű átvágással jött létre.

A Középső holtág mellett a Fűzfászugi holtág van, mely az 1872 - 1874 évek között a 31 jelű átvágáskor keletkezett.

A Gyomai városrészen a Hantostekerti holtág a Hármas-Körös balparti töltése mellett a 72+805 - 74+1480 tkm szelvényei között található. A holtág a 33. sz. átvágáskor keletkezett az 1871-1874., 1880-1882., illetve az 1888-1890. közötti években.

Ezek a holtágak természetes befogadói a települési környezetből közvetlen lefolyással bejutó felszíni vizeknek, illetve a koncentrált csapadékvíz bevezetéseknek. A belterületi vízgyűjtőkön a holtágakba jutnak a 74/d jelű Fűzfászugi belvízöblözet külterületi részéről érkező fölös vizek a Görbekút-Vidólaposi csatornán keresztül, a 74/e jelű Révzugi belvízöblözet külterületi részéről pedig az Endrőd-Fazekaszugi összekötő- és az Endrődi mellékcsatornán keresztül.

A holtágakban összegyűlő felszíni vizek az alsó holtág végeken beépített átemelők segítségével a Hármas-Körösbe jutnak.

Gyomaendrőd város belvízelvezetése a korábbi árokrendszer kiépítése (~ 1930-as évekig) következtében részlegesen megoldott. A befogadók adottsága folytán a későbbi kiépítések alkalmazkodtak a főbefogadóként kijelölt holtágakhoz.

A város belterülete belvízelvezetés szempontjából 10 vízgyűjtőterületre különíthető el, melyek ismertetése a 3.1./ pontban található.

Öntözésre berendezett terület

A Révzugi- és a Fűzfászugi belvízöblözetek területén nem épült ki öntözőrendszer.

Vízügyi igazgatóság, vízgazdálkodási társulatok

A város közigazgatási területe a gyulai székhelyű Körös-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság (KÖR-KÖVŐZIG) működési területén található.

A Hármas-Körös balparti töltése menti közigazgatási terület a gyulai székhelyű Körös Vízgazdálkodási Társulat érdekeltségi területére, míg a Hármas-Körös jobb parti töltése mentén található közigazgatási terület a békési székhelyű Körös-Berettyói Vízgazdálkodási terület érdekeltségi területére esik.

2.2.7.4.3 Meteorológiai- és talajvíz viszonyok

A terület éghajlata kontinentális jellegű.

Uralkodó szélirány: ÉK - DK, átlagos szélesség: 2,5 - 3,0 m/s.

Gyomaendrőd város belterületén önkormányzati tulajdonú és kezelésű csapadékmérő állomások, talajvízszint észlelő kutak nincsenek. Szintén nem létesültek az önkormányzat tulajdonában és kezelésében levő és a csatornákon vízkormányzás szempontjából mértékadó vízmércék sem.

A talajvízzel kapcsolatban megállapítható, hogy annak szintje az utóbbi évek során ingadozó, a mélyebb térszíneken gyakran a felszín közelébe kerül.

A talajvíz felszín alatti legmagasabb mélysége 0-1 m közötti, legalacsonyabb mélysége pedig 4-6 m közötti.

A város közigazgatási területén található a KÖR-KÖVÍZIG működtetésében levő 361. számú (Endrődi városrész külterületén található) és a 362. számú (Gyomai városrész belterületén található) talajkutak, melyeknek vízjárási adatai az őszmedrek aktív viselkedésére mutatnak. A 361. sz. talajvízszint észlelő kút kútperem magassága 85,01 m Bf., amely három időszakban különleges szinten kulminált: 1956. júliusában 83,25 m Bf; 1970. áprilisában 83,99 m Bf; 2000. májusában pedig 84,19 m Bf. magassági szinten.

A 362. sz. talajvízszint észlelő kút kútperem magassága 86,27 m Bf, 1987. óta eddig észlelt talajvízszint minimum 500 cm, maximum 302 cm volt, az átlagos talajvízszint pedig 408 cm.

2.2.7.4.4 Csapadékvíz elvezető rendszer ismertetése

Vízgyűjtő terület lehatárolás

A település belterületi csapadékvizeit szállító csatornák - a város természeti adottságából adódóan - a külterületek felől érkező belvizek befogadására az Önkormányzat által megvalósított fejlesztések következtében alkalmasak és az így összegyűjtött belvizeket biztonságosan tudják a befogadóba eljuttatni.

A bel- és külterületi csapadékvizeket elvezető vízgazdálkodási létesítmények (csatornák) vízgyűjtőterületei, öblözetei a következők:

- 1.jelű Pásztor János utcai
- 2.jelű Polányi Máté utcai
- 3/1. jelű Besenyszeg utcai
- 3/2. jelű Kállai Ferenc - Bajcsy-Zsilinszky Endre utcák
- 5.jelű Révzugai holtág mindkét oldala
- 6.jelű Középső holtág mindkét oldala
- 7.jelű Endrődi határcsatorna és a Fűzfászugi holtág közvetlen

- 8.jelű Görbekút-Vidólaposi csatorna közvetlen
- 9.jelű Szénáskerti csatorna
- 10.jelű Fazekas zugi

Külterületi befogadói viszonyok

Gyomaendrőd területéről lefolyó csapadékvizek végső befogadója a Magyar Állam tulajdonában és a KÖR-KÖVIZIG (5700 Gyula, Városház u. 26. sz.) kezelésében levő

Belterületi befogadói viszonyok

Endrődi városrész

Az Endrődi városrész területén lévő három holtág (Révzug-, Középső- és Fűzfászugi holtág) az eredeti folyásirányuknak megfelelően gravitációs csatornákkal összekötésre kerültek. Az összekötések a Révzugi holtág felső és a Középső holtág alsó vége, illetve a Középső holtág felső és a Fűzfászugi holtág alsó vége között létesültek. Az összekötésekből következően a fölös vizek átemelése egy helyen, a Révzugi holtág alsó végén (Hármas-Körös bp. 66+920 fkm szelvényében) történik elektromos üzemű szivattyúkkal. A holtágak közötti vízforgalom szabályozását és az árvízvédelmi előírásoknak történő megfelelést az összekötő csatornákon megépített tiltós műtárgyak biztosítják.

A Révzugi holtág alsó végén kiépített szivattyútelep paraméterei:

1 db 220 l/s vízszállítású FLYGT CP 3201 LT típ. búvárszivattyú,
emelőmagasság: 7,5 m, csatlakozó nyomócsőcsonk mérete: 350 mm.

2 db 440 l/s összvízszállítású FLYGT CP 3300 LT típ. búvárszivattyú,
emelőmagasság: 7,0 m, csatlakozó nyomócsőcsonk mérete: 350 mm.

A nyomócső átvezetés főbb adatai:

helye: Hármas-Körös bp. 66+920 fkm, MÁSZ 87,37 m Bf, LNV 87,37 m Bf.
keresztelő nyomócsövek mérete, anyaga: NA 350 és NA 700 acélcső

A Fűzfászugi holtág alsó végén kiépített szivattyútelep paraméterei:

1 db 400 l/s teljesítményű FLYGT L 3300 LL típ. szivattyú, emelőmagasság: 6,5 m,
csatlakozó nyomócsőcsonk mérete: 600 mm.

A nyomócső átvezetés főbb adatai:

helye: Hármas-Körös bp. 69+847 fkm, MÁSZ 87,42 m Bf, LNV 87,37 m Bf.
keresztelő nyomócső mérete, anyaga: NA 600 acélcső.

Gyomai városrész

A Gyomai városrészen levő Hantoskerti holtág a településrész déli és keleti területén keletkező csapadékvizek közvetlen befogadója.

A Hantoskerti holtág alsó végén kiépített (tartalék) szivattyútelep paraméterei:

2 db 449 l/s teljesítményű GRUNDFOS S 3806 L1A511 típ. szivattyú,
emelőmagasság: 7,5 m, csatlakozó nyomócsőcsonk mérete: 300 mm.

A nyomócső átvezetés főbb adatai:

helye: Hármaskörös bp. 72+749 fkm, MÁSZ 87,58 m Bf, LNV 87,82 m Bf.

keresztelő nyomócső mérete, anyaga: NA 600 acélcső. Vízfűtés céljából a holtág felső végén levő szivornya paraméterei:

helye: Hármaskörös bp. 74+137 fkm, MÁSZ 87,66 m Bf, LNV 87,82 m Bf.

keresztelő szivornyacső mérete, anyaga: NA 600 acélcső, kapacitása: 0,5 - 1,3 m³/s.

Gyomaendrőd Város Önkormányzatának tulajdonában és kezelésében levő vízgazdálkodási létesítmények.

Külterületi csapadékvíz elvezető csatornák

A település geológiai helyzetéből adódóan a belterületi csapadékvíz elvezető csatornák a város külterületéről érkező csapadékvizeket is fogadni tudják.

A belterületi befogadó csatornába a következő külterületi csapadékvíz elvezető csatornák torkollanak:

a./ Révzugi öblözet területén:

- Endrőd-Fazekaszugi összekötő csatorna, tulajdonos: Magyar Állam, üzemeltető, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
Torkolati csatorna, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
- Endrődi mellékcsatorna, tulajdonos és kezelő: Gyomaendrőd Város Önkormányzat, üzemeltető: Gyomaszolg Ipari Park KFT.

b./ Fűzfászugi öblözet területén:

- Endrődi határcsatorna, tulajdonos és kezelő: Gyomaendrőd Város Önkormányzat, (5500 Gyomaendrőd, Selyem út 124.), üzemeltető: Gyomaszolg Ipari Park KFT. (5500 Gyomaendrőd, Ipartelep u. 2. sz.)
- Nyugati I. mellékág, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
- Nyugati II. mellékág, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
- Keleti mellékág, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
- Fűzfászugi csatorna, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)

- Magtárlaposi csatorna, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
- Borbélyéri csatorna, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)
- Görbekút-Vidólaposi csatorna, tulajdonos és kezelő: Gyomaendrőd Város Önkormányzat, (5500 Gyomaendrőd, Selyem út 124.), üzemeltető: Gyomaszolg Ipari Park KFT. (5500 Gyomaendrőd, Ipartelep u. 2. sz.)
- Görbekút-Vidólaposi I. mellékág, tulajdonos: Magyar Állam, kezelő: Körösi Vízgazdálkodási Társulat (5700 Gyula, Munkácsy Mihály u. 20. sz.)

Belterületi rendszer ismertetése

A csatornák csak a csapadék- és belvíz elvezetését szolgálják, egyéb (pl. öntözés) funkciót nem látnak el.

1. jelű vízgyűjtőterület:

Az 1. jelű vízgyűjtőterület Gyomaendrőd város Endrődi városrészének keleti- és Gyomai városrészének nyugati területeit foglalja magába a Kossuth-, Bajcsy-Zsilinszky-, a Fő utca és a Kovács Imre utcák közötti területen. A vízgyűjtőterületet észak-déli irányban keresztülszeli a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal.

Az 1. jelű vízgyűjtőterület fő belvízelvezető csatornája a CS 1-0-0 jelű főgyűjtő csatorna, amely a Petőfi Sándor utcából indul ki, keresztezi a Zrínyi utcát, majd a Pásztor János utcán át a Vásártelepi lakótelep mellett a vasútvonal alatti bújtató jellegű átereszig halad. Ettől a műtárgytól a főgyűjtő csatorna az Ipari Park területén levő volt Gyomai csatorna nyomvonalán a Szénáskerti csatorna 0+435 fm szelvényébe torkollik. A Szénáskerti csatorna befogadja a Görbekút-Vidólaposi csatorna 1+015 szelvénye. A Görbekút-Vidólaposi csatorna közvetlenül a Fűzfászugi holtág 0+808 fm szelvényébe vezeti az 1. jelű vízgyűjtőterület fölös csapadékvizeit.

A Szénáskerti - és a Görbekút Vidólaposi csatornák Gyomaendrőd Város Önkormányzatának (5500 Gyomaendrőd, Selyem út 124.) tulajdonában és kezelésében vannak.

Az 1. jelű öblözet belvizeinek belterületi főbefogadója a Fűzfászugi holtág, melyet az alábbi adatok jellemeznek:

- holtág hossza: 2 137 m,
- vízfelülete: 16,67 ha,
- víztérfogata: 335 000 m³,
- belvízi (üzemi) vízszint: 81,20 m Bf,
- maximális vízszint: 81,45 m Bf,
- belvíz tározási kapacitása: 125 025 m³.

CS 1-0-0 jelű főgyűjtő csatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 77,01 ha, torkolati vízhozam: 376 l/s, hossza: 1 170 fm, zárt csatorna hossza: 587,5 fm, nyílt burkolt csatorna hossza: 582,5 fm, fenékszélesség: 60

cm, 0+106-0+424 fm között, 40 cm, 0+905-1 + 170 fm között, rézsúhajlás: 0+106-0+424fm között TB 60/100/80 burkolóelem, felette 1 : 1,5 0+905-1+170fm között TB 40/70/50 burkolóelem, felette 1 : 1,5.

2. jelű vízgyűjtőterület:

A 2. jelű vízgyűjtőterület Gyomaendrőd Város Endrődi városrészének déli-délnyugati területeit foglalja magába, a vízgyűjtőterület északi határa az Endrődi utca vonaláig, a keleti határa a Polányi Máté utcáig, déli határa az Endrődi körtöltésig, a nyugati határa a Szélmalom utcáig tart. A vízgyűjtőterületet átmetszik a 443. sz. Gyomaendrőd-Szarvas közötti és a 4642. sz. Gyomaendrőd-(Kondoros) Nagyszénás-Szentes közötti közlekedési utak

A 2. jelű vízgyűjtőterület fő belvízelvezető csatornája a CS 2-0-0 jelű főgyűjtő csatorna, amely az Endrődi körtöltés anyagárában halad, keresztezi az Endrődi köztemetőhöz vezető utat, a Kondorosra vezető közutat, ahol az Endrődi mellékcsatorna külterületi fölős vizeit fogadja. Innen továbbra is a körtöltés anyagárában halad, majd keresztezi a Szarvasra vezető közutat, ezután az Endrőd-Fazekaszugi összekötő csatorna külterületről érkező fölős vizeit fogadja és a Selyem útig a körtöltés anyagárában halad. A Selyem úttól egészen a befogadóig mélyen beágyazódott nyomvonalon torkollik be a Révzugi holtág 0+160 fm szelvényébe.

Az 2. jelű öblözet belvizeinek belterületi főbefogadója a Révzugi holtág, melyet az alábbi adatok jellemeznek:

- holtág hossza: 954 m,
- vízfelülete: 7,40 ha,
- víztérfogata: 151 000 m³,
- belvízi (üzemi) vízszint: 80,90 m Bf,
- maximális vízszint: 81,25 m Bf.

CS 2-0-0 jelű főgyűjtő csatorna jellemző paraméterei: torkolati vízgyűjtőterülete: 89,1 ha, torkolati vízhozam: 288 l/s, hossza: 2 405 fm, zárt csatorna hossza: 73 fm, nyílt burkolt csatorna hossza: 2119 fm, nyílt földmedrű csatorna hossza: 213 fm, fenékszélesség: 1,0 m, 0+000-0+293 fm között, 60 cm, 0+213-1+220 fm és 1+293-2+029 fm között, 40 cm, 2+029-2+405 fm között, rézsúhajlás: 0+000-0+293 fm között 1 : 2, 0+213-1+220 fm között TB 60/100/80 burkolóelem, 1+293-2+029 fm között II 60/70 burkolóelem, 2+029-2+405 fm között 1/40 burkolóelem.

3. jelű vízgyűjtőterület:

A 3. jelű vízgyűjtőterület a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal két oldalán helyezkedik el a Gyomai városrész területén. A vasútvonal nyugati oldalán a Fő utca felett a Gyomai körtöltés és a Hármaskörös védtöltése közötti területen terül el. Míg a vasútvonal keleti oldalán levő vízgyűjtőterület az 1. jelű vízgyűjtőterület feletti részen, északról a Hármaskörös védtöltése, keleti irányból természetes magasvonulatok által közbezárt területen található.

A 3. jelű vízgyűjtőterület fő belvízelvezető csatornája a CS 3-0-0 jelű főgyűjtő csatorna, amely a vasútvonal keleti oldalán levő vízgyűjtőterületen a Kállai Ferenc utca és a Hármaskörös balparti töltése között levő csapadékvíz tározótól a Kállai Ferenc utcán halad a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza Máv Zrt. vasútvonal 476+40 hm szelvényében lévő vasúti átersz irányába. A vasútvonal keresztezése után a Géza fejedelem utcában folytatódik a Bessenyszegi útig és ott déli irányba fordulva halad majdnem a Balassi utcáig ahol keresztezi a Gyomai körtöltést és a Fűzfás zugi holtág 1+-500 fm szelvényében torkollik a befogadóba.

Közvetlen befogadója a Fűzfás zugi holtág, melyet az alábbi adatok jellemeznek:

- holtág hossza: 2 137 m,
- vízfelülete: 16,67 ha,
- víztérfogata: 335 000 m³,
- belvízi (üzemi) vízszint: 81,20 m Bf,
- maximális vízszint: 81,45 m Bf.,
- belvíz tározási kapacitása: 125 025 m³.

CS 3-0-0 jelű főgyűjtő csatorna jellemző paraméterei: torkolati vízgyűjtőterülete: 65,71 ha, torkolati vízhozam: 253 l/s, hossza: 1 304 fm, zárt csatorna hossza: 147,5 fm, nyílt burkolt csatorna hossza: 1 156,5 fm, fenékszélesség: 60 cm, 0+000-0+660 fm között, 40 cm, 0+660-1+304 fm között, rézsúhajlás: 0+000-0+660 fm között TB 60/100/80 burkolóelem, felette 1 : 1,5; 0+660-1+228 fm között TB 40/70/50 burkolóelem, felette 1 : 1,5; 1+228-1+304 fm között 1/40 burkolóelem.

4. jelű vízgyűjtőterület:

A 4. jelű vízgyűjtőterület Gyomaendrőd város Gyomai városrészének déli és keleti területeit foglalja magába.

A 4. jelű öblözet belvizeinek belterületi főbefogadója a Hantосkerti holtág, melyet az alábbi adatok jellemeznek:

- holtág hossza: 2 364 m,
- vízfelülete: 15,1 ha,
- víztérfogata: 474 650 m³,
- belvízi (üzemi) vízszint: 81,22 m Bf.,
- maximális vízszint: 81,67 m Bf.
- víz frissítése: NA 600 szivornyával.

Ezen vízgyűjtőterület fő belvízelvezető csatornáinak ismertetése:

CS 4-1-0 jelű főgyűjtő csatorna az Arany János és a Mirhóhádi utcák közötti szakaszát, a Dobó István, Hunyadi utca elejét foglalja magába. A főgyűjtő csatorna a Gyomaendrőd 251 és 277 hrsz-ú csatorna nyilvántartású földrészleteken át a Hunyadi utcát és a Hősök útját keresztezve a

Dobó István utca elején áthaladva a Hantoskerti holtág balpart 1+311 fm szelvényébe torkollik 81,54 m Bf-i küszöbszinttel.

CS 4-1-0 jelű főgyűjtő csatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 12,55 ha,
nyílt burkolt csatorna hossza: 388 fm,
fenékszélesség: 40 cm,
rézsűhajlás: PRT 40/40/50 burkolóelem a 0+222-0+586 fm között, 0+000-0+016 fm között 1 : 1,5.

CS 4-2-0 jelű főgyűjtő csatorna a Kistrét, a Kis Bálint, a Vörösmarty, a Batthyány, a Liszt Ferenc utcákat, a Hősök útja, Kistrét és Vörösmarty utcák közötti szakaszát foglalja magába. A főgyűjtő csatorna a Batthyány utcán halad és a Dobó utcát keresztezve a Hantoskerti holtág balpart 1+478 fm szelvényébe torkollik 81,00 m Bf-i küszöbszinttel.

CS 4-2-0 jelű főgyűjtő csatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtő területe: 25,56 ha,
torkolati vízhozam: 196 l/s,
hossza: 357 fm,
zárt csatorna hossza: 147 fm,
nyílt burkolt csatorna hossza: 210 fm,
fenékszélesség: 40 cm,
rézsűhajlás: TB 40/70/50 burkolóelem a 0+171-0+357 fm között, 0+000-0+024 fm között 1 : 1,5.

CS 4-2-1 jelű mellékcsatorna a CS 4-2-0 jelű főgyűjtő csatornához csatlakozik annak 0+171 fm szelvényében, mely a Hősök útja felső szakaszának csapadékvizeit fogadja be. CS 4-2-1 jelű mellékcsatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 1,05 ha,
torkolati vízhozam: 25 l/s,
hossza: 138 fm,
zárt csatorna hossza: 6 fm,
nyílt burkolt csatorna hossza: 132 fm,
fenékszélesség: 40 cm,
rézsűhajlás: TB 40/70/50 burkolóelem a 0+006-0+017 fm között, PRT 40/40/50 burkolóelem a 0+017-0+138 fm között.

CS 4-3-0 jelű főgyűjtő csatorna a Hantoskerti holtág balpart 1+820 fm szelvényébe torkollik 81,04 m Bf-i küszöbszinttel.

A főgyűjtő csatorna első 200 m-es szakasza után keresztezi a Dobó István utcai városi árvízvédelmi körtöltést. A keresztezés után a Kálvin utcában folytatódik, ahol a Kálvin utcába beékelődött 1386 hrsz-ú ingatlant kikerüli és azt követően az 1396 hrsz-ú önkormányzati tulajdonú mélyfekvésű földrészleten és a Hősök útja menti 670 hrsz-ú közterületen át a 668/4 hrsz-ú záportározó funkciójú földrészleten folytatódik. A 668/4 hrsz-ú földrészletet elhagyva a

46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény főközlekedési út keresztezése után a 2833 hrsz-ú mély fekvésű területen folytatódik a végszelvényig, ahol csatlakozik a Gárdonyi Géza utcai 2830 hrsz-ú területen levő záportározó meglevő 060 cm méretű beton anyagú műtárgyához (átereszéhez).

A CS 4-3-0 jelű főgyűjtő csatorna nyomvonala, illetve annak magassági vonalvezetése úgy került kialakításra, hogy a záportározó funkciót ellátó Gyomaendrőd 2830, 2833, 668/4 és 1396 hrsz-ú területek üríthetőségét is el tudja látni. A főgyűjtő csatorna 0+556 fm szelvényében levő tiltós áteresz úgy került kialakításra, hogy a műtárgynál 33 cm-es küszöb

CS 4-3-0 jelű főgyűjtő csatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 41,40 ha,

torkolati vízhozam: 216 l/s, a 0+556 fm szelvénybe érkező, a záportározók által

csillapított vízhozam terhelés 205 l/s, hossza: 2 109 fm, zárt csatorna hossza: 377 fm,

nyílt burkolt csatorna hossza: 1 732 fm,

fenékszélesség: 60 cm, kivéve 0+556-0+988 fm-ek közötti szakasz, ahol 1,0-2,0 m közötti,

rézsűhajlás: 1 : 1,5; kivéve 0+556-0+988 fm-ek közötti szakasz, ahol 1 : 2.

CS 4-3-1 jelű mellékcsatorna a CS 4-3-0 jelű főgyűjtő csatornához csatlakozik annak 0+550 fm szelvényébe, mely az 1396 hrsz-ú, csatorna nyilvántartású földrészleten Hősök útja és Kálvin utcán halad.

CS 4-3-1 jelű mellékcsatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 27,91 ha, torkolati

vízhozam: 217 l/s, hossza: 404 fm,

nyílt burkolatlan csatorna hossza: 129 fm, nyílt burkolt csatorna hossza: 275 fm,

fenékszélesség: 60 cm, 0+000-0+129 fm között, 40 cm, 0+129-0+272 fm között, 30 cm, 0+272-0+404 fm között, rézsűhajlás: 1 : 2 kivéve 0+129-0+272 fm-ek közötti szakasz, ahol a TB 40/70/50 burkolóelem felett 1 : 1,5 és 0+272-0+404 fm között, ahol a TB 30/50/40 burkolóelem felett nincs rézsű képezve.

CS 4-3-11 jelű mellékcsatorna a CS 4-3-1 jelű mellékcsatornához csatlakozik annak 0+272 fm szelvényében, mely a Hősök útja, Kálvin és Vörösmarty utcák közötti szakasz vízelevezetését biztosítja.

CS 4-3-11 jelű mellékcsatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 5,97 ha, torkolati

vízhozam: 112 l/s, hossza: 152 fm,

nyílt burkolt csatorna hossza: 152 fm,

fenékszélesség: 30 cm,

rézsűhajlás: TB 40/70/50 burkolóelem a 0+000-0+079 fm között,

TB 30/50/40 burkolóelem a 0+079-0+152 fm között.

5. jelű vízgyűjtőterület

A vízgyűjtőterület a település Endrődi településrészének északi- észak-keleti területeit foglalja magába. Határa északon és nyugaton a Hármaskörös bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltés, délen a Kenderáztató- és a Selyem utca menti terület, keleten a 46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény közötti főközlekedési út és a 443. sz. Gyomaendrőd-Szarvas közötti közlekedési út.

Az 5. jelű vízgyűjtő területen kiépített főgyűjtő csatorna nincs. A vízgyűjtő területen lévő utcákban meglévő, kiépített csapadékvíz elvezető csatornahálózat a CS 2-0-0 jelű főgyűjtő csatornába, illetve közvetlenül a Révzugi holtágba vezetik a káros vizeket. A vízbevezetések gravitációs kiépítésűek.

A vízgyűjtőterület belvizeit befogadó a Révzugi holtág ismertetésére vonatkozó adatokat lásd a 2. jelű vízgyűjtőterület ismertetésénél.

6. jelű vízgyűjtőterület

A vízgyűjtőterület a település Endrődi településrészének északi- és keleti területeit foglalja magába. Határa északon a Hármaskörös bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltés, keleten a Fűzfászugi holtág, délen és nyugaton a 46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény közötti főközlekedési út.

A 6. jelű vízgyűjtőterületen kiépített főgyűjtő csatorna nincs. A vízgyűjtőterületen levő utcákban meglévő, kiépített csapadékvíz elvezető csatornahálózat közvetlenül a Középső- és a Fűzfászugi holtágakba vezetik a káros vizeket. A vízbevezetések gravitációs kiépítésűek.

A vízgyűjtőterület belvizeit befogadó a Révzugi holtág ismertetésére vonatkozó adatokat lásd a 2. jelű vízgyűjtőterület ismertetésénél.

A Középső holtágat, mint befogadót, az alábbi adatok jellemeznék:

- holtág hossza: 1 077 m,
- vízfelülete: 6,28 ha,
- víztérfogata: 170 000 m³,
- belvízi (üzemi) vízszint: 81,10 m Bf,
- maximális vízszint: 81,50 m Bf.

7. jelű vízgyűjtőterület

A vízgyűjtőterület a település Endrődi településrészének déli-délkeleti-keleti területeit foglalja magába. Határa északon, a 46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény közötti főközlekedési út, keleten az Endrődi körtöltés és az Endrődi határcsatorna, délen az Endrődi körtöltés, keleten pedig a Toronyi utca.

A 7. jelű vízgyűjtőterületen kiépített főgyűjtő csatorna nincs. A vízgyűjtőterületen levő utcákban meglévő, kiépített csapadékvíz elvezető csatornahálózat a CS 2-0-0 jelű főgyűjtő csatornába és az Endrődi határcsatornába vezeti a belterületi káros vizeket. A vízbevezetések gravitációs kiépítésűek.

A vízgyűjtőterület belvizeinek befogadói a Révzugi- és a Fűzfászugi holtágak. Ezen befogadó holtágak ismertetésére vonatkozó adatokat lásd az 1. és 2. jelű vízgyűjtőterületek ismertetésénél.

8. jelű vízgyűjtőterület

A 8. jelű vízgyűjtőterületet északon a 46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény közötti főközlekedési út, keleten a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonala, nyugaton a 4642. sz. Gyomaendrőd-(Kondoros) Nagyszénás-Szentes közötti közlekedési út, délen természetes vízválasztó domborzat határolja.

A vízgyűjtőterület fő belvízelvezető csatornája a Görbekút-Vidólaposi csatorna, amely külterületi és belterületi vízgyűjtőket egyaránt mentesíti és a Fűzfászugi holtág 0+808 fm szelvényében torkollik a befogadóba.

A csatorna belterületi szakasza Gyomaendrőd város Gyomai településrészén a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonala nyugati oldala mellett a 46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény főközlekedési út alatt található a csatorna 1+510 fm szelvényéig. Innen egészen a végszelvényéig, az 3+714 fm szelvényig a külterületen képződő káros vizek elvezetését biztosítja. A Fűzfászugi holtágra, mint befogadóra vonatkozó adatokat lásd az 1. jelű vízgyűjtőterület ismertetésénél.

Görbekút-Vidólaposi csatorna jellemző paraméterei:

torkolati vízgyűjtőterülete: 3 010,2 ha, ebből belterület 239,9 ha,
külterület 2 770,3 ha,

torkolati vízhozam: 758 l/s,

hossza: 3 714 fm,

zárt csatorna hossza: 178 fm,

nyílt burkolt csatorna hossza: 837 fm,

nyílt burkolatlan csatorna hossza: 2 699 fm,

fenékszélesség: 1,00 m 0+000-0+087 fm és 1+020- 3+714 fm között,

0,60 m 0+087-1+020 fm között, rézsúhajlás: 0+000-0+087 és

1+020- 3+714 fm között 1 : 1,5

TB 60/100/80 burkolóelem 0+087-1+020 fm között, felette 1 : 1,5 A csatorna torkolati vízszállítása: belterületről származóan 758 l/s, külterületről származóan 693 l/s, a belterületi és külterületi vízhozamok az eltérő levezetési idő miatt egyidejűleg nem okoznak terhelést a csatornának, a külterületről érkező vízhozamok a belterületi zavartalan kellő idejű vízelevezetés érdekében a belterület - külterület határán az 1+510 fm szelvényben betervezett 80 cm tiltós műtárgy által visszatartathatók.

9. jelű vízgyűjtőterület

A 9. jelű vízgyűjtőterület Gyomaendrőd város Gyomai településrészén, a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonala, nyugati oldala mentén található, északi oldalon a

46. sz. Törökszentmiklós-Gyomaendrőd-Mezőberény főközlekedési út a határa, keleti oldalon a Görbekút-Vidólaposi csatorna vízgyűjtőterülete, délen természetes vízvásztó domborzat határolja.

A vízgyűjtőterület befogadója a Szénáskerti csatorna, mely a Görbekút-Vidólaposi csatorna 1+020 fm szelvényébe torkollik. Nyomvonal a torkolattól a Selyem út északi oldalán és a Kovács Imre utca keleti oldalán halad a 0+435 fm szelvényéig, ahol az 1. jelű vízgyűjtőterület fő belvízelvezető csatornája a CS 1-0-0 jelű főgyűjtő csatorna torkolata van. A Kovács Imre utcától az Ipari Park mellett levő út irányában halad egészen a végszelvényig, ezáltal az Ipari Park területét és a hozzá tartozó 26,1 ha külterületről érkező csapadékvíz elvezetését biztosítja.

A Fűzfászugi holtágra, mint befogadóra vonatkozó adatokat lásd az 1. jelű vízgyűjtőterület ismertetésénél.

A Szénáskerti csatorna jellemző paraméterei:

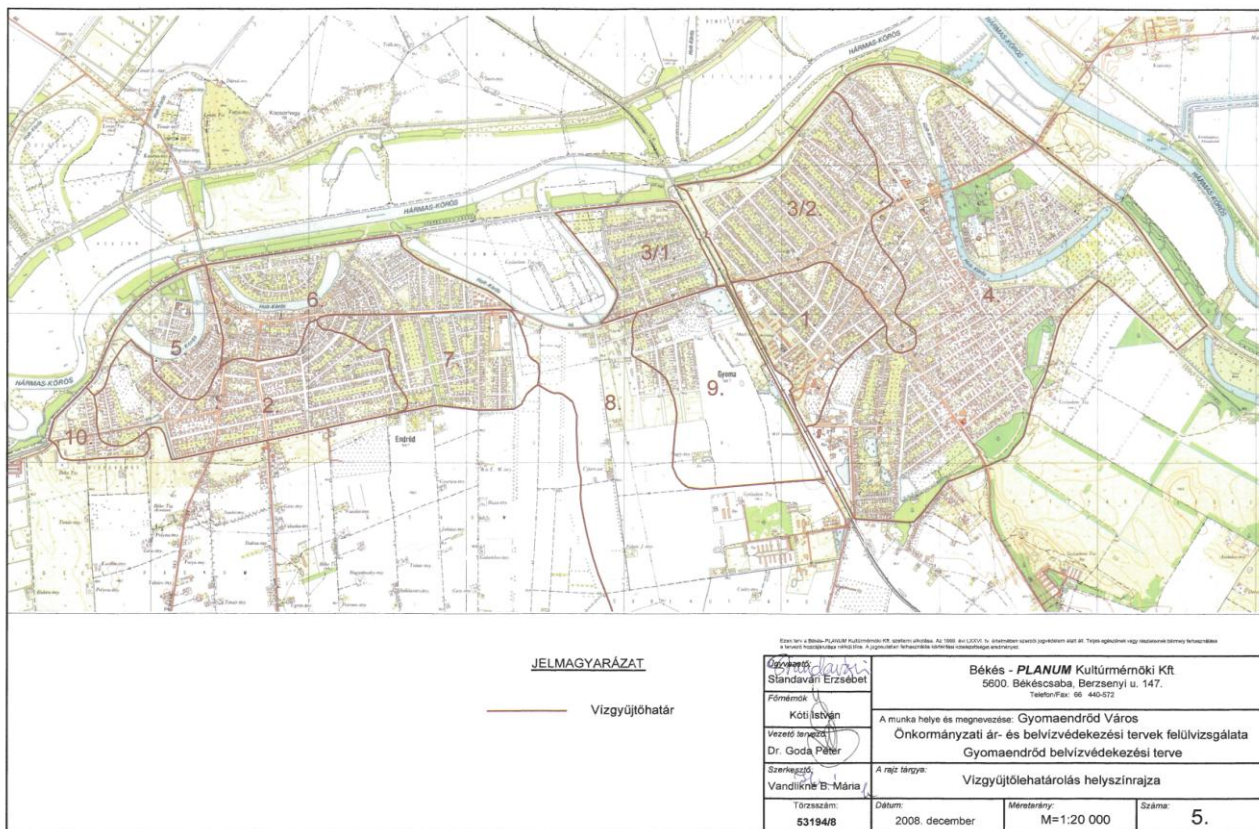
hossza: 1 458 fm, zárt csatorna hossza: 79 fm, nyílt burkolt csatorna hossza: 907 fm, nyílt burkolatlan csatorna hossza: 472 fm, fenékszélesség: 40 cm, 0+986-1+458 fm között, 60 cm 0+079-0+986 fm között, rézsűhajlás: TB 60/100/80 burkolóelem a 0+079-0+986 fm között, felette 1 : 1,5 0+986-1+458 fm között 1 : 1,5.

10. jelű vízgyűjtőterület

A vízgyűjtőterület a település Endrődi településrészének legkeletibb és déli területeit foglalja magába az Endrődi körtöltés mindkét oldalán. Határa északon és keleten a Hármaskörös bal parti elsőrendű árvízvédelmi töltése, délen az Orgona utca, nyugaton pedig szintén az Orgona utca, valamint a Szélmalom- és Akác utcák közötti vonal.

A 10. jelű vízgyűjtőterületen kiépített főgyűjtő csatorna nincs. A vízgyűjtőterületen levő utcákban meglevő, kiépített csapadékvíz elvezető csatornahálózat a CS 2-0-0 jelű főgyűjtő csatornába vezeti a káros vizeket. A vízbevezetések gravitációs kiépítésűek.

A vízgyűjtőterület belvizeit befogadó a Révzugi holtág ismertetésére vonatkozó adatokat lásd a 2. jelű vízgyűjtőterület ismertetésénél.

2.2.7.4.5 Információs hálózat

Gyomaendrőd város területén a belvízvédekezéshez szükséges kiépített hírközlési (információs) hálózat nincs. Belvízvédekezés esetén a védekezést irányító szervezet (önkormányzat) mobil telefonok kiosztásával gondoskodik a védekezésben résztvevő személyek irányításáról, információ cseréjének megoldásáról.

2.2.7.4.6 Belvíz tározásra igénybevehető területek (záportározók)

Geodéziai felmérések és a földhivatali nyilvántartás alapján megállapítható, hogy a meglevő záportározók területe lokális érdekek miatt folyamatosan csökken, nincs összefüggésben a településrendezési koncepcióval, ezért koncentrált belvíz elöntésnek vannak kitéve ezek a területek.

A záportározókba történő csapadékvíz bevezetést (rávezethetőséget) magassági viszonyok miatt vizsgálni, elemezni szükséges.

2.2.7.4.7 Záportározók helye, nagysága, művelési ága:

Endrődi körtöltés, Fazekasi- Kisbök utcák közötti 6231/1 hrszú ingatlanak, 0,20 ha nagyságú területe, művelési ág: gyp, legelő;

1. Orgona-, Selyem- Kenderáztató utcák közötti 6102 hrszú, ingatlanak, 0,35 ha
2. OMV benzinkút, Fő út, 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal nyugati oldala, Selyem- és az Ipartelepi u. közötti 3735/3 hrszú ingatlanak, 1,51 ha nagyságú területe, művelési ág: mocsár;
3. Fő út, 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal nyugati oldala, és a Balassi utca által közrezárt 2941 hrszú ingatlanak 0,71 ha nagyságú területe, művelési ág: mocsár;
4. Balassi utca, 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal nyugati oldala, és a Géza fejedelem utca által közrezárt 3038 hrszú ingatlanak, 0,21 ha nagyságú területe, művelési ág: mocsár;
5. Géza fejedelem utca, 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal nyugati oldala, és a Dávidházi Sámuel utca által közrezárt 3040 hrszú ingatlanak, 0,04 ha nagyságú területe, művelési ág: mocsár;
6. Dávidházi Sámuel utca, 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal nyugati oldala által közrezárt 3040 hrszú ingatlanak 0,07 ha nagyságú területe, művelési ág: beépítetlen terület;
7. Ady Endre utca, 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal nyugati oldala által közrezárt 3040 hrszú ingatlanak 0,05 ha nagyságú területe, művelési ág: beépítetlen terület;
8. A Lévai és a Kossuth Lajos utcák között, a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal keleti oldala menti 3743/3 hrsz-ú ingatlanak 0,10 ha nagyságú területe, művelési ág: beépítetlen terület;
9. Az Árpád-, Kállai Ferenc, Luther utcák és a Hármaskörös balparti töltése által közbezárt 2092 hrsz-ú ingatlanak 1,00 ha nagyságú területe, művelési ág:
10. A Katona József utca utcák között, a 120. sz. Szajol-Békéscsaba-Lőkösháza MÁV Zrt. vasútvonal keleti oldala közötti 2876/3 hrsz-ú ingatlanak 0,78 ha nagyságú területe, művelési ág: kivett, vízállás;
11. A Lévai- Széchenyi utcák között a Gyóni Géza utcai tömb belső 2654, 2643, 2642, 2641, 2640/2, 2634 és 2635 hrsz-ú ingatlanokból 0,73 ha nagyságú terület, művelési ágak: beépítetlen terület; lakóház udvar;
12. A Gyóni Géza, Széchenyi- és Gárdonyi Géza utcák közötti tömb belső, 2681 hrsz-ú ingatlanak 0,52 ha nagyságú területe, művelési ág: szántó, vízállás;
13. Gárdonyi Géza utcai 2830 hrsz-ú területen levő ingatlanak 1,20 ha nagyságú területe, művelési ág: kivett, mocsár;

A CS 4-3-0 jelű csatorna 0+456- 1+120 fm közötti szakasza mentén a 1396 hrszú ingatlanak 3,86 ha nagyságú területe csak feltételesen, szükség esetén jelölhető ki vízviszatartásra, pl. belvízi havária esetén. Ennek a területnek a földhivatali nyilvántartás szerint művelési ága: udvar.

2.2.7.4.8 Mezőgazdasági vízhasznosítás

Gyomaendrőd közigazgatási területét négy öntöző rendszer is érinti. Északon a Hármaskörös szórvány és Körösladányi, délen a Fazekaszugi és Félhalmi öntöző rendszerek.

A Hármaskörös szórványban kettős hasznosítású csatornákból és holtágakból lehetséges az öntözés. Főcsatornái, holtágai rendeltetés szerint kettős működésűek, belvízelvezetésre (tározásra) és öntözővíz szolgáltatásra, halas hasznosításra szolgálnak. A szórvány főművei: Németzugi szivornya (tápcsatorna és holtág), Templomzugi szivornya (tápcsatorna és holtág, Soczózugi, Bónomzugi holtágak és összekötő csatornáik), Peresi gravitációs zsilip (tápcsatorna és holtág, Malomzug-Simafoki főcsatorna), Fűzfászugi szivornya (tápcsatorna és holtág). Az öntözőművek közül állami kezelésben a Peresi szivornya és holtág, a Malomzug-Simafoki és a Telki-Peresi főcsatorna van, a többi önkormányzati kezelésben üzemel.

A Körösladányi öntözőrendszerben a rendszerváltozás óta lassan megszűnt a vízigény. A magas vezetőségű rendszer tíz év óta nem üzemel igény hiányában. A használaton kívüli öntözőcsatornák karbantartásának, gaztalanításának elmaradása komoly környezetvédelmi problémát jelent.

A Hármasköröstől délre eső terület Nyugati határán az állami tulajdonú, FVM kezelésű Décs-Fazekaszugi öntözőrendszert a Fazekaszugi Kft. üzemelteti. Az öntözőrendszer a Décs-Fazekaszugi öntözőfőcsatornát, a DF-1 öntözőcsatornát és a Malomzug-Décsipusztai csatornát foglalja magába.

A Hármasköröstől délre eső terület Keleti határán az állami tulajdonú, FVM kezelésű Félhalmi öntözőrendszert a Körösi Vízgazdálkodási Társulat üzemelteti. Az öntözőrendszerből a Danzugi alrendszer és a Félhalmi holtág alsó vége érinti az önkormányzat területét. A Danzugi alrendszer főművei: Danzugi szivornya, Danzugi tápcsatorna és holtág, Danzugi öntözőszivattyútelep, Félhalmi öntözőfőcsatorna.

2.2.7.4.9 Felszín alatti vizek

2.2.7.4.9.1 Talajvizek

A felszínhez legközelebb lévő talajvízről az országos törzskút hálózatban lévő T04038 törzsszámú 3196 kútszámú Gyomaendrőd nevű talajvízszint észlelőkút vízállásaiból tudhatunk meg adatokat. A kutak pontszerű kiterjedéséből adódóan csak kis területre adhat megbízható adatot, de Gyomaendrődhöz való közelsége miatt elég jellemző adatokat mutat a vizsgált területről. A talajvízszint érzékeny a felszínről érkező vízutánpótlásra. A talajvízszint észlelőkút adatai szerint a 80-as évek közepétől a talajvízszint fokozatos csökkenése volt megfigyelhető. A tereptől számítva az éves közepes talajvízszint 118 cm-től fokozatosan csökken a 270 cm-es mélység felé. Ez alól csak az 1990-es évek végén jelentkező rendkívüli belvíz idején volt eltérés, amikor átmeneti emelkedés volt tapasztalható.

A 2000-es év a szélsőségek éve volt, az év elején rekord mennyiségű belvizek jelentkezett, nyár közepére országos méretű aszály volt a jellemző. A száraz periódus azóta is tart, és a talajvízszint süllyedésének tendenciája továbbra is folytatódik, de látszódottn mennyire érzékeny a talajvízszint a felszínről érkező vizek mennyiségére, ezáltal vízminőségét is nagyban meghatározza.

A mezőgazdaságban a kemikáliák fokozatos visszaszorulása, a kommunális szennyvizeknél a csatornázottság növekedése és a szennyvíztisztítási technológiák javulása miatt a talajvíz szennyezettsége kismértékben csökkent. Ezen a területen csak hosszabb idő elteltével lehet javulást elérni.

A talajvízszint kutaknál nincs vízminőségvizsgálat, mivel nagyrészt vas béléscsővel készült és emiatt a valóságtól nagyon eltérő adatokat kapnánk. A felszín alatti kutaknál abban az esetben kapunk a valóságnak megfelelő vízminőségi értékeket, ha azokon folyamatos vízkitermelés, vagy a mintavételt megelőzően ideiglenesen kitermelést végeztek.

Az első talajvízzáró réteg alatti felsőbb rétegről a Póhalmon lévő T04301 (K-56) törzsszámú rétegtől adataiból lehet következtetni. A rétegvizekben a nyugalmi vízszint sokkal kisebb mértékben érzékeny a felszínről érkező vizekre, minőségét is kisebb mértékben befolyásolja. A felsőbb rétegek nyugalmi vízszintjének terepszint alatti mélysége hosszabb időtávlatában is 315 cm körül volt. Az utóbbi években 10-15 cm-es nyugalmi vízszint csökkenés volt tapasztalható, ez nagyságrenddel kisebb, mint a talajvízkútnál tapasztalt 150 cm-es vízszintsüllyedés.

2.2.7.4.9.2 Ivóvízellátás

Gyomaendrőd ivóvízellátása a Közép-Békési Regionális Vízmű Rendszer mezőberényi ágáról történik. A lecsatlakozás helye a Gyomaendrőd II/A. jelű vízmű telepen kiépített átadási pont. Az ellátás céljából átadásra kerülő átlagos vízmennyiség 610 000 m³/év.

A gyomaendrődi elosztóhálózat hossza: 129 200 fm. Körvezetékes rendszerű ac és PVC csőanyaggal. Hozzá tartozik a két külterület: Nagylapos és Kocsorhegy

A település fajlagos ivóvíz fogyasztásának jelenlegi és várható alakulása (Forrás: KSH és Alföldvíz Zrt.)

Időszak	Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	Üzemelő közkifolyókák száma (db)	Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hossza (km)	Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Az év folyamán a közüemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)
2000. év	365,5	89	118,3	446,2	5752	96
2001. év	355,5	123	118,3	427,4	5786	34

2002. év	384,5	108	114,1	469,2	5844	58
2003. év	401,6	123	114,1	640,4	6006	162
2004. év	406,8	123	114,1	627,9	6036	30
2005. év	387,6	122	123,6	606,1	6036	
2006. év	387,1	122	123,6	609,7	6048	12
2007. év	420,7	122	123,6	631,6	5812	43
2008. év	406,4	122	123,6	612,1	5822	21
2009. év	412,3	114	123,6	631,4	5838	16
2010. év	380,9	114	129,2	568,5	5858	20
2011. év	382,9	122	129,2	590,9	5848	
2012. év	392,1	122	129,2	547,5	5874	26
2013. év	363,5	122	128,6	550,7	5879	5
2014. év	373,6	122	129,0	518,5	5884	5
2015. év	369,8	201	129,0	541,3	5887	3
2016. év	401,1	201	128,8	478,8	5893	6

A település adatai: (Forrás: KSH és Alföldvíz Zrt.)

A település vízfogyasztása			
Év	Éves vízmennyiség		Napi átlagos vízfogyasztás m3/d
	Termelt m3	Átvett m3	
1998	580 170	--	1 589,5
1999	283 290	270 720	1 517,8
2000	--	599 767	1 643,2
2001	--	549 843	1 506,4
2002	--	604 307	1 655,6
2003	--	640 430	1 754,6
2004	--	627 903	1 715,6
2005	--	606 124	1 660,6
2006	--	609 671	1 670,3
2007	--	631 573	1 730,3
2008	--	612 112	1 672,4
2009	--	631 414	1 729,9
2010	--	568 471	1 557,5
2011	--	590 935	1 619,0
2012	--	547 486	1 495,9
2013	--	550 655	1 508,6
2014	--	518 540	1 420,7
2015	--	541 311	1 483,0
2016	--	478 809	1 308,2

Forrás: Alföldvíz Zrt.

Év	Víztermelés, átvett vízmennyiség	Szolgáltatási veszteség	Értékesített		
			Lakossági	Gazdálkodó	Közületi
	m3/év				
1998	580 170	146 464	357 935	38 504	37 267
1999	554 010	114 711	363 452	41 794	34 053
2000	446 200	148 915	365 500	52 344	28 925
2001	427 400	118 983	355 500	45 411	28 522
2002	469 200	147 431	384 500	52 044	32 138
2003	640 430	238 803	401 627	51 304	37 937
2004	627 903	220 817	407 086	56 752	49 220
2005	606 124	218 539	387 585	60 428	50 184
2006	609 671	212 936	396 735	56 326	55 228
2007	631 573	202 849	428 724	52 182	53 377
2008	612 112	205 749	406 363	51 671	49 421
2009	631 414	219 103	412 311	48 307	48 052
2010	568 471	187 623	380 848	41 034	42 403
2011	590 935	207 974	382 961	40 481	34 216
2012	547 486	155 359	392 127	33 661	28 407
2013	550 655	187 107	363 548	31 854	35 624
2014	518 540	144 970	373 570	33 310	25 575
2015	541 311	171 536	369 775	43 087	21 165
2016	478 809	77 718	401 091	45 666	18 520

Forrás: Alföldvíz Zrt.

A szolgáltatási veszteség 23,4%, ami a saját szolgáltatói felhasználásból, illetve a vízhálózat exfiltrációjából adódik.

A lakosság fajlagos ivóvízfogyasztását az alábbi táblázat mutatja.

Év	Éves értékesített vízmennyiség (m3/év)	Átlagos napi szolgáltatott vízmennyiség (m3/d)	Fogyasztók száma (Fő)	Fajlagos fogyasztás (l/fő/d)
1998	433 706	1 188,2	13 512	87,9
1999	439 299	1 203,5	13 574	88,6
2000	365 500	1 235,2	15 724	--
2001	355 500	1 180,4	15 589	
2002	384 500	1 251,7	15 433	--
2003	490 868	1 344,8	15 262	88,1

2004	513 058	1 401,8	15 137	92,6
2005	498 197	1 364,9	15 029	90,8
2006	508 289	1 392,6	14 946	93,2
2007	480 906	1 317,6	14 804	89,0
2008	507 455	1 386,5	14 680	94,4
2009	508 670	1 393,6	14 375	96,9
2010	423 251	1 159,6	14 131	82,1
2011	457 658	1 253,9	13 894	90,2
2012	454 195	1 241,0	13 674	90,8
2013	431 026	1 180,9	13 688	86,3
2014	432 455	1 184,8	13 456	88,0
2015	434 027	1 189,1	13 295	89,4
2016	465 277	1 274,7	13 133	97,1

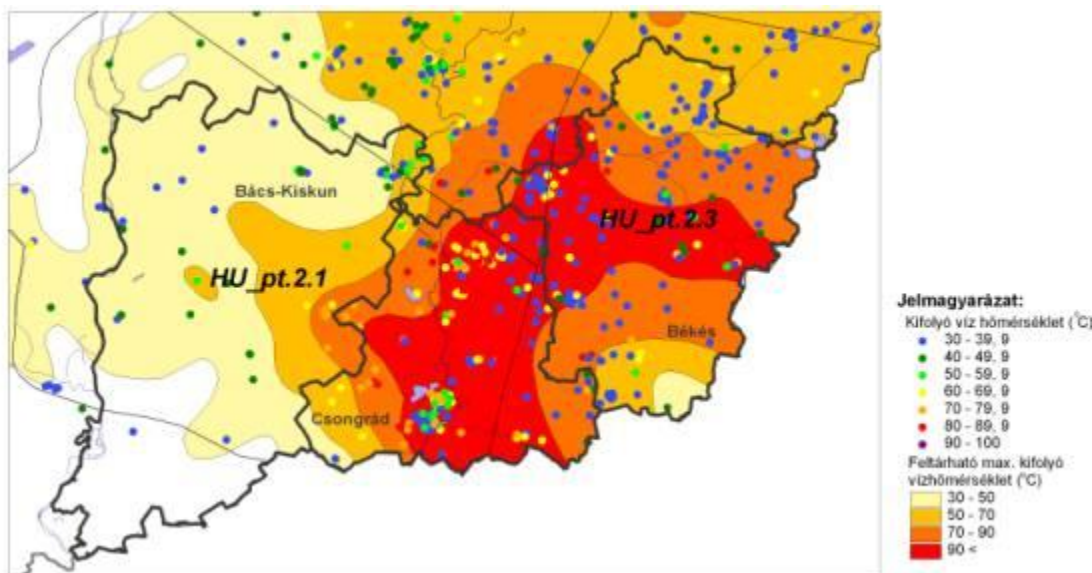
Megjegyzés: A fogyasztók számának meghatározása a KSH adatok alapján (közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások száma * az egy lakásra jutó lakosok számával)

A fajlagos vízfogyasztás távlati becslésére a műszaki gyakorlatban használt növelő szorzókat alkalmazzuk ($\gamma = 1,15$).

Ennek megfelelően a távlati fajlagos fogyasztás: $q = 100 \text{ l/fő/d}$

2.2.7.4.9.3 Hévízek

Gyomaendrőd város egyik idegenforgalmi vonzereje a Ligetfürdő. A fürdő vízellátását jelenleg a B 59 sz. termálkút biztosítja, amelynek vize gyógyvíz. A 1137 m talpmélységű kút 240 l/perc mennyiségű 64 °C hőmérsékletű vizet szolgáltat. A termálvíz ellátás biztonsága érdekében az elmúlt évben egy újabb kút fúrására került sor, amely azonban jelenleg még nem üzemel. Az új kút kataszteri száma: B-129 melynek talpmélysége 1125 m, a szolgáltatott vízhozam 500 l/perc, 63 °C hőmérsékletű vizet szolgáltat. A város rendelkezik még két db termálkúttal, amelyek közül az egyik a Gyomai Győzelem Mgtsz. tulajdonában volt korábban, mely jelenleg használaton kívüli, a másik az Endrődön található Bogárzói termálkút. A kitermelt és használt termálvíz jelentős környezetvédelmi problémát okoz, hiszen, magas a hőmérséklete és a sótartalma. A fölös víz egy része a szennyvízcsatorna hálózatba kerül elvezetésre, míg a másik része a Hantaskerti holtágba kerül bevezetésre.

2.2.8 Élővilág

2.2.8.1 A természeti környezet aktuális állapota

Ha ránézünk egy aktuális térképre, láthatjuk, hogy ma Gyomaendrőd környékén az intenzív hasznosítású mezőgazdasági táj dominál. A szántók aránya eléri a 70 %-ot. A város külterületi részeinek elhelyezkedése, domborzati viszonyai meghatározó szerepűek talajaik fejlődésében és átalakulásában, vízháztartásuk változásában. A folyószabályozások és belvízrendezések gyökeresen megváltoztatták az addigi tájképet.

A XX. század második felétől, -a szabályozások után egy ideig extenzív hasznosítású területeken is – az iparszerű, nagyüzemi gazdálkodás felgyorsította a megmaradt természetes élőhelyek pusztulását. Az óriási szántóföldi táblaméretek kialakítása, a melioráció, a monokultúrás termesztés, az igen nagymérvű vegyszer (műtrágya és növényvédőszer) felhasználás és az állattenyésztés koncentrációja, intenzifikálása számos még megmaradt élőhelyet számolt fel, a megmaradókat, pedig nagymértékben izolálta.

Egyedül csak a halastó-és rizsföld-létesítések hoztak viszonylagos élőhelydiverzitás-és az élőhely minőség növekedést. Némiképp enyhítették, de ember szabta dinamikájuk miatt, nem pótolhatták az eltűnt természetes vizes élőhelyek hiányát. A magasban fekvő, a hordalékkúphoz tartozó, „lössös” talajú, természetes vegetációjú tájrészek zömét (mezőség) már a középkorban felszántották. A jelenkor nagy táblás monokultúrái sivár élőhelyek, egyfajta „zöld sivatagok”-nak tekinthetők.

Itt kell említeni két sajátos élőhelytípust, a csatorna (mint vízer) és a mezsgye fontosságát. A letűnt löszpuszták magas diverzitású életközösségeinek maradványai, csak mezsgyéken

maradtak fent. Az intenzív mezőgazdasági tájban, az állandó vízü csatornák jelentették és jelentik ma is a túlélést. Mindezek mellett nem elhanyagolható az ún. „zöld folyosó” szerepe sem. Összességében a drasztikus átalakítások és az intenzív hasznosítások hatására a természeti rendszerek alapvetően károsodtak, működési zavarokat mutatnak, a talajok víz-és tápanyag forgalma felborult.

A szabályozások után fennmaradt természetes élőhelyeket az általános talajvízszint csökkenés, az aszályosodás, a fokozódó gazdálkodási nyomás, a fragmentálódás és izoláltság veszélyezteti. Az erő-és mezőgazdasági területeken olyan agresszív, nagyrészt adventív gyomfajok terjednek, mint a *gyalogakác* (*Amorpha fruticosa*), a *parlagfű* (*Ambrosia elatior*), melyek amellet, hogy gazdálkodási és egészségügyi problémákat okoznak, agresszivitásuk folytán a még megmaradt természetes közösségek fennmaradását is komolyan veszélyeztetik. A fentiek tükrében látható, hogy a megmaradt természetes vagy természetszerű élőhelyek megőrzése és állapotuk javítása elsődleges feladat. Ezt azonban csak egy ehhez idomuló tájhasználat, -ezen belül - vízgazdálkodással lehet elérni. A kedvezőtlen tendenciák felismerése a természet védelmének igényét egyre inkább előtérbe helyezi.

2.2.8.2 Gyomaendrőd védett természeti értékei

Országos jelentőségű védett természeti területek a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében

Gyomaendrőd területén az alábbi részek tartoznak ide: 01260-01262/3, 01479, 01486-01487, 01491/1-2, 01501, 01507-01522/6, 01579, 0159901607, 01628/1, 02629/19, 02632-02643, 02644/2, 02-030, 0480-0509, 0813-0829, 0231702348.

A fenti területek (Dévaványa -Ecsegi puszták Gyomaendrőd igazgatási területére átnyúló része és a Hármas Körös ártere) az 1996.évi LIII. törvény hatálya alá tartoznak. Az építési és más hatósági jogköröket a törvény 35., 38., 39. §-a szabályozza.

2.2.8.3 Kunhalmok

Magyarországon valamennyi kunhalom országosan védett az 1996. évi LIII. törvény alapján.

Ennek megfelelően a helyi önkormányzat a külterület Szabályozási Tervében is előírja, hogy a Kunhalmokat jelenlegi állapotukban kell megőrizni, területükön semminemű építkezést és földmunkát végezni nem szabad.

a) Kiemelt kultúrtörténeti jelentőségű kunhalmok

Sós halom
Egei halom
Rigó halom

b) Nagyobb jelentőségű kunhalmok

Lyukas halom
Simai halom
Papp halom
Vaszkó halom
Fél halom
Cserepes halom
izedi halom

2.2.8.4 Helyi jelentőségű védett természeti területek

Erzsébet -liget

Helyrajzi száma és megnevezése: 1243/3 közpark Területe: 48131 m² Terület tulajdonosa: Gyomaendrőd Város Önkormányzata Kezelője: Gyomaendrőd Város Önkormányzata

A gyomai városrész főteréről a Hármaskörös irányában a Révlaposi -holtág hídjától jobbra érjük el az 5 hektáros Erzsébet ligetet, mely a Révlaposi -holtág és a Hármaskörös között terül el. A település első parkját 1892-ben tájképi kertek mintájára alakították ki. A terület harmadát sűrű faállomány borítja, az alig 5 hektáros liget területén kb. 1100 faegyed díszlik. Legnagyobb elegyarányban a kocsányos tölgy van jelen, de sok a mezei és korai juhar, a mezei szil, a kis-és nagylevelű hársfa, magas kőris, vörös tölgy, vadgesztenye, osterfa, akác, bibircses nyír, boróka, óriás nyár, tuja, sajmeggy, bálványfa, mogoró, feketefenyő.

Az Erzsébet liget legidősebb tölgyfája

Az Erzsébet – liget területén található a Ligetfürdő, vizét 1960-ban gyógyvízzé nyilvánították. Sok látogatót vonz. A strand nyitott medencéit 450 l/perc vízhozamú 60 °C –os alkáli – hidrogénkarbonátos, magas fluortartalmú, 1000 m mély hévízkút táplálja.

Piramis tölgyek

Termőhely: Református templom kertje *Az érintett terület helyrajzi száma:* 1596/1 *Terület tulajdonosa:* Református Egyház *Kezelője:* Református Egyház

A piramis tölgyek az 1791-1807 között copfstílusban felépített református templomot övezik. Az alig 30-40 éves fákat kissé közel ültették a templom falához, ezért időnként nyesni kell az ágakat.

Torzsási -holtág szelídgesztenye fái

Termőhely: Torzsási holtág belső partja *Az érintett területek helyrajzi számai:* 0390/3, 16237-16270 hrsz-ú zártkertek *Terület tulajdonosai:* Gyomaendrőd Város Önkormányzata, magánszemélyek.

A gyomai Hármas-Körös hídjától jobbra, a 47-es kilométerkönnél a Torzsási – holtág és védgát találkozásánál találhatók a szelídgesztenyefák. A körülbelül 60 éves, három sorban ültetett fák egészségesek és bőtermők. E fafaj alföldi előfordulása szokatlan, mert az ittenitől eltérő termőhelyi igényekkel rendelkezik. A Torzsás név eredete könnyen magyarázható: ez a vidék alkalmas a káposztatermelésre. A káposztának torzsája is van, ez a torzsa volt a névadó.

Endrődi népliget fái

Helyrajzi szám és megnevezése: 6240/2 közpark *Területe:* 20270 m² *Terület tulajdonosa:* Gyomaendrőd Város Önkormányzata *Kezelője:* Gyomaendrőd Város Önkormányzata

A főtéren levő Hídfő étteremtől rövid sétával érhetjük el a 2 hektáros népligetet. Gazdag faállománya elsősorban kocsányos tölgyekből áll, de itt is megtalálhatók a különböző juhar- és hársfajok, szürke nyárfák és az akác. A két, 110 év körüli kocsányos tölgyfán kívül a ligetet század elején ültették. Az alföldi ember kedveli a fákat és mindent elkövet, hogy a fában szegény Alföldön minél több ilyen kis zöld sziget létesüljön.

Az endrődi Népliget

Hársfasor (Hősök útja)

Termőhely: Hősök útja *Az érintett terület helyrajzi számai:* 671, 672, 673 *Terület tulajdonosa:* Gyomaendrőd Város Önkormányzata *Kezelője:* Gyomaendrőd Város Önkormányzata

Az I. világháborúban elesett katonák emlékére ültették a Hősök útját végig szegélyező fasort. A hársfát mindig szívesen alkalmazták utca fásításra. Virágzás idején rendkívül kellemes illatú, jó mézelő.

Kocsányos tölgy

Termőhely: Liget fürdő gépháza melletti terület *Az érintett terület helyrajzi száma:* 1293/5 *Terület tulajdonosa:* Gyomaendrőd Város Önkormányzata *Kezelője:* Gyomaendrődi Liget Fürdő Szolgáltató Kft.

Kocsányos tölgy

Termőhely: Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola és Kollégium udvara. *Az érintett terület helyrajzi száma:* 1602 *Terület tulajdonosa:* Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium *Kezelője:* Bethlen Gábor Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Szakképző Iskola és Kollégium

Megszakított ökológiai folyosók

Természet közeli területek „A Megyei Területrendezési Terv”-ben kijelölt „megszakított ökológiai folyosók” területén a művelési ág nem változtatható meg.

A kijelölt területek:

- Csejtpusztá
- Csepüs
- Kősziget
- Szikhalom
- Tóniszállási legelő
- Zsellérföldek

Az igazgatási terület szabályozási tervén jelölt természet közeli területeken az 1996. évi LIII. törvény az irányadó.

2.2.9 Környezet-egészségügy

2.2.9.1 Levegő

Ha a megye – és ezen belül Gyomaendrőd város – légszennyezettségi helyzetének értékelése kerül szóba, elmondható, hogy felemás helyzettel állunk szemben.

Mivel az országos imissziómérő hálózat – amelyet megyénkben a Körös Vidéki Környezetvédelmi felügyelőség üzemeltet – csak a 20.000. lakosnál nagyobb lélekszámú településen végzett folyamatos mérést, Gyomaendrőd légszennyezettségéről csak következtetni lehet, az ipari és egyéb légszennyezőforrások, az uralkodó széljárás, domborzati viszonyok, közlekedési emisszió stb. ismeretében. A megye egészét illetően, szerencsésen hiányoznak a nagyobb levegőszennyezésekért felelős vegyi – és nehézipari művek, hőerőművek; pozitív jelenség a földgáztüzelés jelentős aránya is. Vannak ugyanakkor negatív tényezők is, ezekről alább szólnunk – mindenesetre, Gyomaendrőd város területén nem található egyetlen olyan objektum sem, amely az utóbbi évtizedben környezetvédelmi szempontból jelentős problémát okozott volna.

1998 – ban (emissziós adataink ebből az évből vannak) a megye városi rangú településein 2270 légszennyező pontforrást tartottak nyilván, ezekből Gyomandrődön 103 található (4, 5 %); a város – amely lélekszámát tekintve megyénkben a 6. helyen, a légszennyező források

tekintetében az 5. helyen áll.

Szennyező gázok emissziója.

CO kibocsátás 1998 – ban	28,8 t/év volt, Gyomaendrőd a	9. helyen volt;
NOx	2,5	12.
SO2	1,1	9-10.
Illékony szerves vegyületek	7,4	7.

Ebben a tekintetben Gyomaendrőd helyzete a megyei átlagnál is kedvezőbb: viszonylag nagyobb az illékony szerves vegyületek által képviselt emisszió. Ennek az a magyarázata, hogy Gyomaendrődön az ENCI cipőgyár megszűnése után több kisvállalkozás létesült ebben az iparágban: a kazángyárban és bútorgyárban is keletkeztek ilyen anyagok. Napjainkban a cipőipari kisvállalkozások száma is csökkenő tendenciát mutat.

Szilárd szennyezők (szálló és ülepedő por)

Békés megye településeinek fő szennyező anyaga a por, amely főként helyi, mezőgazdasági és közlekedési eredetű. Gyomaendrődön főleg a közlekedési eredetű porszennyezés számottevő, mivel a város nem rendelkezik a települést megkerülő úttal. A szennyezettség nőtt, amikor az M5 – ös főközlekedési út használata térítéskötelezettséghez kötődött (a fővárost Szolnok irányából közelítette meg a gépjárműforgalom). Napjainkban a forgalom újra csökkenni látszik, az említett autópálya új tarifa rendszerének bevezetését követően.

Az a tény, hogy a város belső közlekedési útjainak 75 % -a burkolt, a por szempontjából kedvező hatást jelent. A porterhelés tovább csökkenthető a közutak további burkolásával, zöldterületek arányának növelésével.

Allergének a levegőben

Békés megyében egyetlen pollencsapda működik: az ÁNTSZ Békés Megyei Intézetének tetejére szerelve, 1996. június 24 óta. Az országban 18 ilyen csapda van.

A kihelyezett mérőállomásokról nyert aktuális adatokat az alábbi internetes oldalon tekintheti meg: <http://oki.antsz.hu/files/jelentesek/aktualis.pdf>.

További segítséget talál a www.pollendiary.com oldalon, ahol gyors regisztrációt követően az allergiások hasznos információkhoz juthatnak a tapasztalt tünetek és a pollenkoncentráció összefüggéseiről.

A mért értékeket a megyeszékhely viszonylagosan központi elhelyezkedése miatt az egész megyére jellemzőnek tekinthetjük. A vizsgálati eredményekből kitűnik, hogy a köztudottan az emberi egészségre legveszélyesebb parlagfű (Ambrosia elatior) megyénkben is gondot jelent, 2003–ban a levegőben található pollenek közül mennyiségi szempontból a 3. helyen volt található, azonban, mivel kifejezetten szezonális jellegű (2003–ban az értékek július 31 – től

kezdődően nőttek, a csúcs augusztus 20 – án volt mérhető, attól kezdve október 24 – ig, a szezon végéig csökkentek). Megyénkben – az ország legtöbb megyéjéhez hasonlóan – mennyiségi szempontból az allergiát okozó penészgombák, január kivételével az egész évben megtalálható Chladosporium és Alternaria fajok jelentik a legnagyobb problémát.

A városi önkormányzat 23/1998 (X. 6.) számmal rendeletet adott ki a parlagfű terjedésének visszaszorítására vonatkozóan, ezt a gyakorlatban érvényesítik.

Összességében elmondható, hogy Gyomaendrőd tiszta levegőjű város; a 4/2002 (X. 7.) KvVM rendelet szerint az „ F „ zónacsoportba sorolt.

A terület szélirány gyakoriságaira a következő értékeket lehet mérvadónak tekinteni:

-Észak 11,5 %
-Észak – kelet 16,1 %
-Kelet 5,7 %
-Dél – kelet 5,7 %
-Dél 12,8 %
-Dél – nyugat 12,3 %
-Nyugat 11,2 %
-Észak – nyugat 8,6 % -
szélcsend 16,1 %

Fejlesztési javaslatok :

- Levegőterhelés (emisszió) szempontjából a vonatkozó hatályos rendeletekben előírt határértékek maradéktalan betartására kell törekedni: 10/2001. (IV. 19.) KöM., 14/2001 (V. 9.) KöM – EüM – FVM., 23/2001 (XI. 13.) KöM., 22/1998. (VI. 26.) KTM. és 3/2002 (II. 22.) KöM rendeletek;
- Légszennyezettségi (imisszió) határérték szempontjából Gyomaendrőd város területére a 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletet figyelembe véve az „ F „ zónacsoportra vonatkozó előírásokat kell irányadónak tekinteni ;
- A töltőállomások üzemelésénél a 9/1995. (VIII. 31.) KTM rendelet előírásait kell betartani ; -A létesítmények tervezésekor figyelembe kell venni a 21/2001. (II. 14.) Korm. rendelet védőövezetre vonatkozó előírásait;
- Az allergiás megbetegedések számának visszaszorítása érdekében hatékonyabb tájékoztatás, egészséges környezetre nevelés szükséges; a városi képviselő-testület 23/1998. (X. 6.) számú rendeletét a parlagfű terjedésének visszaszorítására maradéktalanul alkalmazni kell.

2.2.9.2 Víz.

Ivóvíz-minőségi helyzet

Békés megyében a lakosság kizárólag rétegvizeket fogyaszt. Ez a tény járványügyi szempontból igen kedvező, kémiai szempontból azonban problémák adódtak és adódnak. A megye specifikus problémáját az arzénszennyezés jelentette, ezért 1999 – ben megvalósulhatott a város ivóvíz – ellátása a Maros hordalékkúp vízkészletéből.

Fejlesztési javaslatok:

A továbbiakban a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet előírásai gondot jelentenek a városnak. Gyomaendrődnek a következő feltételeknek kell megfelelni:

- 2006. december 25–e után az As koncentrációja nem haladhatja meg a 30 ug/l koncentrációt, a jodid – ion koncentrációja az 500 μ g/l koncentrációt, az ammónium – ion koncentráció pedig a 0,5 mg/l – t;
- 2009 december 25 – e után az As koncentráció nem lehet nagyobb 10 μ g/l – nál.

Ennek érdekében a központi ivóvízellátás fejlesztése erősen indokolt. Meg kell azonban említenünk, hogy külterületeken – ahol a mezőgazdasági tevékenység intenzívebb – számos helyen fúrt v. ásott kutak is vannak. Gyanítható (pontos adataink nincsenek), hogy a mezőgazdasági tevékenység következtében ezek a vízáadó rétegek elszennyeződtek. Mélyebb kutakban az arzén is jelen lehet, a legnagyobb veszély azonban a mikrobiális szennyezettség a fekália deponálók és a talajba jutott szennyvíz miatt. Elvileg a nitrátosodás is jelen lehet – habár erre utaló adataink nincsenek, Gyomaendrődöt a 49/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet nem sorolja a nitrát érzékeny területek közé.

Ezért fel kell hívni az egyedi kutakat használó lakosság figyelmét arra, hogy a kutak vízminőségét időnként ellenőrizni szükséges.

A város vezetékes ivóvízellátása gyakorlatilag 100 % -os, ugyanakkor gondot jelent továbbra is az a kb 600 db ingatlan, mely nem kötött rá a csatornára. (Kb kétharmada csatornázatlan területen fekszik)

2.2.9.3 Természetes és mesterséges fürdők.

Liget Gyógyfürdő és Kemping

A város jelentős létesítménye mind idegenforgalmi, mind gyógyászati szempontból. Az Erzsébet–ligetben található 2,4 ha területen. Gyógyászati részlegét felújították, 2000 m² alapterületen fedett uszoda és üzemviteli épület létesült – 2004. május 8–án.

Kiépítése 1959–től 1963–ig zajlott. A gyógyvíz–minősítést 1960–ban, a gyógyfürdő minősítést 1961–ben nyerte el. Hidrogénkarbonátos termálvíz (alkalikus vegyhatás), jelentős mennyiségű fluoridot is tartalmaz, hőmérséklete 62,5 °C.

Jó hatású idült reumatikus, köszvényes bántalmak, idegzsába eseteiben, ugyancsak kedvező hatású a törések, zúzódások, idült ízületi gyulladások kezelésében. Ivókúrára is alkalmas,

különösen idült nyálkahártya – hurut, idült légcsőhurut, bélhurut, epehólyaghurut, vesemedence – gyulladás, emésztési zavarok, gyomorégés, gyomorfekélyes fájdalmak eseteiben.

1994 – 1998 között: vízforgató berendezés épült, a külső medencéket és a kabinsort felújították.

- A strandfürdőben egy 63 m² –es úszómedence, 23 m² –es pancsoló és 620 m² –es strandmedence van. A fedett uszodában egy 25 x 11 m –es , csoportos gyógyúszásra alkalmas medence, valamint egy gyógyvizes élményfürdő medence van – emellett különböző szolgáltatások is igénybe vehetők (,infra szauna, szolárium, büfé).
- A gyógyászati részlegben gyögmasszázs, talpmasszázs, 3 db. tangenter, 1 db. szénsavas kád, négyrekeszes galván, valamint 2 db. gyógyvizes ülőmedence, kádfürdő és 2 db fizioterápiás készülék vehető igénybe. A gyógymedencében víz alatti csoportos gyógytornát is végeznek.
- Kempingszolgáltatás 300 fő részére biztosított (Faházak, lakókocsik).

Fejlesztési javaslatok:

1. Gyógyászat:
  - Súlyfürdő medence kialakítása, építése
  - iszapkezelő helyiség kialakítása
  - többfunkciós gyógymedence építése (élményelemeket – befúvó, buzgár, nyakzuhany – tartalmazó torna medence)Fentiek fejlesztésével lehetővé válna az OEP által finanszírozott komplex gyógyászati ellátás igénybevétele, mely a piaci versenyben való erősödést és plusz árbevételt jelent.
2. Strand:
  - Élménymedence építése sodrófolyosóval, csúszdával
  - 2 db strandkézilabda pálya kialakítása, mely versenyek lebonyolítására is alkalmas
  - mobil lelátó (kb. 2x200 fős)
3. Szállásfejlesztés:
  - kemping szolgáltatási színvonalának emelése (vizes blokkok építése, fedett közösségi hely kialakítása)
  - Szállodafejlesztés: 30-50 szobás szálloda építése a fürdő területére
4. Értékmegőrző felújítási és karbantartási munkák:
  - A korábbi 15 évben tervszerű karbantartási tevékenység nem volt a fürdőben, ennek megfelelően több műszaki probléma is tapasztalható. Egyes részlegek (pl. medencék, gépészet) teljes felújításának további elnapolása komoly üzemviteli problémát jelenthet, melynek következményeként a fürdő üzemképessége kerülhet veszélybe. Az elmúlt két évben a problémák jelentős része orvoslásra került.(55 m-es termálvízvezeték cseréje a

tolózárral együtt, légtechnika megújítása, a klórozó technológia komplex felújítása, üzembiztos működéshez szükséges szivattyúk lecserélése(9 db.)

További fejlesztési elképzelés:

- A fürdő területének bővítése a szomszédos holtág irányába, ahol pihenő, csónakázó hely kerülhetne kialakításra

A tervezett fejlesztéseknek köszönhetően Észak Békés megye teljes elektroterápiás, hidroterápiás és ortopéd szakrendelési ellátása valósulna meg.

A Templomzugi holtágban természetes fürdő van kijelölve, a vízminőség a 273/2001 (XII. 21.) Korm. rendelet 1. sz. melléklete előírásainak általában megfelel. (áradások után előfordulnak mikrobiológiai szempontból magasabb csíraszámot mutató eredmények, azonban ezek statisztikai értékkel nem bírnak). A város endródi részén 2 db magánkézben levő termálkút is található, felhasználásuk mezőgazdasági jellegű (üvegház fűtése).

2.2.9.4 Épített környezet.

Zajvédelem

Gyomaendrődön 1998-ban 12 zajkeltő üzemi létesítmény működött, de határérték feletti zajt egyik üzem sem bocsátott ki.

A közlekedésből eredő zaj a porterheléssel párhuzamosan alakult, pontosabban az M5-ös gyorsforgalmú út igénybevehetőségének függvénye. A városon hosszában átvezető 46. sz., Szolnok–Mezőberény közötti út forgalma az előbbi szerint alakul. Zajforrásként számolhatunk a 443, az Szarvasi, a 4642 sz. Kondorosi és a 4231 – és Dévaványa – Körösladányi úttal, valamint a Szolnok – Békéscsaba vasútvonallal is. Jelenleg a 46. sz. főút átvezető szakasza mentén végig határérték túllépés van, elsősorban a teherautó forgalom miatt. A nagyobb beépítési távolságú szakaszok, mint pl. a korábbi cipőgyár környéke, esetleg nem túlterheltek. A Szarvasra és a Dévaványa – Körösladányra kivezető utak mentén nagyon valószínű az éjszakai határérték túllépése a reggel 6 óra előtti nagyobb forgalom miatt.

Fejlesztési javaslat:

A város belterületén nincs jelentős ipari zajforrás, a létező nyomdaipari telephelyek zajkibocsátása műszaki akusztikai megoldásokkal szabályozható. Nagyobb összefüggő iparterület a vasút mellett koncentrálódik. A vasút mellett meglevő, átalakult ipari és mezőgazdasági telephelyek vannak, melyek jelentős zajkibocsátást nem eredményeznek.

3. A TELEPÜLÉSI KÖRNYEZET ÉS AZ INFRASTRUKTÚRÁLIS ELLÁTOTTSÁG BEMUTATÁSA

3.1 Épített környezet

Gyomaendrőd kisváros jellegű település, történelme több száz évre visszatekintő Gyoma és Endrőd települések múltjában. 1982-ben jogilag is egyesült a két területőleg már korábban összeépült nagyközség. A városi rangot 1989-ben, a járás székhely rangot pedig 2013-ban nyerte el.

A település mintegy 30.000 ha-os határával az Észak Békési Régió legnagyobb kiterjedésű települése, lélekszáma 13 693 fő.

Fekvéséből következően rendkívül jók a közlekedési kapcsolatai más országrészekkel. A városon halad át a Szajol-lőkösházi (120/a) nemzetközi vasúti fővonal valamint a 46-os számú országos főút.

Hálózati szerepe a közút vonatkozásában a legjelentősebb, míg vasúti szempontból nem súlyponti. A vízi közlekedésben kiváló természeti adottsággal bír a tiszai kapcsolat révén, ugyanakkor ez a közlekedési ág a legkisebb jelentőségű. A légi közlekedés nem jelenik meg.

Gyomaendrődön jelenleg az alábbi 5 műemlék található:

- *Református templom* (KÖH törzsszám: 789) Szabadság tér Hrsz: 1596/1 Copf stílusú, a torony 1791-ben, a templom 1803-1813 között épült Fischer Ágoston tervei alapján
- *Jézus Szíve Katolikus templom és plébánia* (KÖH törzsszám: 11160) Fő utca Hrsz: 1796 és 1600 A neoromán templom, 1878-ban épült Hauszmann Alajos tervei alapján
- *Szent Imre Katolikus templom és plébánia* (KÖH törzsszám: 788) Hősök tere Hrsz: 5003 Későbarokk, 1804-ben épült
- *Kner-ház, Nyomdamúzeum* (KÖH törzsszám: 6784) Kossuth Lajos utca 16. Hrsz: 150/2 és 150/1 Neobarokk, 1925-ben épült Kozma Lajos tervei alapján
- *Gazdaház, Endrődi Tájház* (KÖH törzsszám: 8813) Sugár u. 20. Hrsz: 5130/1 Későklasszicista, 1862-ben épült

Jelenleg helyi védelem alatt áll :

- Gyomaendrődi Járási Hivatal- Szabadság tér 1. - hrsz.: 1588
- Endrődi volt Tanácsi Kirendeltség épülete- Fő út 2. - hrsz.: 6291
- Liget vendéglő-Erzsébet liget - hrsz.: 1244
- Evangélikus templom- Fő út 178. - hrsz.: 2016
- Lakóépület Fő út 176. - hrsz : 2017
- Szent Gellért Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium- Hősök utca 43. - hrsz.: 687
- Középiskolai Kollégium- Hősök utca 43. - hrsz.: 687
- Szakközépiskolai Kollégium- Fő út 228. - hrsz.: 1599
- Kis Bálint Általános Iskola- Hősök útja 45. - hrsz.: 159

3.2 Szennyvíz

Az Önkormányzat a település szennyvízcsatorna-hálózatának kiépítését 1982. évben kezdte el, és 1995. évig elkészült a központi szennyvíztisztító telep $2.800 \text{ m}^3/\text{d}$ kapacitással, 29.610 m gravitációs csatornahálózattal, 9 db átemelővel, 2.946 db ingatlan ellátási lehetőségét biztosítva.

A további fejlesztési munkák beindítása előtt elkészült és jóváhagyásra került az a BÉKÉSTERV Kft. által készített tanulmányterv, amely a kiépített rendszer felülvizsgálata mellett egységesítette a város teljes területére vonatkozó szennyvíz-csatornázási feladatokat, rögzítette a teljes rendszer kiépítését. 2001.-2003 között elkészültek a II.-III. ütem fejlesztési munkái, melyek során a szennyvízcsatorna hálózat 41.554 m hosszú gravitációs csatornahálózattal, rajta 9 db szennyvízátemelővel bővül. A II-III. ütem 2.650 db ingatlan ellátási lehetőséget biztosít.

Ezt követően került sor a **„19-20-21”- es öblözet és a IV. ütem fejlesztéseire**, amely szorosan illeszkedik a korábban megvalósult munkákhoz, azzal egy egységes rendszert alkotva. A fejlesztési munkák során kiépült további 11.053 m gravitációs csatornahálózat, 3 db szennyvízátemelővel. A rácsatlakozható ingatlanok száma 739 db.

A települési agglomeráció megállapítása a 25/2002. (II. 27.) Kormányrendelet 1. §. (2) bekezdésben foglaltak figyelembevételével a Kormányrendelet 2. számú mellékletének 3 sz táblázatában „Agglomerációk 10-15 000 Le közötti szennyvízterheléssel normál területen kiépítési határidő 2015. dec. 31.„ rögzítésre kerül. E szerint Gyomaendrőd Város a 2/b mellékletben szereplő település:

Gyomaendrőd lakosszám: 13 894 fő   14.562 LE-es.

A fentiek figyelembevételével a 26/2002. (II. 27.) Kormányrendelet 2. §. (3) bekezdésében foglaltak alapján (csak a településen belüli hálózat kialakításra vonatkozik) a településen belüli csatornahálózat kialakítása szinte teljes egészében megvalósult, annak „jósága”, illetve rendelkezés szerinti megfelelősége az üzemelés során igazolódott. A „19-20-21”-es öblözet és a IV. ütem fejlesztéseinek befejeztével a települési szennyvízcsatorna-hálózat biztosítja a település belterületi részének 98 %-os lefedettségét.

Az Önkormányzat pályázott és 860 millió Ft. támogatást nyert a KEOP-1.2.0/09-11 konstrukcióra „Gyomaendrőd szennyvíztisztító telepének korszerűsítése” címmel. A beruházás 2012. április 10-től 2015. május 25-ig valósult meg, a bevezetésre került új technológia érvényes üzemeltetési engedéllyel rendelkezik. Üzemeltető az Alföldvíz Zrt.

A telep hidraulikai adatai:

névleges hidraulikai kapacitás : $Q = 1.850 \text{ m}^3/\text{nap}$
biológiai terhelés :   16.846   LE

A megvalósított projekt során beszerzésre került egy homlokrakodó kisgép, amely a tározóterületen belül mozgatja a víztelenített iszapot.

Az átadás után is feladat maradt a nagy mennyiségű idegenvíz mennyiséget minél korábban 20 % alá kell csökkenteni. Ennek érdekében a már csatornázott területeken 48 ponton a feltárt

meghibásodás kijavítása, a hálózat rekonstrukciója történt meg. További rekonstrukciós munkák feltárása és elvégzése szükséges, amennyiben lehetséges évente, szakaszoltan forrás biztosítással tervezve.

Időszak	A közcatornahálózat hossza (km)	Az év folyamán újonnan fektetett közcatornahálózat hossza (km)	A közcatornahálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Az év folyamán a közcatornahálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	A településről közvetlenül a szennyvíztisztító telepre szállított folyékony hulladék (1000 m3)
2000. év	34,7		1389	28	12,3
2001. év	34,7		1429	40	10,8
2002. év	68,5	33,8	2634	1205	7,5
2003. év	80,8	12,3	3223	589	4,6
2004. év	134,9*	54,1	3787	564	4,2
2005. év	134,9*		3885	98	5,6
2006. év	134,9*		3953	68	7,9
2007. év	134,9*		4005	52	5,1
2008. év	134,9*		4047	42	5,2
2009. év	134,9*		4942	895	4,7
2010. év	85,2		4866		5,2
2011. év	85,2		4897	31	4,2
2012. év	85,2		4968	71	4,2
2013. év	85,2		4968	0	4,4
2014. év	85,2		4966	0	4,1
2015. év	85,2		4975	9	4,1
2016. év	85,2		5001	26	4,3

*A 134,9 km vezetékben a bekötővezetékek is benne voltak.

Időszak	Közcatornában elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m3)	Az összes tisztított szennyvízből biológiailag is tisztított szennyvíz mennyisége (1000 m3)	Az összes tisztított szennyvízből III. tisztítási fokozattal is tisztított szennyvíz mennyisége (1000 m3)
2000. év	383,4	395,6	
2001. év	277,3	288,1	
2002. év	284,3	291,9	
2003. év	437,3		441,8
2004. év	459,3		463,4
2005. év	788,4		794

2006. év	804,8		812,6
2007. év	548,3		553,4
2008. év	596,4		601,6
2009. év	514,2		518,8
2010. év	999		1004,2
2011. év	673,1		677,3
2012. év	428,4		432,6
2013. év	562,6		567
2014. év	544,9		549
2015. év	599,1		603,2
2016. év	690,2		694,5

Időszak	közcatornában elvezetett összes szennyvíz mennyisége (1000 m3)	A közcatornahálózatra bekapcsolt lakások száma (db)	Az év folyamán a közcatornahálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	Háztartásokból a közcatornában elvezetett szennyvíz mennyisége (1000 m3)	Közműves szennyvíztisztító berendezések tervezett kapacitása (kgO ₂ /nap)
2000. év	383,4	1389	28	264,1	
2001. év	277,3	1429	40	188,4	
2002. év	284,3	2634	1205	204,9	
2003. év	437,3	3223	589	339	
2004. év	459,3	3787	564	356,2	
2005. év	788,4	3885	98	585,7	
2006. év	804,8	3953	68	612,3	780
2007. év	548,3	4005	52	435,7	780
2008. év	596,4	4047	42	474,2	780
2009. év	514,2	4942	895	414,9	780
2010. év	999	4866		810,7	800
2011. év	673,1	4897	31	563	800
2012. év	428,4	5037	140	366,8	800
2013. év	562,6	4968	0	482,6	800
2014. év	544,9	4966	0	480	800
2015. év	599,1	4975	9	513,5	1011
2016. év	690,2	5001	26	601,1	1011

A keletkező szennyvíz mennyisége

Települési szennyvízadatok				
Év	Közcsatornán elvezetett szennyvíz (m3)	Szippantó járművel szállított szennyvíz (m3)	Tisztított szennyvíz (m3)	Kibocsátott tisztított szennyvíz (m3/d)
1998	345 916	18 918	364 834	1 000
1999	504 560	19 312	523 872	1 435
2000	383 365	12 268	395 633	1 081
2001	277 289	10 783	288 072	789
2002	284 338	7 543	291 881	800
2003	437 252	4 551	441 803	1 210
2004	459 250	4 158	463 408	1 266
2005	788 416	5 610	794 026	2 175
2006	804 765	7 850	812 615	2 226
2007	548 310	5 100	553 410	1 516
2008	596 397	5 230	601 627	1 644
2009	514 159	4 668	518 827	1 421
2010	998 907	5 246	1 004 153	2 751
2011	673 071	4 210	677 281	1 856
2012	428 437	4 200	432 637	1 182
2013	562 586	4 405	566 991	1 553
2014	544 979	4 065	549 044	1 504
2015	599 132	4 101	603 233	1 653
2016	690 186	4 272	694 458	1 897

Forrás: Alföldvíz Zrt.

Megjegyzés: a szolgáltató adatai, a fajlagos számok kerekítve.

A keletkező szennyvizek megoszlása				
Év	Lakossági (m3/év)	Gazdálkodó szervezetek (m3/év)	Közületek (m3/év)	Összesen (m3/d)
1998	239 329	61 189	64 316	999,5
1999	365 082	76 244	82 546	1 435,3
2000	276 328	72 131	47 174	1 081
2001	199 229	54 851	33 992	789,2
2002	212 491	49 956	29 434	799,7
2003	343 548	57 706	40 549	1 210,4
2004	360 328	57 471	45 609	1 266,1
2005	591 346	97 071	105 609	2 175,4
2006	620 107	86 442	106 066	2 226,3
2007	440 841	53 512	59 057	1 516,2

2008	479 448	60 451	61 728	1 643,8
2009	419 584	48 003	51 240	1 421,4
2010	815 934	82 026	106 193	2 751,1
2011	567 238	53 469	56 574	1 855,6
2012	371 048	28 153	33 436	1 182,1
2013	486 977	37 463	41 551	1 553,1
2014	484 147	38 380	26 517	1 504,2
2015	517 628	53 989	31 616	1 652,7
2016	605 333	58 061	31 064	1 897,4

Forrás: Alföldvíz Zrt.

A keletkezett szennyvizek mennyiségi növekedésének prognosztizálása:

A növekedés területei és várható mennyiségei:

Ipari Park (külön dokumentációban számított és igazolt mennyiség: 480 m³/d

A lakott területek bővülése, egyes külterületek (zártkertek, üdülőterületek, településrészek) közcsonatnával való ellátása a belterületi határok kiterjesztése, komfort fokozatból származó növekedés: 170 m³/d

A város vízhasználati mérlege: (az üzemeltető adataira és a csatornázási program ütemezésére alapozottan került összeállításra.

Vízhasználatok megnevezése		2002-ben	2008-ban	2018-ra prognosztizáltan
Átvett vízmennyiség	m ³ /d	1 655	2 150	2 300
Szolg. Vízvesztesség		404	520	560
Keletkező szennyvíz		1 251	1 630	1 740
Közcsonatnán elvezetve		780	1 580	1 680
Tengelyen elszállítva		20	25	60
Talajba szivárog		451	25	--

Távlati fejlesztések:

A távlati fejlesztések során a város újonnan épülő városrészeiben a jelentősebb üdülőövezetekben, illetve a város külterületi központjaiban (Öregszőlő, Nagylapos) kerülnek kialakításra a képződő szennyvizek gyűjtésének és elvezetésének rendszerei.

Település rész	Jelenlegi			Távlati		
	Lakos (fő)	LE	Szennyvíz hozam (m ³ /d)	Lakos (fő)	LE	Szennyvíz hozam (m ³ /d)
Keresztúri	--	--	--	288	288	28,8
Pocos zug	--	--	--	72	72	7,2

Fűzfás zug	--	--	--	144	144	14,4
Templom zug	144	144	11,5	240	240	24,0
Kocsorhegy	48	48	3,8	144	144	14,4
Öregszőlő	480	480	38,4	662	662	66,2
Nagylapos	250	250	20,0	150	150	15,0
Összesen	922	922	73,8	1700	1700	170

Szennyvíz gyűjtése és elvezetése csatornahálózattal: Keresztúri, Pocos-zug, Fűzfás-zug, Templom-zug, Kocsorhegy, Öregszőlő.

Szennyvíz gyűjtése egyedi szennyvíz kihordásos kislétesítményekkel: Nagylapos

A tervezéskor a tisztító telep kapacitás számításánál 135-150 l/fő/d tervezett szennyvízhozamokkal számoltak, ennek megfelelően lett a 2 800 m³/d befogadó kapacitás meghatározva és került kiadásra a vízjogi létesítési engedély is.

Az üzemeltetési adatok alapján ugyanakkor az állapítható meg, hogy a napi szennyvízhozamok nem haladják meg a napi 100 l/fő mennyiséget, és a tervezettnél kisebb mértékű a szennyvízképződés mennyisége, így a telep befogadó kapacitásának bővítésére egyenlőre nem kell számítani.

A majdnem 100%-os rákötési arány elősegíti a kiemelt természeti értékek fokozott védelmét, a magas talajvízállás miatti kockázatok megszűnését. A kimaradó ingatlanok esetében előírás az ingatlanonkénti zárt rendszerű szennyvíztározó akna kialakítása és a keletkezett szennyvíz tisztító telepre történő szállítása.

A tisztított szennyvíz befogadója a Hármaskörös bp. 70+835 km szelvénye. A folyóba kerülő víz minőségének ki kell elégíteni a 28/2004.(XII.25.) KvVM rendelet által és a hatályos üzemeltetési engedély által előírt követelményeket normál és duzzasztási (ápr. 15 – okt. 15) időszakban is. A Hármaskörös ezen szakasza természetvédelmi terület.

A tisztítás során keletkezett szennyvíz iszap mennyiségét az alábbi táblázat szemlélteti:

A keletkező szennyvizek megoszlása		
Év	Képződő iszap m ³	Hasznosítás, elhelyezés
1998	2% 2 550	--
1999	2% 2 180	--
2000	2% 1 525	--
2001	400	--
2002	2% 1 725	Hulladéklerakó telep
2003	2% 2 610	--
2004	2% 2 400	--
2005	2% 2 425	--
2006	2% 2 750	Komposztáló telep
2007	2% 3 150	--

2008	2%	3 025	Komposztáló telep
2009	2%	2 343	Komposztáló telep
2010	2%	7 343	Komposztáló telep
2011	16-20%	683	Mezőgazdaság+komposztáló telep
2012	16-20%	359	--
2013	16-20%	55,54	Mezőgazdaság+komposztáló telep
2014	16-20%	227	Komposztáló telep
2015	16-20%	607,76	Mezőgazdaság+komposztáló telep
2016	16-20%	986	Mezőgazdaság

Forrás: Alföldvíz Zrt.

A keletkezett szennyvíziszap mezőgazdasági területen való elhelyezésének és hasznosításának engedélye a szolgáltató Alföldvíz Zrt. birtokában van.

Gyomaendrőd szennyvíztisztító telep szennyvíziszapjának elhelyezésére szolgáló engedéllyel rendelkező mezőgazdasági területek Köröstarcsa, Sarkad, Kertészsziget-Szeghalom területén vannak. Ezen belül 2016-ban elszállításra került 600 m³ szennyvíziszap Kertészsziget-Szeghalom területére.

3.3 Hulladékgazdálkodás

Gyomaendrőd városban a korszerű hulladékgazdálkodás bevezetése és térhódítása terén nagyon komoly fejlesztések indultak el az utóbbi években. A hulladékgazdálkodási törvény életbe lépését megelőzően Gyomaendrőd város kezdeményezésére az 1998-as évben megkezdődött kilenc település közös hulladékgazdálkodási rendszerének kialakítása. A közös hulladékgazdálkodási rendszer magába foglalta egy regionális hulladékkezelőmű kialakítását és üzemeltetését Gyomaendrődön, és egy átrakó állomás építését Szarvason.

A közös hulladékgazdálkodási rendszer alapberuházásai 2004 májusában kerültek átadásra és júliusban megkezdődött a regionális hulladékkezelőmű próbaüzeme. A próbaüzem beindításával

a régi műszaki védelem nélküli hulladéklerakó (szeméttelep) bezárásra került, befejeződött a hulladéklerakó teljes körű környezetvédelmi felülvizsgálata.

A régi hulladéklerakó rekultiváció megvalósítása 2012-es évben megtörtént. Ezzel a város egyik jelentős környezeti terheléseket okozó létesítménye megfelelő módon lezárásra került.

Az új regionális hulladékkezelőmű a tervek szerint 39 évig tudja fogadni 100.000 fő szilárd kommunális hulladékait. A hulladékkezelőmű a ma legkorszerűbb műszaki megoldással épült meg, a magyar és az Európai Unió előírásait figyelembe véve, működése során teljesen kizárt a környezet terhelése. A hulladékkezelőműben történik a szelektíven gyűjtött hulladékok átmeneti tárolása, utóválogatása, bálázása, a zöldhulladékok komposztálása és a maradék hulladékok ártalommentes lerakása.

Regionális hulladékkezelőmű:

A hulladéklerakó tulajdonosai:

A hulladéklerakó építésére szerveződött települések önkormányzatai:

1. Gyomaendrőd város, mint gesztor önkormányzat,
2. Csabacsüd község,
3. Csárdaszállás község,
4. Hunya község,
5. Kardos község,
6. Kétsoprony község,
7. Kondoros nagyközség,
8. Örménykút község,
9. Szarvas város.

A hulladéklerakó Gyomaendrőd város D-i határrészén a Békéscsaba-Budapest vasútvonaltól 2,2 km-re, külterületen a Gyomaendrőd-Hunya közötti közlekedési út szilárd burkolatú szakaszának K-i oldalán helyezkedik el. A kijelölt területtől É-ra a város jelenlegi hulladéklerakója, illetve a téglagyár felhagyott telepe található.

A hulladékkezelőmű kijelölt területe és térsége az Alföldre jellemző sík területen helyezkedik el. Közvetlen környezetében található egy felhagyott agyagbánya, melynek 3 hektáros területe kerül bevonásra a hulladékkezelőmű területébe. A táj jellegzetesen mezőgazdasági hasznosítású szántó, gyér faállománnyal. A hulladékkezelőmű kijelölt területétől ÉK-i irányban 2 km távolságra húzódik a Budapest-Békéscsaba vasútvonal és É-i irányban helyezkedik el Gyomaendrőd városa. A város beépített lakóterülete 2 km távolságra van a kijelölt területtől.

A telep a hulladékgazdálkodási rendszerhez tartozó kilenc településen és a későbbiekben csatlakozó településeken képződő szilárd kommunális hulladékok fogadására és ártalommentes elhelyezésére szolgál. Itt kerülnek komposztálásra a szelektíven gyűjtött biológiailag lebomló szerves anyagok (lomb, nyesedék, fű, háztartásokban képződő zöldhulladékok). A

hulladékkezelőműbe kerülnek utóválogatásra és szállításra való előkészítésre a szelektíven gyűjtött hulladékok. Itt történik a kommunális hulladékkal beszállításra kerülő és kigyűjtött lakosságnál képződő veszélyes hulladékok átmeneti tárolása.

Békés megyében a területi hulladékgazdálkodási programnak megfelelően jelenleg két regionális hulladéklerakó üzemel (Békéscsaba, Gyomaendrőd). A hulladéklerakók környezetvédelmi felülvizsgálatát követően a megyében jelenleg üzemelő és felhagyott hulladéklerakók be lesznek zárva, rekultiválásra kerülnek.

Ezt követően várhatóan megnő a Gyomaendrődi regionális hulladéklerakóra beszállító települések köre. Ezzel párhuzamosan a szelektív hulladékgyűtés kiterjesztésével várhatóan csökken a lerakóba kerülő hulladékok mennyisége. Mindezeket figyelembe véve a hulladéklerakó élettartama nem csökken a tervezetthez viszonyítva.

A befogadóképessége a tartalék terület figyelembe vételével 2.697.720 m³ laza hulladék, 1:5 tömörítési arányt figyelembe véve 539.544 m³ tömörített hulladék, amely 39 évig elegendő a települések hulladékainak befogadására. A beszállításnál figyelembe kell venni, hogy a biológiailag lebomló szerves anyagokat, illetve a csomagoló anyagokat a hulladékgazdálkodási törvény szerinti arányban ki kell gyűjteni, így a tervezett befogadó kapacitásra a 39 év tartható.

A lerakó teljes kapacitás a tartalék terület figyelembevételével:

- I. ütem: alapterület: 22.320 m² térfogat: 239.797 m³ betölthető tömör hulladék mennyisége: 179.848 m³ kapacitás: 13 év
- II. ütem: alapterület: 21.280 m² térfogat: 239.797 m³ betölthető tömör hulladék mennyisége: 179.848 m³ kapacitás: 13 év
- tartalék: alapterület: 20.900 m² térfogat: 239.797 m³ betölthető tömör hulladék mennyisége: 179.848 m³ kapacitás: 13 év

=====

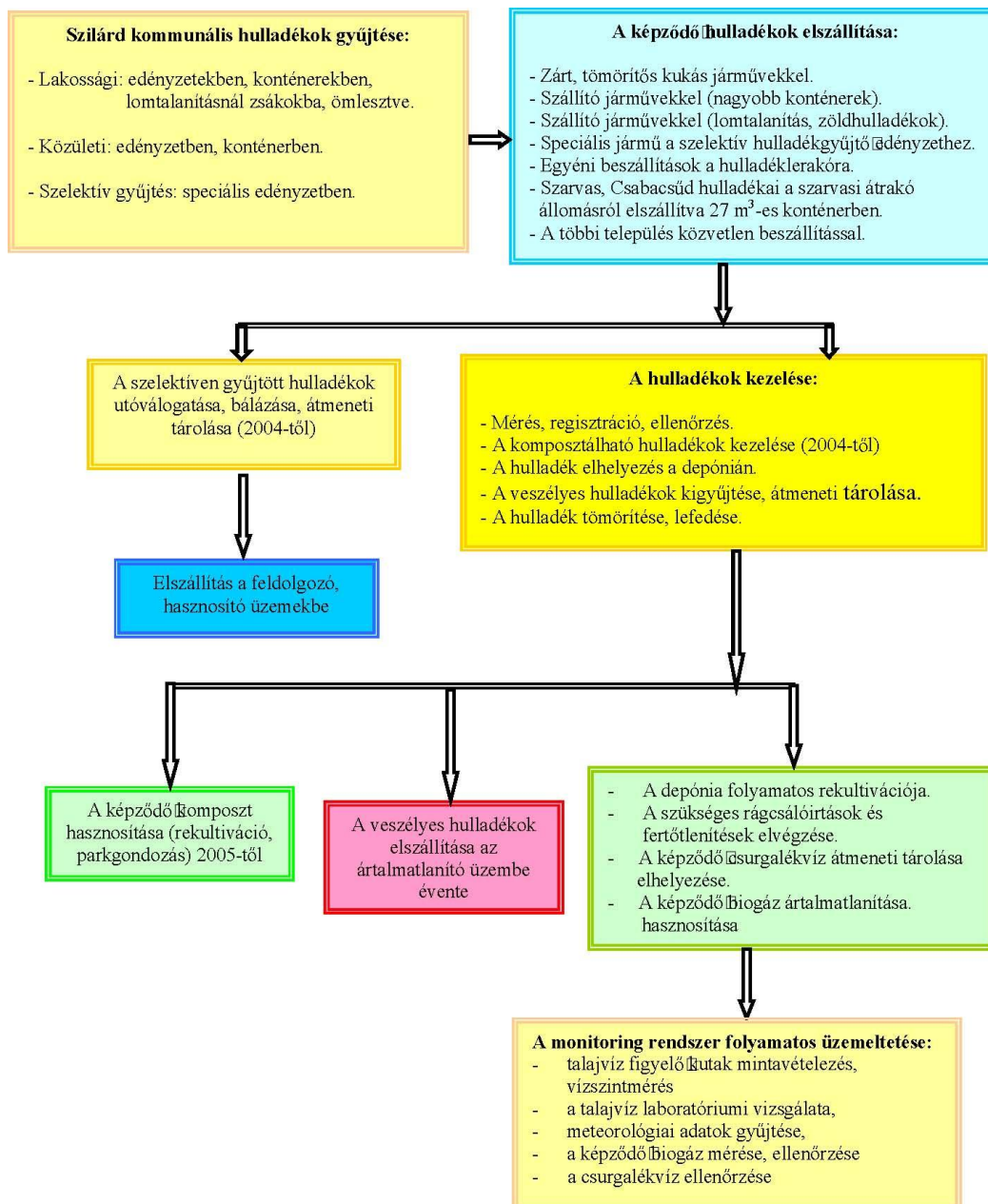
Összesen: alapterület: 64.500 m² térfogat: 719.391 m³ betölthető tömör hulladék mennyisége: 539.544 m³ kapacitás: 39 év

A három ütemben kialakítandó depónia összes térfogata 1:2-es rézsű, 15 m-es magasság esetén 719.391 m³. A depónia befogadóképessége 2.697.720 m³ laza hulladék, 1:5 tömörítési arányt figyelembe véve 539.544 m³ tömörített hulladék, amely 39 évig elegendő a települések hulladékainak befogadására. A számításnál figyelembe lett véve, hogy a depónia teljes térfogatát 75 %-ban lehet hulladékkal megtölteni, az álcázó töltések és a takaró föld helyigénye miatt.

A hulladéklerakó teljes területigénye 146.955 m², ebből az I-II. ütem depónia területe 43.600 m², depónia tartalékterület 20.900 m², véderdő területe (15 m széles) 26.655 m².

A HULLADÉKGAZDÁLKODÁSI RENDSZER TECHNOLÓGIA FOLYAMATÁBRÁJA

Gyomaendrőd területéről beszállított hulladékok mennyisége:

Vegyesen gyűjtött hulladék mennyisége

Gyoma- endrőd	Közzolgáltatás ba bevont lakosok száma (Fő)	A közzolgáltatás keretében a településen a lakosságtól begyűjtött hulladék mennyisége (t)	A közzolgáltatás keretében az intézményektől begyűjtött hulladék mennyisége (t)	Fajlagos éves hulladék termelés (kg/fő/év)	A közzolgáltató által üzemeltetett létesítményekbe n kezelt nem települési hulladék mennyisége (t)
2006	14 680	2 769	951	249	12
2007	10 500	2 433	936	230	46
2008	10 500	1 956	838	266	167
2009	10 100	1 982	724	268	4
2010	9 928	1 694	674	238	40
2011	10 750	1 693	725	124	32
2012	12 730	1 719	736	126	35
2013	13 181	1 779	763	130	30
2014	13 133	1 951	836	143	55
2015	13 950	1 935	852	139	105
2016	13 806	1 966	842	142	162

Az elkülönítetten (szelektíven) gyűjtött hulladék mennyisége

Település	Közzolgáltatásba bevont lakosok száma (Fő)	A közzolgáltatás keretében a településen a lakosságtól elkülönítetten begyűjtött hulladék mennyisége (t)	A közzolgáltatás keretében az intézményektől elkülönítetten begyűjtött hulladék mennyisége (t)	Egyéb szervezetek által elkülönítetten begyűjtött hulladékmennyiség (t)
2006	14 928	61	0	0
2007	14 680	61	0	0
2008	15 144	79	0	0
2009	14 625	78	0	0
2010	14 593	67	0	0
2011	10 750	61	0	0
2012	12 730	47	0	0
2013	13 181	46	0	0

2014	13 133	40	0	0
2015	13 950	92	0	0
2016	13 806	112	0	0

A város 1999.-ben elkészítette és elfogadta a települési szilárd hulladékok szelektív gyűjtésének koncepcióját. A koncepcióban meghatározott feladatok végrehajtása elindult. Kialakításra kerültek a hulladékgyűjtő szigetek (16 helyen) ahová a lakosok folyamatosan szállíthatják a szelektíven gyűjtött papír, üveg és műanyag hulladékokat.

A hulladékgyűjtő udvar a Gyomaszolg Ipai Park Kft. telephelyén 2004 óta üzemel.

Hulladékgyűjtő udvar:

Tulajdonosa: Gyomaendrőd Város Önkormányzata, *üzemeltetője:* Gyomaszolg Ipari Park Kft.

A gyomai és endrődi városrész településszerkezeti súlypontjában, mindkét városrésztől szilárd burkolatú úttal jól megközelíthető. A lakosság az egyéb ügyeinek intézését összekapcsolhatja a szelektíven gyűjtött hulladékainak beszállításával. Az udvar az érvényben lévő előírásoknak megfelelően került kialakításra, rendelkezik a megfelelő építési és környezetvédelmi engedélyekkel.

Az itt összegyűlt válogatott hulladékok a hulladékkezelőműbe kerülnek beszállításra, ahonnan bizonyos utóválogatást, bálázást követően kerülnek a feldolgozó üzemekbe. Az udvaron összegyűlt veszélyes hulladékot közvetlenül az ártalmatlanító üzemekbe szállítják.

A hulladékudvarba beszállítható hulladékok köre:

Papír karton, fekete-fehér újság, színes újság, vegyes papír -Üveg fehér és színes üvegpalackok - Műanyag: síkfóliák és műanyag flakonok -Fémek alumínium italos dobozok, vashulladékok - Szerves hulladékok nyesedék, lomb, levágott fű, nem szennyezett fahulladékok -Háztartási nagydarabos bútor, háztartási berendezések, lomok -Textíliák

A lakoságnál képződő veszélyes hulladékok: szárazelemek, gombakkumulátorok, savas akkumulátorok, lejárt szavatosságú gyógyszerek, fáradt olaj, fel nem használt növényvédő szerek és azok göngyölegei, festék és lakk maradványok és azok göngyölegei, fénycsövek, elhasznált étolaj, és zsír, fényképészeti vegyszerek.

A hulladékudvarra beszállítandó hulladékok tervezett mennyisége:

-papír	30-40 t/év
-műanyag	15-20 t/év
-üveg	10-15 t/év
-fém	10-15 t/év
-szerves hulladék	40-50 t/év
-háztartási nagydarabos hulladék	10-15 t/év
-veszélyes hulladék	3-5 t/év

=====

Összesen: 118–160 t/év

A képződő hulladékok környezetkímélő gyűjtése és szállítása érdekében két gépet szerzett be a kft. 2004. évben. A járművek közül az egyik alkalmas a szelektív hulladékgyűjtés speciális edényzeteinek ürítésére.

Hulladékgyűjtő szigetek:

A hulladékgyűjtő szigetek a város több pontján kialakított gyűjtőpontok. A szigetekken 3-3 db speciális gyűjtőedényzet kerül elhelyezésre a papír, műanyag flakonok és az üvegpalackok gyűjtésére.

A gyűjtőedényzet zárt, megfelelő bedobó nyílással ellátott, csak speciális járművel üríthető, mellyel a Gyomaszolg Ipari Park. Kft. rendelkezik

A hulladékgyűjtő szigetekken összegyűlt válogatott hulladékok a hulladékkezelő műbe kerülnek elhelyezésre, ahonnan bizonyos utóválogatást, bálázást követően kerülnek elszállításra a feldolgozó üzemekbe.

Állati hulladékok gyűjtőhelye:

A lakosságnál képződő állati hulladékok gyűjtése és megfelelő ártalmatlanítása az önkormányzat feladata. Jelenleg a lakosságnál képződő állati hulladékokat a Gyomaközszolg Kommunális Közszolgáltató Nonprofit Kft. által üzemeltetett telepen lehet elhelyezni. A beszállított hulladékok zárt fém edényzetben kerülnek átmeneti tárolásra, ahonnan azokat az ATEV Rt. szállítja el heti rendszerességgel. A szállítás és ártalmatlanítás jelentős összegbe kerül, mivel a piacon szinte egyedüli szállító és ártalmatlanító ATEV Rt. monopol helyzetben van.

A szakmai, környezetvédelmi és elsősorban gazdaságossági kérdéseket szem előtt tartva ki kellene alakítani egy regionális gyűjtő tároló rendszert és egy nagyobb térséget átfogó ártalmatlanító üzemet kellene létrehozni. Ezen a területen Gyomaendrőd város néhány éve már megkezdte az előkészítéseket. Az ártalmatlanító üzem kialakítása több milliárdos nagyságrendű, ezért annak létrehozása nagyobb terület összefogását igényeli.

Fontos feladat a lakosok folyamatos és részletes tájékoztatása a hulladékgazdálkodási feladatokról, az átadott új létesítmények és azok környezetvédelmi előnyeinek bemutatása.

A szelektív hulladékgyűjtés bevezetésének környezetvédelmi és gazdaságossági kérdéseinek részletes bemutatása, a lakosok megnyerése minél nagyobb arányban a szelektív hulladékgyűjtésben való részvételre.

Sajnos még több helyen lehet látni illegálisan elhelyezett hulladékokat. Ez környezetvédelmi, közegészségügyi és városképi szempontból sem elfogadható. Fokozottabban kell meggyőzni a lakosokat, hogy az új hulladékgyűjtő szigetek, hulladékgyűjtőudvar és a hulladékkezelőmű kialakításával és beüzemelésével korszerű és környezetkímélő módon lehet elhelyezni a hulladékokat, nem szabad az illegális lerakásokkal terhelni a környezetet, elcsúfítani a városképet.

A korszerű hulladékgazdálkodási célok megvalósításának alapelvei a városban:

- A hulladékképződés megelőzése, a keletkező hulladékok veszélyességének csökkentése.
- A hulladékban lévő hasznosítható összetevők kigyűjtése a szelektív hulladékgyűjtéssel, és a kigyűjtött hulladékok újrahasznosítása.
- A maradék hulladékok környezetkímélő ártalmatlanítása a regionális hulladéklerakó

telepen.

A hulladékképződés megelőzését és a képződő hulladékok veszélyességének csökkentését elsősorban a településen tevékenykedő intézmények, szolgáltatók és termelőüzemek feladata, az önkormányzat segíti annak sikeres megvalósítását.

A szelektív hulladékgyűjtés bevezetésében és kiterjesztésében az önkormányzat szerepe a meghatározó. Tájékoztatni, felkészíteni, megnyerni a lakosságot a szelektív hulladékgyűjtésben való aktív részvételre egy folyamatos és hatékony PR tevékenységgel, pályázatok útján megteremteni a forrásait a korszerű gyűjtési rendszer bővítésének (hulladékgyűjtő szigetek, hulladék udvar, speciális edényzetek), az új hulladékkezelőműben a szelektíven gyűjtött hulladékok utóválogató rendszerének kialakítása.

A maradék hulladékok környezetkímélő ártalmatlanítási lehetősége már megvalósult, hiszen átadásra került és beüzemelt a korszerű hulladékkezelőmű, ahol a maradék hulladékokat környezetkímélő módon lehet elhelyezni a depónián.

A hulladékgazdálkodási törvény előírja, hogy a hulladékban lévő biológiailag lebomló szervesanyag-tartalmat a mért értékekhez viszonyítva:

2009. július 1. napjáig 50%-ra,

2016. július 1. napjáig 35 %-ra kell csökkenteni.

A képződő kommunális hulladék összetétele Gyomaendrődön:

Megnevezés	Részarány (m/m %)
Szerves hulladék (lomb, nyesedék, fő, konyhai)	34
ebből: lakossági	24
intézményi	10
Papír	20
Műanyag	18
Üveg	3
Fém	4
Egyéb	21
ebből: lakossági veszélyes hulladék	0,5

3.4 Területhasználat, zöldfelület gazdálkodás, település tisztaság

Területhasználat:

A város igazgatási területe (külterülete) az átlagosnál nagyobb kiterjedésű, népsűrűsége mintegy 20 %-kal alacsonyabb a megyei átlagnál, az igazgatási terület határa É-on 12-13 kmre, D-en 10-

11 km-re van a település központjától.

Gyomaendrőd igazgatási területe a talaj és geológiai adottságok alapján két nagy tájegységhez tartozik:

- a) A Hármasköröstől É-ra eső terület a Körösök mély árterének része, közepesen gyenge termőképességű, helyenként szikfoltokkal tarkítva.
- b) A Hármasköröstől D-re eső terület a Békés-Csanádi löszhát része, magas fekvésű, jó termőképességű lösztalajjal.

Ennek megfelelően az É-i területein a rizstermesztés és a rideg állattartás, kisebb arányban az őszi vetésű gabonafélék termesztése az elterjedt, míg a D-i jó minőségű termőterületeken a gabonafélék termesztése az általános.

A rendszerváltást követően a mezőgazdaság tulajdonosi szerkezete alapvetően átalakult. A felaprózott birtok struktúra piaci termelésre alig alkalmas. A déli területeken az átlagos birtok nagyság nem éri el a 3 hektárt. A 0-30 ha közötti birtok a termőterület 70 %-án, 31-300 ha 13 %-án és a 300 ha feletti nagybirtok mindössze 17 %-on működik.

Az igazgatási terület erdősültsége igen alacsony, mindösszesen 956 ha, 3,4 %. Az erdősültség növelésére elsősorban az É-i területeken kínálkozik lehetőség a mezőgazdasági termelésre kevésbé alkalmas területeken, illetve a dűlőutak és csatornák menti fasorok telepítésével.

Az Alföldön szinte egyedülálló táji, természeti adottságok a Hármaskörös Természetvédelmi Területe és a folyószabályozások során levágott kanyarulatok, holtágak és azok környezete. Az Endrődi városrész szomszédságában üdülési funkciójú zártkerteket osztottak ki a 70-es évek² végén a holtágak mentén. Mintegy 750 db, 1000-2000 m²-es telek került kialakításra.

Igen értékes természetvédelmi területek is találhatók a város közigazgatási területén.

Területhasználat	Meglévő		Tervezett	
	ha	%	ha	%
Mezőgazdasági terület	25.921	88,6	24.857	85,0
Erdő	956	3,3	2.000	6,9
Nádas	25	0,1	25	0,1
Kivett terület	2.351	8,0	2.351	8,0
Külterület összesen:	29.253	100,0	29.233	100,0

A központi belterület meglévő és tervezett arányait a következő táblázat tartalmazza:

Területhasználat	Meglévő	Meglévő és tervezett
------------------	---------	----------------------

	ha	%	ha	%
Lakóterület	655,40	57,3	672,60	57,8
Nagyvárosi	7,00	0,6	7,00	1,0
Kisvárosi	8,60	0,7	15,20	2,3
Kertvárosi	0,00	0,0	135,40	20,1
Falusias	639,80	56,0	515,00	34,4
Üdülő terület	5,00	0,4	21,50	1,8
Központi vegyes terület	30,50	2,7	45,60	3,9
Gazdasági-szolgáltató ter.	12,40	1,1	47,90	4,1
Gazdasági-ipari terület	17,40	1,5	20,40	1,8
Különleges terület	33,90	3,0	43,90	3,7
Zöldterületek, erdő	31,20	2,7	57,90	5,0
Mezőgazdasági terület	90,70	7,9	15,00	1,3
Közlekedési terület	183,60	16,1	194,40	16,7
Vízfelület	42,90	3,8	42,90	3,7
Egyéb beépítetlen terület	40,20	3,5	2,30	0,2
Belterület összesen:	1.143,20	100	1.163,20	100

Zöldfelület gazdálkodás:

A város zöldfelületi rendszere a szigetszerűen elhelyezkedő terekből, parkokból, zöldfelületi intézményekből (strand, sportterület, temető), Hármaskörös ártéri erdeiből, a holtágak menti erdőkből, a folyó és a holtágak vízfelületéből, a vasút melletti véderdősávból, védőterületekből (vízmű) továbbá az ezeket összekötő utcai fasorokból és parksávokból tevődik össze.

A gyomai területen a Falualjai-holtágon belül helyezkednek el a legjelentősebb zöldfelületek: az Erzsébet liget, a sportterület, a Liget-fürdő és kemping, az ifjúsági tábor. Az endrődi részen a Révzugai holtágon belül található a Népliget és a sportpálya.

Mindkét településrészre jellemző, hogy van egy-egy liget a holtágakkal határolt „szigeten” és egy-egy főtér a központban. A többi városrészben kisebb-nagyobb terek és parkok találhatók.

Az endrődi település részen található Népliget és sportpálya

A gyomai Erzsébet liget a Ligetfürdővel

Közterek (a tömbtelkes lakóterületeknél): Október 6. lakótelep
Ifjúsági lakótelep
Vásártéri lakótelep

Közparkok, közterek:	Népliget (Endrőd)	1, 8 ha
	Hősök tere	0,58 ha
	Kossuth tér	0,72 ha
	Csókási Béla tér	0,4 ha
	Erzsébet liget (Gyoma)	5,2 ha
	Szabadság tér	
	Wodiáner Albert tér	
	Kner tér	

Zöldfelületi intézmények: Strandfürdő és Liget kemping, Gyomai szabad strand, Pájer strand és kemping, Ifjúsági tábor, Sportpálya (Endrőd) 3,6 ha Sportpálya (Simmelweis u.) 3,2 ha

Temetők: Köztemető (Endrőd)
Köztemető (Gyoma)
Lezárt temetők (5 db)

Piacterek, vásárterek: A Penny Market mögött, a Pásztor János utcából nyíló területen lévő új piactér, Polányi Máté utcától délre elterülő 5,4 hektáros füves területű vásártér

Értékesebb utcai fasorok:

- A Hősök útja az I. világháborúban elesett hősök emlékére Kner Izidor ültette. A kétoldali idős hársfasor védett.
- Áchim András utca a hangulatos vérszilva, nyír, kőris vegyes fasorral.
- A Hársfa utca két oldalán egységes hársfasor.

- Temető utca.
- Dózsa utcai csörgő fasor.
- Selyem úton a Gömbkőris sor
- Fő úton a Gömbkőris és a Gömbszivar
- Szabadság téren a Vadgesztenye sor

Településtisztaság:

A település önkormányzati útjainak tisztítását, a közterületek tisztítását és gondozását a Gyomaközségi Kommunális Közszolgáltató Nonprofit Kft. végzi.

A település tisztasága általában megfelelő, gondot okoz a csapadékos időszakban a külterületről és a még nem portalanított belterületi utakról a sárfelhordás és az azt követő porterhelés.

A központi helyen lévő parkok és közterek fejlesztése folyamatos, ápolásuk, gondozásuk rendszeres. A kiesőbb helyen lévő közterek és parkok gondozását sűrűbben kellene végezni.

A kommunális hulladékok rendszeres gyűjtése és elszállítása megoldott, évente szervez a szolgáltató lomtalanítási akciót. A külterületen már több helyen lehet látni szétszórta, „elhagyott” hulladékot. A 2004-2005-ös évben kialakított szelektív hulladékgyűjtő szigetek további lehetőséget biztosítanak a lakosok számára a szelektíven gyűjtött hulladékok elhelyezésére, jelentősen javítva ezzel a település tisztaságát a városképet.

3.5 Közlekedés

3.5.1 Úthálózat

Településkörnyéki kapcsolatok és az országos közutak belterületi szakaszai

A város földrajzi elhelyezkedése miatt sajátos szerepkörrel bír a térség közlekedésszerkezetében. Nincs gyorsforgalmi és I. rendű főútja, de ezek kapcsolatában ill. alternatív útvonalként jelentős forgalmat kell lebonyolítani a térségi és a távolsági forgalomban is.

A város a két településrész (Endrőd és Gyoma) összeépülésével sajátos, hosszan elnyúló alakzatot öltött, melyet hosszában kettésszel a 46-os főút. A mindkét városrészen áthaladó 46-os számú Törökszentmiklós – Mezőberény II. rendű főút K – Ny-i kapcsolatot biztosít a 4-es számú és a 47-es számú főutak között.

Forgalma belterületen ~ 6.500 E/N, a nehézgépjármű-forgalom aránya ~ 27 %, így a „C” jelű környezeti körülmények miatt a közúti közlekedésből eredő egyenértékű „A” hangnyomásszint bizonyosan meghaladja a határértékeket (LTH nappal 65 dB, LTH éjjel 55 dB). A belterületi Főút – Bajcsy-Zsilinszky utcai szakaszon a zaj-és rezgésterhelési határértékek túllépése is előfordulhat, elsősorban a szűk utcakeresztmetszetű szakaszokon.

A térségi kapcsolatokban fontos, de a forgalom összességében kevésbé terhelt útvonal a 443-as jelű Gyomaendrőd – Szarvas II. rendű főút kategóriába sorolt összkötő út, mely az endrődi városrészen halad keresztül (Blaha Lujza utca). A 443-as jelű út elsősorban átmenő forgalmat bonyolít le. Környezetterhelési hatását tekintve a magas teherforgalom aránya 38 % (!) jelent problémát. Forgalma ~ 2.300 E/N.

A közlekedés-szerkezet második legfontosabb útvonala a 4231-es jelű Dévaványa – Gyomaendrőd összekötő út érintett szakasza, amely a belterületen közös nyomvonalon halad a 4232-es jelű összekötő úttal (Főút egy szakasza). Forgalma elsősorban a városi belső forgalom miatt jelentős (~ 6.000 E/N), a nehézforgalom aránya 18 %. Környezetvédelmi szempontból valamivel kedvezőbb helyzetben van, mint a 46-os főút, de az esetenkénti környezetvédelmi határértékek túllépése itt is valószínűsíthető.

Az országos mellékutak közé sorolt 4642-es számú Gyomaendrőd – Szentés útvonal (Apponyi utca) az endrődi városrészt szeli ketté É – D-i irányban. Forgalma ~ 3.800 E/N, a nehézgépjárművek aránya 21 %. Környezetterhelési mérések nem állnak rendelkezésre, de a magas teherforgalom arányából adódóan a többi országos közúthoz hasonló környezeti hatásokkal találkozunk.

Forgalmi adatok nem állnak rendelkezésre az országos közúthálózat részét képező 46353-as jelű állomáshoz vezető útról (Kossuth utca), de a város szerkezetében és forgalmában jelenleg betöltött szerepét vizsgálva nem tartozik a környezetterhelés szempontjából kritikus útvonalak közé.

Belső (nem országos) úthálózat

A város önkormányzati kezelésében lévő úthálózata ~ 87 km hosszúságú, kiépítettségi szintje ~ 75 %-os. A szilárd burkolattal kiépített szakaszok a környezetvédelmi előírásoknak megfelelnek, de műszaki paramétereik esetenként nem megfelelőek. Ez alól a Kossuth Lajos utca Szabadság térre vezető szakasza a kivétel, ahol egy korábbi becslés szerint esetenként a forgalom eléri a 4.000 E/N értéket, és így környezetterhelés szempontjából további elemzést igényel.

A kiépítetlen utakból (~ 30 %) adódóan egyes városrészekben – az egyéb hátrányokon túl – a porszenyezés okozta környezetterhelés megszüntetése fontos társadalmi érdek. A kiépítés hiányaiból következik, hogy egyes lakó- és gyűjtőutak nagyobb forgalmat (és környezetterhelést) viselnek, mint azt a közlekedés-szerkezetben betöltött szerepük indokolná.

3.5.2 Autóbusz-közlekedés

A helyi és távolsági közlekedésben meghatározó szerepkörrel bír. Miután az országos közutakon minden irányban biztosított a kapcsolat, így (néhány peremterületet kivéve) az ellátás városi szinten megoldott. A Szabadság téri központi autóbusz-állomás kialakítása megfelelő, így

környezetvédelmi problémát nem okoz, azonban áttelepítése tervezett a Vasútállomás előtti térre, mivel a jelenlegi állapot nem kapcsolja össze a közúti és kötöttpályás közösségi közlekedést. A jövőben célszerű foglalkozni az integritással.

3.5.3 Parkolás

A parkolóhely igény és lehetőség tekintetében a város egészét tekintve nincs alapvető feszültség. A belvárosi ill. a főútvonalak melletti igények azonban meghaladják a jelenlegi kapacitásokat. Ezért a hiányból adódó passzív (megállási lehetőséget kereső) forgalom felesleges útvonal-növekedést és környezetterhelést, a szabálytalan (zöldterületet igénybe veszi) forgalom pedig növeli a diffúz levegőterhelést és a növényzet eltaposásával is károsítja a környezetet. Legnagyobb gondot a 46-os főút melletti létesítmények kiszolgálása jelenti, amit az önkormányzat újabb parkolók építésével próbál orvosolni.

3.5.4 Kerékpáros-közlekedés

A város közlekedés-struktúrájában jelentős a kerékpáros-közlekedés. Az alföldi városokra jellemző egyébként is magas kerékpáros arány jelenleg is és távlatban is megmarad. A meglévő 4642 sz. másodrendű főút melletti kerékpárút (Öregszőlői) mellett a 46-os főút mellett is szinte teljes szakaszon kiépült a kerékpárút. A meglévő kerékpárút szükséges, de nem elégséges feltétele a közlekedésbiztonság növelésének.

3.5.5 Gyalogos közlekedés

A gyalogosforgalom leválasztása a közúti forgalomtól gyakorlatilag megoldottnak tekinthető. A gyalogos-és közúti forgalom találkozásából adódó konfliktushelyzet elsősorban a belvárosban csúcsosodik ki. Az egyes részletekben rejlő megoldatlanság a közúti forgalom egyenletes haladását akadályozza, és ezzel felesleges környezetterhelést okoz.

3.5.6 Vasúti közlekedés

A város ebből a szempontból szerencsés helyzetben van. Az A1 besorolású E56-os nemzetközi törzshálózati vasúti fővonal nemcsak a térségi, hanem a nemzetközi szállításban is rendkívüli jelentőséggel bír. Az autóbusz-közlekedéssel kiegészítve jó közlekedési kapcsolatokat biztosít. A fejlesztési tervek megvalósulásával csökken a jelenlegi zajterhelés, ami egyébként is csak kisebb területeken érzékelhető. A vasúti közlekedésben meghatározó, Gyoma-Nagyvárad vonal fejlesztése, mely 2016-ban lezárult Európai Unió projekt. A Gyomaendrődre vonatkozó fejlesztés az aluljáró megépítése volt.

3.5.7 Vízi közlekedés

A vízi utak fontossági szerepkör szerinti besorolása alapján a város jelentős természeti adottsága – a Hármas-Körös – a II. osztályú vízi út kategóriába tartozik. A Körösön jelenleg nincs érdemi teherhajózás, mert hiányoznak az ehhez szükséges műszaki feltételek nemcsak a városban, hanem egészen a Tiszáig. Elsősorban a Bökényi duzzasztó rossz állapota az alapvető oka a szállítás hiányának. A vízi turizmusban rejlő lehetőségek kiaknázatlanok. A vízi utak jelenlegi állapotukban összességében nem alkalmasak jelentősebb vízi szállításra, pedig ez a közlekedési forma a legkörnyezetkímélőbb, így fejlesztése fontos társadalmi érdek.

3.5.8 Légi közlekedés

A feltételek teljes hiánya miatt nincs.

3.5.9 Közlekedésüzemi létesítmények

A városban található három üzemanyagtöltő állomás korszerű, megfelelnek környezetvédelmi előírásoknak.

3.6 Energiagazdálkodás és azok környezeti hatásai

Gyomaendrőd város energiaellátásában a földgáz és az elektromos áram játszik meghatározó szerepet, kis mértékben a folyékony tüzelőanyagok használata is tapasztalható még, főként a kertészeti és háztáji mezőgazdasági termelésben.

Jelentős geotermikus energiakészletekkel (termálvíz) rendelkezik. A geotermikus energiát kertészeti termelésnél használják fel fűtésre. Nagy problémát jelent a felhasznált termálvíz környezetkímélő elhelyezése.

Az alternatív energiaforrások (nap, szél, bio) használata még nem indult meg. A jövőben az egyik fejlesztési terület az alternatív energiaforrások használatának bevezetése, kiszélesítése.

3.6.1 Gázellátás:

Gyomaendrőd város teljes belterületén kiépült a vezetékes földgázellátó hálózat. Az elosztó hálózat 3 bar-os középnyomású. A várost ellátó 8 bar-os nagyközépnomású Ø 200 KPE vezeték a Kondorosi út mellett haladva éri el a várost. A vásártéren az Apponyi utcában található egy KÖGÁZ 3000-8/3-as szabályozó állomás, amely a város egész gázellátását biztosítja.

Nagylapos területén nincs vezetékes gázhálózat. Öregszőlő területén 6 bar-os elosztó hálózat van. A meglévő földgázvezeték hálózat hosszú távon biztosítja a város gázellátását. Környezetvédelmi szempontból a jó beállított gázégők és gázkazánok a hagyományos tüzelőberendezésekkel szemben környezetkímélőbb hasznosítást eredményeznek.

3.6.2 Elektromos energiaellátás:

Villamos energiaellátás szempontjából Gyomaendrőd város és térsége a E.ON Tiszántúli Áramhálózat Zrt. területére esik.

Gyomaendrődöt és környékét két 120 kV-os táppont látja el villamos energiával:

- 1. Mezőtúr 120/20 kV-os alállomás (24 km)
- 2. Szarvas 120/20 kV-os alállomás (20 km)

Az elektromos energiahasználat környezetvédelmi szempontból a legmegfelelőbb.

3.7 Az idegenforgalom környezeti hatásai

Gyomaendrőd város életében környezeti adottságait figyelembe véve az idegenforgalom meghatározó jelentőségű. A Hármaskörös, a holtágak természeti adottságai nagy lehetőségeket biztosítanak az ökoturizmust, a vízi sportokat, a természetet szerető turistáknak. Ezek a csodálatos természeti értékek a helyi és környékbeli lakosok számára is lehetőséget biztosítanak a holtágak partjain kiépíthető hétvégi telkeken való pihenésre.

A felújított gyomai Liget-fürdő az idegenforgalom másik vonzasközpontja a városnak.

A környezetvédelmi program elkészítésénél nem hagyhatók figyelmen kívül azon környezeti hatások sem, amelyeket az idegenforgalomból eredő környezeti terhelések okoznak. Amikor a város fejlődése szempontjából elengedhetetlen az idegenforgalom és az ebből származó előnyök növelése, akkor ennek hatásait figyelembe véve kell a fejlesztéseket megtervezni, megvalósítani. Ennek a város teljes mértékben tudatában van és a település rendezési tervét, az infrastrukturális fejlesztéseit ezen szempontok figyelembe vételével készítette el és valósítja meg.

Az idegenforgalom környezeti hatásainak elemzésének területei:

1. A város környezeti állapotának helyzete, milyen természeti és épített környezeti értékekkel rendelkezik, a befogadó város infrastrukturális ellátottsága, a város tisztasága, hangulata, az idegenforgalom szempontjából elengedhetetlen városi rendezvények száma.
2. Az idegenforgalom hatása a város környezetére, fejlődésére.

A kettő szoros kölcsönhatással van egymásra, hiszen az idegenforgalom növekedése ösztönzi a városi fejlesztéseket, de hatással is van a környezeti elemekre. Nagyon fontos, hogy a város fejlesztései, környezeti értékeinek, szépségének fenntartása, javítása az elsődleges, hiszen a vendég csak egy szép, tiszta, megfelelő infrastruktúrával, látnivalóval rendelkező városba szeret pihenni. Az idegenforgalomból származó környezeti terheléseket és egyéb gondokat a várható előnyök birtokában a városnak pedig meg kell oldania.

Ezek a következők: megfelelő parkolási lehetőségek biztosítása, szállodai szolgáltatások bővítése, a megfelelő ellátás biztosítása, a megnövekedett ivóvízhasználat biztosítása, a megnövekedett szennyvíz megfelelő elvezetése és tisztítása, a növekvő kommunális hulladék gyűjtése és elszállítása, a megnövekedett energiaigény biztosítása.

Nem elhanyagolható szempont az idegenforgalmat is érintő belterületi állattartás. Annak ellenére, hogy a háznál történő állattartásnak jelentős hagyományai és gazdasági okai is vannak, az állattartásból eredő bűzhatás, különösen a nyári időszakban a város lakóit és az idelátogatókat is zavarhatja.

A fenntartható turizmus előnye a természeti környezet számára:

- a természeti értékek védelme, a természeti egyensúly megőrzésének támogatása,
- a természeti értékek megismertetése az emberekkel, a természeti környezet állapotáért vállalt felelősségtudat erősítése,
- környezetbarát szemléletmód terjesztése,
- megfelelő energiafelhasználás és a megújuló energiaforrások előnyben részesítése (például napkollektorok alkalmazása, a geotermikus hő felhasználása),
- megfelelő hulladékgazdálkodás támogatása (például szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosított termékek használata).

A fenntartható turizmus előnye a társadalmi környezet számára:

- a társadalmi értékek megőrzése, amelyek az adott társadalom sajátos identitását képviselik (például a nyelv, a történelmi emlékek),
- más kultúrák megismertetése az emberekkel, a más kultúrák értékeinek tiszteletben tartása (például a hagyományok, helyi szokások ápolása),
- a társadalmi-kulturális életszínvonal emelése (rendezvények, programok).

A fenntartható turizmus előnye a gazdasági környezet számára:

- helyi termékek, szolgáltatások támogatása,
- helyi munkaerő alkalmazása,
- a helyi imázs megteremtése, melyre bármilyen más terméket, szolgáltatást, tevékenységet alapozni lehet,
- a térség plusz jövedelemhez, a helyiek kiegészítő jövedelemhez juttatása, amellyel stabil gazdasági egyensúlyi helyzet alakítható ki a térségben, a gazdasági növekedést is segítve,
- a hosszú távú szemléletmód elterjesztése a rövid távú gondolkodásmód helyett,
- a megfelelő intézményi rendszerek kialakulásához, a jogi és közigazgatási szabályok megfelelő irányban történő kialakításához való hozzájárulás.

Értékek a fenntartható turizmus jegyében

Természeti értékek a turizmus fenntarthatóságára:

- éghajlat, napfény,
- víz (idesorolva a folyókat, tavakat, kisebb vízfolyásokat, forrásokat, földalatti vizeket, úgymint a gyógy- és termálvizeket),
- domborzat (alföldek, síkságok, dombságok, hegységek),
- természeti ritkaságok, jelenségek (amelyek csak bizonyos földrajzi területeken fordulnak elő),
- növény- és állatvilág (idesorolva a természetvédelmi területeket, nemzeti parkokat, vadrezervátumokat).

Társadalmi értékek a turizmus fenntarthatóságára:

- történelmi emlékek, műemlékek, helyek (idesorolva azokat az építészeti alkotásokat is, amelyek a letűnt civilizációk munkái), világörökségi helyszínek,
- az egyes kultúrák sajátos, jellegzetes építészeti alkotásai (idesorolva az egyes kultúrákat valamilyen tematika alapján bemutató múzeumokat is),
- a vallás, a hit gyakorlása, erősítése (például zarándokutak) és az ezekhez kapcsolódó épített örökségek,
- közösségi hagyományok, tradíciók, szokások és az ezekhez kapcsolódó programok, fesztiválok,
- a „népkultúra” (például népművészet, népzene, étkezési szokások és gasztronómia).

Gazdasági értékek a turizmus fenntarthatóságára:

- biztos, stabil gazdasági állapotok, a megélhetést biztosító körülmények megléte,
- különféle ágazatok, létesítmények, szervezetek, cégek, vállalkozások prosperálása, amelyek közvetlenül és közvetve kapcsolódnak a turizmushoz,
- megfelelő ár-érték arány, amely egy adott dolog piaci árát viszonyítja az a mögött lévő valódi minőséggel, vagyis milyen mértékű értéket képvisel, milyen értékeket jelent a vásárlók számára, ami nem feltétlenül jelenti azt, hogy ha valami drágább, akkor az jobb is,
- tiszta verseny,
- megfelelő törvényi háttér, szabályok, rendelkezések,
- garancia, garanciavállalás,
- jó hírnév, elismertség, ismertség, megfelelő imázs, illetve az ezeket támogató különféle marketingtevékenységek,
- megbízhatóság.

A helyi értékeken alapuló fenntartható turizmus tervezésekor az adott turisztikai fogadóterület hasonlóképpen feltárt, elemzett értékeiből érdemes kiindulni.

TDM és a helyi értékeken alapuló fenntartható turizmus

A TDM „azon tevékenységek összessége, amely egy turisztikai fogadótérség (desztináció) számára ahhoz szükségesek, hogy látogatókat vonzzon és számukra az ottani tartózkodás során tökéletes utazási élményt nyújtson úgy, hogy a látogatóforgalom gazdasági és környezeti hatásai a desztináció közössége számára előnyösek legyenek, ma és hosszú távon egyaránt.” A meghatározás magában foglalja mindazt, amit a fenntartható fejlődés és a fenntartható turizmus témaköre. Valamennyi a turizmusban közvetlenül és közvetve érintett érdeke (és ezzel együtt, ami számára értéket jelent) előtérbe kerül:

- a turista élményhez jut a megfelelő, komplex szolgáltatások eredményeként,
- a turisztikai szektor képes megfelelően prosperálni mindamelllett, hogy eredményes működésének köszönhetően pozitív hatást gyakorol egyéb szektorok számára is,
- a társadalom kiegyensúlyozott „megélhetéséhez” szükséges feltételek (például kulturális lehetőségek) a turisztikai forgalomnak köszönhetően fennmaradnak, gazdagodnak,
- a természeti környezet (annak védelmével, tudatos hasznosításával) meg tudja őrizni természetes állapotát (például biodiverzitás).

A TDM szervezetek olyan helyi tevékenységeket végeznek és olyan helyi intézkedéseket hajtanak végre, melyek következtében a helyi viszonyok folyamatosan javulnak, fejlődnek és azok tovaggyűrűző hatása megjelenik a tágabb környezetben is.

A TDM szervezet ezzel a magatartással képes hozzájárulni a fenntartható állapotok megteremtéséhez. A TDM szemlélet mint „filozófia” kiválóan mutatja azt, hogyan lehet a turizmust eszközként felhasználni az értékteremtésben, értékmegőrzésben. A lényeg annak felismerése és tudatosítása, hogy önmagunk és környezetünk fenntartásáért kölcsönös felelősséggel tartozunk.

Gyomaendrőd TDM szervezet a GYÜSZ-TE – róluk a www.gyomaendre.hu honlapon olvashatunk.

4 KÖRNYEZETBIZTONSÁG

Magyarország Alaptörvénye

P) cikk

(1) A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet

közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.⁴

(2) A termőföld és az erdők tulajdonjogának megszerzése, valamint hasznosítása (1) bekezdés szerinti célok eléréséhez szükséges korlátait és feltételeit, valamint az integrált mezőgazdasági termelés-szervezésre és a mezőgazdasági üzemre vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

Az 1995. évi LIII. törvény „a környezet védelmének általános szabályairól” 1. § (1) bekezdése rögzíti:

A törvény célja az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelem, a fenntartható fejlődés biztosítása.

A városnak szükséges elkészíteni egy összefoglaló tervet, melyben meghatározásra kerülnek a különböző környezeti veszélyhelyzetek (árvíz, belvíz, ipari, mezőgazdasági szennyezések, közúti haváriák, vízminőségi problémák stb.), és elkészül a vészhelyzetek elhárításának szervezeti-szakmai programja.

A város helyzetéből eredően nagyon fontos veszélyhelyzetet jelenthet a Hármas-Körös töltésszakadásából adódható árvíz kialakulása. Ennek elkerülése érdekében nagyon fontos állami feladat a védőtöltések folyamatos ellenőrzése, karbantartása, szükség esetén felújítása.

A belvíz elvezető rendszer műszaki problémái miatt a csapadékos időszakokban gondot jelent a csapadékvíz gyors elvezetése, a belvizek kialakulásának megakadályozása. Ennek érdekében el kell végezni a belvízelvezető csatornarendszer komplex geodéziai felmérését, az esetleges műszaki problémák kijavítását, a kijelölt záportárolók felújítását (iszaptalanítás).

5 KÖRNYEZETI NEVELÉS

Környezeti nevelés és a Nemzeti Környezetvédelmi Program

A környezeti nevelés rendszerint elsősorban a természet védelmére, megőrzésére irányul. Hagyományosan a természet, az élővilág jelenti a közvélemény számára a környezet szó tartalmát. A környezeti nevelés fogalmának az új évezredben azonban ki kell terjednie a természeti és az épített környezethez fűződő kapcsolatokra, magatartásformákra is.

Magyarországon a Környezetvédelmi Törvény, a Nemzeti Környezetvédelmi Program-2 és ennek részeként a Nemzeti Környezet-egészségi Akcióprogram-2 lendületet és támogatásokat ad azoknak a közoktatási innovációknak, amelyek az Oktatási Minisztérium Közoktatásfejlesztési Stratégiája megvalósulásaként szolgálják a hazai iskolaügy és tanulásfejlesztés törekvéseit. A megújult Nemzeti Alaptanterv és a Kerettantervek előírják és egyben lehetővé teszik a

közüoktatási intézmények számára a környezeti nevelés sokféle formáját, az egyes tantárgyakba beépítve, az erdei iskolák keretében, a szakkörök és ünnepek alkalmával.

A folyamatot jellemzi továbbá, hogy kiadásra került a megújított Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia, amely bemutatja a különböző társadalmi szektorok részvételi lehetőségét a környezeti nevelésben és a fenntarthatóság pedagógiai gyakorlatában. Az oktatás és szemléletformálás a természetvédelem fontos stratégiai kérdése, amely ez idáig csak érintőlegesen játszott szerepet a társadalom különböző érintett szegmensei életében.

A természet-és környezetvédelem megvalósításában a társadalom legkülönbözőbb résztvevői érintettek. A környezeti nevelés alanyai lehetnek nem csupán a gyerekek, hanem a felnőttek is. Ennek megfelelően a környezeti nevelés szinterei lehetnek a különböző társadalmi civil szerveződések, az oktatási intézmények, a könyvtárak, az önkormányzatok, valamint a családok. Ezen egységek mindegyike jelentős szereppel bír a természetvédelemmel kapcsolatos tudatformálás és ismeretterjesztés területén. Hazánk számos intézményében már ismert a környezeti nevelés, jóllehet a pedagógusképzés még adós azzal, hogy a képzésben általánosan és széleskörűen felkészítsen e feladatra. A hatalmas adósságot a pedagógus továbbképzés és a környezeti neveléssel foglalkozó szakmai szervezetek próbálják törleszteni. A pedagógusok értékrendjében, viselkedésében nem kellően jelenik meg a természet megőrzésének fontossága, sokszor a tankönyvírótól, a tanártól, az intézménytől függ, hogy milyen hangsúlyt kap a környezeti nevelés.

Emiatt lényeges, hogy a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal összhangban a környezeti nevelést alulról építkező módon kell megszervezni. Helyi települési szinten kell bevonni a tervezésbe a helyi közösséget, a családokat, az önkormányzatot, az iskolákat és közösen kidolgozni a környezeti nevelés helyi megvalósítását.

A környezeti nevelés megvalósítása Gyomaendrődön

Gyomaendrőd figyelemre méltó természeti adottságokkal rendelkező vidéki kisváros. A Körös-Maros Nemzeti Park területe, a holtágak, a ligetek és zöldterületek élővilága olyan lehetőséget biztosítanak a környezeti nevelés megvalósítására, amely más városok életéből hiányzik. A felnövekvő új generáció azonban a természet közelsége ellenére egyre inkább a városias életmód felé tolódik el és egyre távolabb kerül az őt körülvevő természeti környezettől. Emiatt érdemes Gyomaendrőd esetében is nem csupán környezeti nevelésről, hanem városi környezeti nevelésről beszélnünk.

A városi környezeti nevelés létjogosultságát mára nem szükséges bizonygatni, hiszen Magyarország lakosságának 64%-a városokban él. A városi környezeti nevelés célja a városi környezet ökológiai sajátosságainak és összefüggéseinek felismertetése. A városban élők környezeti kölcsönhatásainak megismerésével és tudatosításával, a városlakók szokásainak és életmódjának feltárásával elősegíthető a környezettudatos magatartás. A cél a környezet és a benne élők együttes fenntarthatósága és életminőség javítása.

A városi környezeti nevelés helyi sajátosságokból építkezik, a közvetlen környezet

megismerésére és megóvására késztet. Foglalkozik a város múltjával, jelenével és jövőjével. A városi élet fenntarthatósága szempontjából vizsgálja az élőlények és a környezeti tényezők egymásra hatását, a város egészséges környezete érdekében segíti a személyes és a közösségi felelősség megerősödését. Mindehhez aktív módszereket és iskolán kívüli helyzetek sokaságát igényli.

A városi környezeti nevelés össze kell, hogy hangolja a természeti és a társadalmi vonatkozású foglalkozásokat, tantárgyakat, és jó, ha a globális problémákra is figyelmet fordít (levegő-, zaj-, szennyezés, hulladékkezelés, ózonpajzs, konfliktus megoldás, másság-tolerancia, stb.) Az információszerezés és feldolgozás pontosságára, tudományos módszerek alkalmazására nevelhet, bevezethet a nyomtatott és az elektronikus adatbázisok használatába. Okvetlenül beavat az emberi tényezők problémáiba (egyéni és csoportos döntések, vélemények befolyásolása, meggyőzőési stratégiák stb.)

Környezeti nevelés az óvodákban

A környezeti nevelés fontosságát, személyiségformáló, szokásalakító erejét ma már nem lehet vitatni, sőt egyre többen vallják, hogy ez a nevelés fonala, és a nevelés tevékenységeit (játék, vers, mese, ének, zene, énekes játék, rajzolás, mintázás, mozgás stb.) gyöngyként főzzük fel rá, így lesz komplex egész. A környezeti nevelés alapozza meg a gyerekek tapasztalatait, ami később ismeretté, egész életre szóló tudássá alakul. A környezeti nevelésnek is alapelve, hogy „a születés előtt kilenc hónappal kell elkezdni”. Ha ennyire nem is megyünk most vissza, azt mindenképpen hangsúlyoznunk kell, hogy mivel az emberi társadalom alapsejtje a család, a családban tapasztalt viselkedési, fogyasztási, életvezetési szokások alapvetően meghatározzák az ott nevelkedő gyermek környezeti érzékenységét. A környezeti értékrendszer alapjai egész bizonyosan már az iskolába menetel előtt kialakulnak.

Minthogy az intézményes nevelés kezdete az óvoda, az óvodai környezeti nevelés alapozó jellegű, így meghatározó szerepet játszik az egyén környezetkultúrájának alakításában.

A környezeti nevelés célja és feladatai az óvodában:

- olyan szokások, szokásrendszerek, viselkedési formák megalapozása, olyan képességek és készségek tudatos fejlesztése, amelyek elősegítik a természetes és az ember által épített, létrehozott környezettel — pontosabban az ott lévő értékekkel — való harmonikus kapcsolat, a környezeti problémák iránti érzékenység, a helyes értékrendszer, a természet- és a környezetbarát magatartás alapjainak megteremtését;
- a gyermek közvetlen környezetében lévő világ értékeinek megismertetése, megszerettetése;
- a természeti és társadalmi környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony alakítása;
- az élő és élettelen környezeti tényezők leglényegesebb összefüggéseinek megvilágítása a helyi sajátosságok felhasználásával;
- a környezettudatos életvitel kialakítása (az energiával; vízzel, árammal való takarékoskodás, a pazarlás elkerülése);

- természetes élethelyzetek kínálta lehetőségek felhasználása: modellezés szenzitív játékokkal.
- Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja a következőket írja: „Az óvoda a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságára építve biztosítson a gyermeknek változatos tevékenységeket, melyeken keresztül tapasztalatokat szerezhet a természeti és társadalmi környezetről.”. Az ebből következő feladatokat is pontosan megfogalmazza. „Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését, biztosítson alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalatszerzésre.”

Ezek megvalósítását a 3-7 éves gyermekek életkori jellemzői teszik lehetővé:

- érzelmileg kötődik az őt nevelő felnőttekhez, „modellkövető”,
- cselekedeteit mindig valamilyen érzélem motiválja, kíséri,
- tevékeny, aktív, nyitott, kreatív,
- a körülötte lévő világot érzékszerveivel, tapasztalás útján ismeri meg.

A kisgyermekeket lakóhelyismeret-bővítő terepséták, kirándulások során ismertethetjük meg szűkebb lakóhelyükkel. Megnézhetik a városi természeti környezetet, a közeli tér vagy liget növényeit és állatait, a különböző házakat, úgymint a posta, rendőrség, iskola és más helyi közintézmények épületei. Tekintsük meg a jelentős közeli műemlékeket. Figyeljük meg a közlekedést, az utca életét. Milyen kellemetlen jelenségekkel találkozhatnak? (Zaj, szennyeződések, szemet, por stb.) A sétából visszatérve meg lehet beszélni a látottakat, mesélni a történekekről, esetleg lerajzolni azokat. Bábozás tartható a kutyák, galambok és egyéb állatok életéről.

Szituációs játékban játszható el a városlakók magatartása. (Pl. szemetelés, hangoskodás, rongálás, növények pusztítása) Meg lehet hallgatni régi történeteket, szokásokat, például nagyszülőktől, a régi városról, a régi életmódról (közlekedéstörténet, várostörténet, kultúratörténet). Látogatást lehet tenni a település Tájházában és beszélgetni a látottakról. Össze lehet hasonlítani a város képét a különböző évszakokban.

A környezethez történő pozitív kapcsolat kialakításában tehát már az óvodák is nagy szereppel bírhatnak. Célszerű lenne a városban egy-két óvodát kinevezni, aki felvállalná a környezeti nevelés óvodai nevelési programba való illesztését, esetleg az ezzel kapcsolatos Tanácsadást.

Környezeti nevelés az iskolákban

A környezeti nevelés iskolai oktatásba történő integrálása nem jelent annyira új feladatot, mint azt sokan gondolják. Hiszen Gyomaendrődön is évek óta foglalkoznak az iskolák az egyes részeivel, ilyen előzmények szinte mindenhol vannak, csak nem így hívták: járták a környéket, szedték a szemetet akcióban vagy anélkül, gyűjtöttek papírt, elemet. Készültek a Föld napjára, a Madarak és fák napjára. Mérték az iskola közelében lévő folyó vizének szennyezettségét és még sok egyéb dolgot csináltak.

A környezeti nevelés konkrét iskolai alapelveit, céljait, a környezeti nevelési programban kell

megfogalmazni úgy, hogy egyértelműen tükrözze az iskola hitvallását, elkötelezettségét a fenntartható fejlődés, a fenntarthatóság pedagógiájának alapeszméi mellett. Olyan általános és konkrét célokat kell meghatározni, amelyek eléréséhez feladatokat, eszközöket tudnak rendelni.

A környezeti nevelés célja elősegíteni a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakítását, ezáltal:

- váljanak érzékenyvé környezetük állapota iránt;
- alakuljon ki bennük egy egyetemes környezeti etika, a jövőre vonatkozó felelősségérzet;
- ismerjék meg a környezetet befolyásoló globális és helyi gazdasági és társadalmi folyamatokat;
- szerezzenek (éljenek meg) személyes tapasztalatokat a környezeti konfliktusok kezelésében, megoldásában.

A környezeti nevelés az iskolákban direkt és indirekt módon történhet.

Iskolában a tanórákon:

- tantervbe beillesztve szakórákon (biológia, kémia, fizika, idegen nyelvek);
- osztályfőnöki munkatervekben célkitűzés az egészségügyi és környezetvédelmi nevelés;
- művészeti és humán tárgyaknál a tantervekben kiegészítésként jelenik meg.
- és a tanórán kívül:
- megemlékezés a jeles napokról (pl. Föld-Víz napja) – (meghívott előadók, vetélkedők, kiállítások);
- a természet-és környezetvédelmi újságok terjesztése;
- szelektív hulladékgyűjtés: elemgyűjtés, papírgyűjtés;
- az iskola kertjének, gyakorló kertjének ápolása, a folyosókon, osztálytermekben növények elhelyezése;
- az iskola tisztaságának megőrzése.

Iskolán kívül:

- az osztályok erdei iskolában terepgyakorlaton vehetnek részt;
- természetjáró kirándulások, kerékpár-és kenutúrák;
- kirándulás a városi Túraútvonalon és a Tanösvényen;
- a nyári szünetben táborozások, továbbá részvétel sport-és természetbarát programokon;
- lehetőség szerint bekapcsolódva más környezetvédelmi programokba is, részvétel az ilyen témában szervezett versenyeken.

Szükség van a környezeti neveléssel kapcsolatos programok kidolgozására az elkészítők folyamatos konzultációja, vezetéssel és tantestülettel történő információ cseréje mellett.

A munkafolyamat fő lépései, vagyis mit tartalmazzon a környezet nevelési program:

Helyzetelemzés:

- az iskola eddigi környezeti nevelése, erőssége, gyengesége, fejlesztésre váró feladatok, erőforrásai (személyi, tárgyi).
- A tantestület által elfogadott alapelvek, célok megfogalmazása, ezekhez feladatok, módszerek, eszközök.

A környezeti nevelés színterei:

- tanórák,
- tanórán kívüli tevékenységek -felsorolás, rövid cél és tevékenység ismertetése.
- Nagyobb, hagyománnyá váló iskolai programok, projektek leírása, célja, feladata, cselekvési terve -itt az erdei iskolát is.

Az akcióterv tartalma:

- projektem, tevékenység megnevezése, célcsoport, időskála, szükséges erőforrások: tárgyi, személyi, módszerek, értékelés módja, felelősök, várt eredmények.

Folyamatos akciók.

- A diákönkormányzat szerepe a környezeti nevelési program megalkotásában, zöld feladatai.

A szülők szerepe a környezeti nevelési program megalkotásában.

- Az iskola mint „zöld miliő”:
  - o épületek, udvar, kert, büfé "ökosága",
  - o mindennapi környezetgazdálkodás: hulladék, energia, víz.
- Az iskola pedagógusainak és technikai dolgozóinak példamutatása
- Ellenőrzés, mérés, értékelés, minőségbiztosítás, (mérés, értékelés, minőségi kritériumok meghatározása az iskola minőségirányítási programjában).

Dokumentálás: iskola zöld bemutatója, kiállítások, poszterek, albumok, CD, floppyk stb.

Információáramlás: zöldhírek faliújsága, iskolaújság, Internet, iskolarádió, iskolagyűlés stb.

Kapcsolatok, támogatók.

A környezeti nevelés átfogó célja a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakítása, hogy "a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését." A környezettudatos magatartás, a környezetért felelős életvitel, a természetet, az élő és élettelen környezetet tisztelő erkölcsi alapelvek megalapozása, kialakítása minden gyermeket nevelő intézmény célja. A fenntarthatóság pedagógiája feltételezi az olyan élethosszig tartó tanulást, amely tájékozott, tevékeny állampolgárokat nevel. Ezért az iskolai oktatásnak és nevelésnek elengedhetetlen célja a tanulók kreatív, problémamegoldó gondolkodásmódjának kialakítása és az önálló ismeretszerzés készségének fejlesztése. A legfontosabb cél azonban a saját, közvetlen környezetük értékeinek megismerése, feltérképezése. Emellett lényeges szerep jut a lakóhelyen és környékén felmerülő környezeti problémák felkutatásának, a környezeti konfliktusok felismerésének, megoldások keresésének.

Alakuljon ki bennük a környezetük iránti büszkeség, felelősség és tisztelet.

Olyan állampolgárrá váljanak, akik ismerve tetteik következményeit úgy élnek, hogy környezetükben ne okozzanak sebeket.

Környezeti nevelés az önkormányzaton és a civil szervezeteken keresztül

A környezetvédelemben, a nevelés-oktatásban, közelebbről a környezeti nevelésben is érvényesül a szubszidiaritás elve. Eszerint a feladatokat a lehető legalacsonyabb társadalmi illetve állami szinten kell megoldani. A helyi társadalom önállóságát az önkormányzatiság elve testesíti meg, ami a szubszidiaritással összevetve azt jelenti, hogy a helyi társadalom szintjén az önkormányzatoknak kell elsősorban felelősséget vállalni a környezetvédelmi feladatokért. Ezt az elvet kell követnie Gyomaendrőd Város Önkormányzatának is.

A környezetvédelmi tevékenység, illetve általában a környezettudatos életvitel kialakítása szempontjából a helyi közösségeknek kiemelkedő fontossága van, mert:

- az emberek életét közvetlenül érintő környezeti problémák jelentős része helyi szinten keletkezik, és elsősorban helyi szinten kezelhető;
- a környezet védelmére irányuló tevékenység legjobban a helyi közösségek szintjén szervezhető, a helyi közösségek megfelelő környezeti tudatossága az előfeltétele a regionális és országos szintű kezdeményezések összehangolásának és ezáltal sikerességének;
- elsősorban helyi szinten szervezhetőek sikeres környezetvédelmi akciók, amelyek a lakosság számára tudatosítják a hosszú távú, tágabb -regionális, országos, nemzetközi, globális –szemléletű környezetvédelmi tevékenység illetve környezettudatos életvitel fontosságát.

A helyi közösségek szervezésének legfontosabb intézményi kerete napjainkban a helyi önkormányzat. Rendelkezik a legitimációval, helyismerettel, valamint a közigazgatási és pénzügyi eszközökkel, amelyek képessé és egyben felelőssé teszik e feladat ellátására. Szükségszerű, hogy a környezeti nevelésben is fontos szerepet játsszon. A helyi közösség környezetvédelmi tevékenységének, környezettudatos életvitelének kialakítása azonban lehetetlen pusztán hatósági, azaz autoriter eszközökkel. A helyi környezeti nevelés illetve társadalmi tudatformálás alapkérdése, hogy van-e a fenntartható fejlődés szemléletének helyi mozgásteret. A helyi környezeti nevelés és tudatformálás lehetséges kiindulópontja a helyi környezeti problémák feltárása és a helyi értékek tudatosítása.

Gyomaendrőd Város Önkormányzata ezen környezeti nevelési tudatformálás terén az alábbi feladatokat tűzi ki célul:

- a helyi környezetvédelmi problémák feltárása, dokumentálása és széles körű ismertetése,
- a helyi környezetvédelmi problémák megoldására vonatkozó tanulmányok készítése és megvitatása helyi fórumokon (képviselő-testület, közmeghallgatás),

- a település helyi értékeinek bemutatása, propagandája újságokban, interneten (helyi védettségű területek, természeti értékek),
- a helyi értékek védelmére irányuló tevékenység (rendeletek, ellenőrzés, bírságolás),
- természet-és környezetvédelmi tárgyú ismeretterjesztés a helyi médiákon keresztül,
- mint intézményfenntartó felügyeli intézményei környezet nevelési programjainak kidolgozását és betartását,
- környezetvédelmi ügyintéző foglalkoztatása.

A környezeti neveléssel kapcsolatos helyi közösségek szervezése megvalósulhat spontán módon és intézményesített formában. Az előzőekben bemutatott intézményesített formával szemben létezik egy spontán mód is, melyet a társadalmi civil szervezetek jelentenek.

A helyi zöld civil szervezetek jelenléte esetén a településeken a környezeti tudatosság erőteljesebben mutatkozik meg a szervezet tevékenységének gyűrűjében, a körülötte dolgozó társadalmi csoportok soraiban.

A helyi szükségletek a helyi társadalom környezeti nevelése terén általában a következők:

- a "saját hely" ismerete (domborzat, felszín, mikroklíma, vizek, talaj, természeti értékek, azok veszélyeztetettsége stb.),
- a "saját hellyel" való lelki azonosulás, a helyet magáénak vallás, közösségi érzés, tudat, a gondoskodás, a védelem attitűdje,
- állampolgári szintű figyelem, ismeretek a helyi természet illetve környezet védelmének regionális, országos, globális beágyazottságáról, összefüggéseiről, a környezetpolitika irányultságáról,
- a helyi természet illetve környezet védelmének stratégiája, eszközei, a megvalósítási készség,
- a helyi közösség közös erkölcsi rendje, kommunikációja,
- a "helyi védelem cselekvő részese" attitűd kialakulása, működése,
- a természet-illetve környezetvédelemben való közösségi részvétel természetessé válása.

A civil szervezetek által végzett helyi társadalom környezeti nevelésére az alábbi lehetőségek kínálkoznak:

- a környezetvédelmi törvényben foglalt önkormányzati feladatokban történő együttműködés,
- helyi lakossági akcióprogramok szervezése (pl.: szemétygyűjtés, holtágtisztítás stb.),
- helyi ismeretterjesztés (előadások szervezése, újságcikkek, szórólapok),
- „ökoturizmus” népszerűsítése,
- együttműködés az intézményekkel, iskolákkal, óvodákkal.

Gyomaendrődön az alábbi természet- és környezetvédelmi tevékenységgel foglalkozó civil

szervezetek működnek:

- SOCZÓ-ZUGI KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS HORGÁSZ EGYESÜLET
Képviselő: Malatyinszki Pál
Cím: 5600 Békéscsaba, Kőrös u. 3. I. em 2.
- BÓNOMZUG VIZÉÉRT EGYESÜLET
Képviselő: Csapó László
Cím: 5502 Gyomaendrőd, Apponyi u. 14.
- KECSEGÉSZUGI TÁJVÉDELMI ÉS HORGÁSZ EGYESÜLET
Képviselő: Oláh Károly
Cím: 5500 Gyomaendrőd, Wesselényi u. 5.
- PAP-ZUGI TERMÉSZETVÉDELMI ÉS HORGÁSZ EGYESÜLET
Képviselő: Németh Antal
5900. Orosháza Maros u.6.
- TORZSÁS-ZUGI TÁJVÉDELMI ÉS HORGÁSZ EGYESÜLET
Képviselő: Garamvölgyi Katalin
5500 Gyomaendrőd, Béke u 23.
- TEMPLOMZUGI HORGÁSZ ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI EGYESÜLET
Képviselő: Ambrózi Erzsébet
5502 Gyomaendrőd, Micsurin u. 20.
- KNER IMRE GIMNÁZIUM ÉS SZAKKÖZÉPISKOLA TERMÉSZETBARÁTAI KÖRE
Képviselő: Lakatos Tibor
5500 Gyomaendrőd, Hősök u. 43.
- SIRATÓ EGYESÜLET
Képviselő: Vanlik János
Cím: 5600 Békéscsaba, Madách út 34/2
- GYOMAENDRŐDI TERMÉSZETBARÁT ÉS TURISTA EGYESÜLET
Cím: 5500 Gyomaendrőd, Vásártéri ltp. 31/A F.1.
- NYUGDÍJAS KERTBARÁT KÖR
Cím: 5500 Gyomaendrőd, Kossuth u. 9.
- TERMÉSZETJÁRÓ TÁJVÉDŐK EGYESÜLETE
5502 Gyomaendrőd, Kisfok u. 1.

- ENDRŐDI GAZDAKÖR
Képviselő: Hunya Lajos
5502 Gyomaendrőd, Micsurin 14.

6 CÉLÁLLAPOT MEGHATÁROZÁSA

Cél a fenntartható fejlődés minél gyorsabb és hatékonyabb elősegítése, mely során csökken a meg nem újuló erőforrások felhasználása és nő a megújuló energia hasznosítása. A város gazdasági állapota fejlődni kezd, növekszik a gazdaság termelőképesége, nő a foglalkoztatás, csökken a munkanélküliség és ezek által növekszik az életszínvonal. A gazdasági fejlődésnek köszönhetően növekszik a város lakossága, melynek köszönhetően az átlag életkor csökken. Ezzel egyidőben a lakosság tudatosan védi, óvja környezetét, nagyobb hangsúlyt helyez a környezetvédelemre. A város vezetése és az itt élők együttműködve egy élhetőbb várost alakítanak ki, ahol az életkörülmények, a lokális környezet az elvárt szintre emelkedik.

6.1 Levegő

Probléma feltárás

- A városban nincs telepített imisszió mérési pont. Szükséges volna legalább évente két alkalommal mérni a városban a légszennyezettségi értékeket főleg a megnövekedett átmenő forgalom, illetve a jelentős porterhelés miatt.
- A légszennyező anyag kibocsátások (emisszió) közül az SO₂ kis mértékben, az illékony szerves vegyületek kibocsátása jelentősebb mértékben növekedett az elmúlt közel egy évtizedben.
- A külterületekről, illetve a még burkolatlan belterületi utakról csapadékos időben jelentős sárfelhordás tapasztalható, amelynek következtében a belterületi utakon a porterhelés jelentős.
- Az erdősültség kis aránya, illetve a dűlőutak melletti fasorok hiánya miatt csapadégmentes, szeles időszakban jelentős porterhelés éri a várost a külterületekről.
- Az elkerülő út hiányában a jelentős átmenőforgalom okozta környezeti terhelések szennyezik a város levegőjét.
- Még több esetben gondot okoz a belterületi, illetve külterületi állattartásból származó bűzterhelés.
- Egyes időszakokban magas az allergén növények okozta pollenterhelés.

Célok:

- *Az ülepedő és szálló porszennyezés csökkentése.*
- *A növekvő mértékű SO₂ és illékony szerves vegyületek kibocsátásainak csökkentése.*
- *Az elkerülő út kiépítésével a városon áthaladó forgalom csökkentése, ezáltal a levegő szennyezés csökkentése.*
- *A megfelelő mezőgazdasági táblaméretek kialakítását követően a dűlőutak és csatornapartok melletti fásítások növelése.*
- *A belterületi állattartási rendelet előírásainak szigorú betartása, a külterületi állattartó telepeken a hígtrágya és almostrágya tárolás rendelet szerinti megvalósításának*

elősegítése, a megfelelő elhelyezés szorgalmazása.

- *A parlagfű folyamatos irtása, elterjedésének megakadályozása, a helyi rendeletben megfogalmazottak betartatása, ellenőrzése.*

Feladatok:

- *A belterületi burkolatlan utak szilárd burkolattal való kiépítésének folyamatos végzése.*
- *A belterületi utak folyamatos tisztítása, nyári időszakban a pormentesítő locsolása.*
- *A külterületen a dűlőutak és csatornapartok melletti fásítás, a városi zárt véderdő övezet folyamatos kialakítása.*
- *Parlagfű-térkép készítése.*
- *A belterületi állattartás szigorúbb ellenőrzése, a rendezési tervben meghatározottak megvalósítása.*
- *A hatósági ellenőrzések fokozása a jelentősebb légszennyező kibocsátó üzemeknél.*

6.2 Talaj

Probléma feltárás

Gyomaendrőd talajadottságait, e fontos környezeti elem állapotát számbavéve megállapíthatjuk, hogy területe talajainak többségében megtalálható a talajtermékenységet gátló tényezők valamelyike:

- 58 % -ra tehető-különböző erősséggel és mélységbeni megjelenéssel -a szikes tulajdonságokkal is bíró talajfélések mennyisége;
- a talajsavanyúság erősebb (17 %), vagy gyengébb (45 %) kifejlődése a talajok többségének sajátja;
- a talajok felső szintjének agyag a mechanikai összetétele a talajok 45 %-án, további 34 % -nyi felületen agyagos vályog a fizikai talajféléség.

E tényezők önmagukban is megnehezítik az adott talaj hasznosítását, ám sok esetben előfordul, hogy egy talaj több kedvezőtlen tulajdonsággal bír: -pl. a szolonyeces réti talaj lehet egyszerre agyag fizikai talajféléségű, humuszos rétegében erősen savanyú, és természetesen szikes -a talajtermékenység jelentős csökkenését okozva.

Nem rendelkezünk ilyen tényszerű adatokkal az emberi tevékenység kiváltotta talajdegradációs (fokozódó talajsavanyosodás, másodlagos szikesedés, defláció, vizenyősödés, talajtömörödés, porosodás, szervesanyag tartalom csökkenése stb.), és talajszennyezési jelenségek tekintetében, ám illúzióink nem lehetnek, a település intenzíven művelt területének nagy részén e kedvezőtlen folyamatok valamelyike minden bizonnyal fellelhető.

Amennyiben a talajjal kapcsolatos ismeretünket összevetjük a jelenlegi terület-és talajhasználat adataival, határozott összhang hiányt, egyenetlenséget érzékelünk, amelynek a legfeltűnőbb

elemei:

- nincs 73 %-nyi megfelelő minőségű szántónak való, jó termékenységű talaj (mennyiségét legjobb esetben is 55-60 % körülre becsülhetjük);
- a 3 % erdősültség nem csak talajvédelmi, hanem egyéb környezetgazdálkodási, esztétikai szempontok alapján is problémás.
- Földünknek ez a vékony takarója a bioszféra egyik alapeleme, önmaga is többszörösen összetett ökoszisztéma, pótolhatatlan, nélküle nemcsak a mezőgazdasági termelés, de az élet is lehetetlenné válna;
- A talaj igénybevételénél a teljes funkció-együttest (élettér, a természeti erőforrások összegzője és átalakítója, a Föld felszínét érő kedvezőtlen természetes és mesterséges hatások tompítója, a felszín alatti vízkészletek megóvója) figyelembe kell venni, és ezek ellátására a feltételeket biztosítani;
- A talaj fizikailag is sérülékeny, térbelileg változékony, tompító képessége révén a káros hatások hosszú ideig rejtve maradhatnak, a leromlott talaj újraképződése lassú folyamat, a talajjal kapcsolatos tevékenységünk a környezet többi elemére is hatással van.

Gyomaendrőd környezetvédelmi programja, a javasolt fejlesztési irányok, talaj-szempontról feladatok megfogalmazásakor, alapvetően szükséges leszögeznünk:

Bármely, a talajt érintő cselekmény csak akkor lehet életképes, ha tudatában van a beavatkozás sokszínű következményeinek, és -a megismerés a törvényszerűségek, a szabályozás elméleti lehetőségeinek feltárása mellett -képes valós, célszerű és gazdaságos változatok kiválasztására, a talaj valamennyi funkciójának maradéktalan megőrzése, a talajtermékenység és a megújuló képesség fenntartása végett.

Célok:

- A talaj termőképességének fenntartása, javítása.
- A belvizes területek csökkentése.
- A talajok fizikai és kémiai degradációjának megelőzése.
- Ha szükséges új ipari területek kijelölése a kedvezőtlen adottságú területeken.
- A talajt szennyező potenciális szennyező források felszámolása (pl. műszaki védelem nélküli hígtrágya és almos trágyatárolók megszüntetése stb.).

Feladatok:

- mindennemű talajszennyezés, tájsebek felszámolása;
- a környezetkímélő tápanyaggazdálkodás további kiterjesztése (szerves trágya, szennyvíziszap, komposztok stb.),
- a talajdegradációs folyamatok mérséklése, az agrotechnika valamennyi közismert (okszerű, kíméletes talajművelés, harmonikus tápanyagellátás, a szerves anyagok, biohulladékok, melléktermékek visszajuttatása, a természeti viszonyokat figyelembe vevő vízgazdálkodás, vetésváltás stb.) eljárásának alkalmazásával;
- talajvédelmi munkálatok (meszezés, defláció elleni védelem stb.) elvégzése;

- a talajadottságok, művelési ágak, mezőgazdasági termelés intenzitása, gazdasági és környezetvédelmi szempontok összehangolása,
- az optimális táblaméretek kialakítását követően a dűlőutak mentén a talajvédő erdősávok visszatelepítése a defláció megelőzése érdekében,
- a belvízlevezető csatornák folyamatos karbantartása a felszínen összegyűlt csapadékvizek gyors elvezetése, ezáltal a belvizek kialakulásának megelőzése céljából,
- a rossz minőségű termőterületek újszerű hasznosítása, pl. energiafű termesztésére.

Kiemelkedően fontos a leírt feladatok megvalósítására való törekvés az Érzékeny Természeti Területekhez sorolt Gyomaendrődön.

6.3 Felszíni és felszín alatti vizek

Problémakataszter

- A terület árvizek által veszélyeztetett, amely egyben azt is jelenti, hogy rendkívüli árvízhelyzetekre is fel kell készülni.
- Az árhullámok időbeli elhúzódásából eredő, a talajadottságokból adódó árvízi jelenségek sűrű előfordulása belterületen is (fakadóvíz, buzgár).
- Az árvízvédekezést nehezítő körülmény, hogy a városban vannak belterületi töltésszakaszok is.
- A csúcs vízigények időszakában a felszíni vízkészletek hiánya, nagyfokú függés a Tiszavölgyből érkező vízkészletektől.
- Különböző okokból jelentős a felszíni vízkészletek szennyezőanyag-terhelése.
- A nyári kisvizes időszakban a vízvisszatartások miatt a Hármas-Körös állóvíz jellegűvé válik, s jelentős tápanyagtartalom és a magasabb hőmérséklet miatt általános az algásodás és a vízi növények burjánzása.
- Jelentősen visszaestek a mezőgazdasági célú vízigények.
- Gyomaendrőd közigazgatási területén lévő szentély típusú holtágak vízutánpótlása a gazdag élővilág igényeinek figyelembe vételével, együttműködés a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságával.
- A magyar állam tulajdonában lévő Körös-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő Peresi, Félhalmi, Danzugi és Siratói holtágak üzemeltetése, együttműködve a kezelővel.
- A belterületi belvízbefogadó (Révzugi, Endrőd-Középső, Fűzfás-zugi valamint a Hantosterti) holtágak üzemeltetése, fenntartási problémái, vízfrissítésének megoldása.
- A Gyomaendrőd város tulajdonában lévő egyéb kül-és belterületi holtágak üzemeltetése, vízfrissítési kérdései.
- A Liget fürdő használt vizének, illetve a termálutak csurgalékvizének elvezetése.
- Illegális lakossági szennyvízbevezetések a talajvízbe és a belterületi csapadékvizes árkokba.
- Az állattartásból keletkező hígtrágya elhelyezésének megoldatlansága.

- A csapadékvíz csatornák vízszállító képességének ellenőrzése, a csatornarendszer rendszeres fenntartása nem megoldott.
- Az átereszek, kapubejárók jelentős része nem megfelelő küszöbszinten és nem megfelelő méretben épült meg
- A nyílt árok zárt csatornává történt átépítése változatos méretekkal és nem megfelelő magassági elrendezéssel és eséssel történt meg.
- A záportározók kevés kivétellel erősen feliszapolódtak, partjaik rendezettek.
- A belvízátemelőkhöz, záportározókhoz nincsenek vízmércék, így nem rendelkeznek nyilvántartással a vízszintekről sem.
- A belterületi holtágak közül az Endrőd-Középső és a Révzugi holtág nem rendelkezik vízmércével, nincs rendszeres vízszint észlelés, így az üzemeltetés nem szabályozott módon történik.
- A belterületre jellemző talajvízszint észlelő kutak nincsenek, ezért észlelés sincs.
- A belvíz- és öntözővíz szállító művek rendszeres karbantartásának hiánya (cserjeirtás, nád-, sáskaszálás, gatzalanítás, iszapkotrás, műtárgytisztítás, acélszerkezetek karbantartása, javítása).
- Az ivóvízellátás a Közép-Békési Regionális Vízműrendszerről biztosított, az esetleges meghibásodás esetén a tartalék vízellátás bizonytalanságai.

Célok

- Az árvízvédekezés biztonságának fokozása a hazai fejlesztések, a védekezési stratégia átgondolási lehetőségeinek kihasználásával.
- A felszíni vízkészletek mennyiségi ingadozásainak lehetőség szerinti csökkentése.
- A holtágak rehabilitációjának a környezetvédelmi és gazdasági szempontok szerinti végrehajtása.
- A holtágak többcélú hasznosításának biztosítása együttműködve a holtágak kezelőivel.
- A külterületről érkező belvizek ártalommentes elvezetése.
- A belterületi csapadékvíz elvezető árok és csatornahálózat kapacitásának összehangolása, a csapadékvíz problémamentes elvezetésének megoldása.
- A záportározók vízszintszabályozása, vízfrissítésének megoldása, városrendezési tervekbe illesztve a záportározó funkció változatlanul hagyása mellett történő rendezése.
- Az illegális szennyvíz, használt víz és hígtrágya bevezetések feltárása, és a mennyiség jelentős csökkentése.
- A Liget fürdő használt vizének, valamint a termálkutak csurgalékvizének ártalommentes elhelyezése

Feladatok

- Az árvízi biztonság fokozása érdekében az illetékes környezetvédelmi, vízügyi szervek befolyásolása annak érdekében, hogy az árvízi művek megfelelő kiépítését elvégezzék. Jelzés a szakmai szervezetek felé az árvízvédelmi elméletek, stratégiák újragondolására,

- az ehhez szükséges intézkedések és költségeinek kidolgozása érdekében.
- A töltés előtér biztosítása (a szükséges szélességű sáv szabadon hagyása, a meglévő építmények elbontása, az esetleges beművelések megszüntetése, végleges létesítmények építésének jogi eszközökkel való tiltása).
  - Az árvízvédelmi töltések holtág keresztezéseinek fokozott felügyelete.
  - A Hármaskörös hullámterének benőttségének szabályozása, a lefolyást jelentősen gátló növényzet eltávolítása, figyelemmel az ökológiai egyensúly fenntartására.
  - A körgátak védőképességének biztosítása, a töltések tisztántartása, a zsilipek karbantartása, az átvágások betöltéséhez szükséges földmennyiség biztosítása.
  - A vízhiányos időszak csökkentése érdekében további tározási lehetőségek felkutatása a holtágak felhasználásával.
  - A felszíni és felszín alatti vizek potenciális szennyező forrásainak számbavétele. A pontszerű szennyező források megszüntetése. (tiltott szennyvíz-, használtvíz, hígtrágya bevezetések)
  - Monitoring rendszer kiépítése a város közigazgatási területét jellemző felszíni és felszín alatti vízszint és vízminőség észlelésére.
  - A belterületi holtágak szükség szerinti rehabilitációjára tanulmányok, megoldási javaslatok kidolgozása, valamint pályázati lehetőségek felkutatása, források rendelkezésre állása esetén kivitelezés elvégzése.
  - A nem önkormányzati kezelésű holtágak esetében a kezelő befolyásolása, hogy a holtág üzemeltetését, karbantartását az ökológiai szempontokat is figyelembe véve végezze.
  - Az öntözési lehetőségek biztosítása, a készletek és az igények összhangjának megteremtésével.
  - Az állami tulajdonú vízvezető művek rendszeres karbantartásának szorgalmazása a művek kezelőinél.
  - Az önkormányzati tulajdonú vízvezető művek, csatornák évi rendszerességgel végzett karbantartására források biztosítása, és a karbantartás elvégzése.
  - Az önkormányzati tulajdonú vízelvezető művek felmérése, a szükséges beavatkozások megtervezése és pályázat a forrásokra és kivitelezés.
  - A vízelvezető művek nyilvántartási rendszerének térinformatikai alapokra helyezése és ennek folyamatos vezetése.
  - A belvizek károkozás nélküli elvezetése érdekében a szükséges üzemeltetői létszám és az anyagi feltételek biztosítása.
  - Az új beépítési területeken az utcák szélességének meghatározásánál a belvízelvezetés igényeinek megfelelő méretek kialakítása.
  - A védekezési tervek évi rendszeres felülvizsgálata, és a változások folyamatos átvezetése.
  - A Liget fürdő termálkútjainak illetve a fürdő használtvizének ártalommentes elhelyezésének megoldásinak kidolgozása és megvalósítása.
  - A hálózat mosatásakor keletkező klóros víz környezetvédelmi szempontból megfelelő elhelyezésére a megoldást ki kell dolgozni.
  - Az ivóvíz minőségének várható szigorítása miatt, a szükséges intézkedések megtételének figyelemmel kísérése a szolgáltató Alföldvíz Zrt-nél.

6.4 Élővilág

Gyomaendrőd élővilága a táj sokfélesége akkor gazdagszik, ha a programban eddig leírt célokat és feladatokat az önkormányzat lakossági összefogással betartja, illetve betartatja.

Kiemelt feladat a meglévő természeti értékek védelme, bővítése, fejlesztése ilyenek:

- helyi zöldterületek ápolása, növelése, megőrzése,
- természetes élőhelyek fenntartása, újak létesítése a vadállomány növelése érdekében a helyi Vadásztársaság irányításával,
- település ifjúságának bevonása az élővilág feltáró munkájába.

Erdőterületek

Szorosan az élővilághoz tartozik, de fontossága miatt kiemelten kell kezelni. Az erdőterületekre vonatkozó általános előírásokat az OTÉK 28. §-a tartalmazza.

Védelmi célú Ev jelű és parkerdőcélú Ee jelű egészségügyi, szociális, turisztikai rendeltetésű erdőterületek alakítandók ki a szabályozási tervben kijelölt helyeken.

Telepítésre ajánlottak a következő szárazságtűrő fajok:

Fehér, rezgő vagy szürke nyár (*Populus alba*, *P. tremula*, *P.x canescens*), mezei és tatárjuhar (*Acer campestre*, *A. tataricum*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), magaskőris (*Fraxinus excelsior*), akác (*Robinia pseudoaccacia*).

Célok:

- Erdőállomány növelése, kiemelt figyelemmel a településvédő erdősávokra.
- Szélvédő, közjóléti erdők telepítése, levegőtisztaság, természetvédelem, turisztika érdekében.
- Gazdasági erdők telepítése rosszabb minőségű talajok hasznosításával.
- Értékmegőrző erdők telepítése.

Feladatok:

- Pályázatok benyújtása erdőtelepítésre.
- Őshonos fajok arányának javítása.
- Erdők, fasorok megvédése.
- Mezőgazdasági művelés alól kivonható erdősítésre alkalmas területek feltérképezése.
- Külterületi csatornák egyik oldalának befásítása.

6.5 Épített környezet

Települési környezet

Célok:

- Környezeti program segítségével a légszennyezés csökkentése.
- Csapadék, talajvíz helyzet javítása.
- Települési hulladékgazdálkodási program megvalósítása.
- Zöldterület, zöldfelület arányának növelése.
- Külterületen mezőgazdasági hulladékok elszállítása (fólia, papírszak).
- Gyomnövények állandó ellenőrzése, irtása.
- Környezetvédelmi problémákban együttműködés a kistérséggel, szomszéd településekkel.

Feladatok:

- Légszennyezési program készítése-parlagfűirtási akció.
- Ivóvíz minőségének állandó figyelése.
- Csapadék-belvíz elvezetésének folyamatos ellenőrzése.
- Hulladékkezelés, elszállítás, szelektív-gyűjtés, komposztálás program szerinti megvalósítása.
- Folyékony hulladék korszerű kezelése, egyedi megoldással.
- Erdősítésnél az őshonos fafajok növelése.
- Egyedi tájértékek megismertetése a lakossággal és az ide látogatókkal.
- Megyei Területfejlesztési Információs Rendszerhez és Környezetvédelmi Információs rendszerhez kapcsolódó, állapotmérő helyek kijelölése a településen.

Építészeti, tájképi értékek

Célok:

- A településszerkezet, kultúrtáj, műemléki és helyi értékek védelme.
- A védett értékek fenntartásának finanszírozása.
- A településképet rontó köz és magánépítmények esztétikai fejlesztése.
- Építészeti hagyományok ápolása.

Feladatok:

- Önkormányzati szabályozás létrehozása a településrendezési tervnek megfelelően a műemlékek (jellegűek) egyedi tájértékek, hagyományok felmérése megőrzése érdekében, Kultur és természeti értékek felkutatása.
- Civil szervezetek bevonása a munkákba, feltárás, pontosítás, gyűjtés, információ.
- Felmérés a lakóépületek állapotáról.
- Tájház, népművészeti emlékek megőrzése, fejlesztése.

6.6 Környezetegészségügy

Alapvető feladat olyan környezet biztosítása a városban, amely lehetővé teszi az itt élők számára, hogy szép, tiszta és egészséges környezetben éljenek. Ennek érdekében a környezeti terheléseket minimalizálni szükséges, a környezeti kibocsátások tekintetében pedig az előírt

határértékeket szigorúan be kell tartatni, túllépés esetén meg kell hozni a szükséges intézkedéseket (bírságolás, megszüntetés).

Problémakataszter

- A szálló por és az illékony szerves anyag kibocsátás növekedése, illetve a nagymérvű átmenő forgalom légszennyező kibocsátásai okozhatnak környezet-egészségügyi problémát.
- Az allergén növények jelenléte és terjedése komoly egészségügyi problémák okozója.
- Az ivóvíz szabványok EU szintű betartása.
- A még üzemelő és használatban lévő helyi mélyfúrású kutak vízminősége nem mindenben felel meg a szabványoknak. Annak fogyasztása problémát okozhat.
- A felszíni és felszín alatti vizek folyamatos minőségi ellenőrzése nem megoldott.

Célok

- Csökkenteni a szálló por és az illékony szerves vegyületek kibocsátását.
- A rendszeres szűrővizsgálatok megkövetelése, tájékoztatás annak szükségességéről.
- A felszíni és felszín alatti vizek átfogó monitoring rendszerének kialakítása.
- A nagyobb légszennyező kibocsátók fokozottabb ellenőrzése.
- Az allergén növények visszaszorítása érdekében a helyi rendeletben meghatározottak szigorú betartatása.

Feladatok

- A felszíni és a felszín alatti vizek átfogó monitoring rendszerének kialakítása
- A nagyobb légszennyező kibocsátók fokozottabb ellenőrzése
- Allergén növények visszaszorítása

6.7 Szennyvízkezelés és csatornázottság

Problémakataszter

- A város ellátottsági mutatója a zárt szennyvízcsatorna hálózat kiépítése alapján nagyon jónak mondható. A hálózatra való rákötés aránya 98 %.
- A csatornahálózatba még be nem kötött lakásokban sok helyen a szennyvíz átmeneti tárolása nem az elvárásoknak megfelelő zárt, szigetelt tároló aknában történik. Ennek „eredményeként” még elég jelentős mennyiségű szennyvíz szivárog be az altalajba, talajvízbe, aminek következtében a város alatti talajvizek igen szennyezettek.
- A holtágak mellett kiépült üdülő övezetekben a képződő szennyvizek gyűjtése nem mindenütt szabályosan van megoldva, így közvetlenül terhelhetik a holtágakat ezen szennyeződések.

Célok

- A város szinte teljes területén kiépült csatornahálózatra minél több lakás bekapcsolása.
- A be nem kacsolt lakásoknál a zárt, szigetelt gyűjtőaknák meglétének fokozottabb ellenőrzése, szükség esetén kialakítása.
- A holtágak mellett épült ingatlanoknál is megkövetelni a szennyvíz zárt, szigetelt tároló aknában való gyűjtését.
- A szippantott szennyvíz elhelyezésének fokozottabb ellenőrzése, az illegális kihelyezések megszüntetése.
- A szennyvíztisztító mű tisztítási hatásfokának folyamatos szinten tartása a Hármas- Körös terheléseinek csökkentése.

Feladatok

- A csatornahálózatra való rákötések ösztönzése, támogatása.
- Az illegális bekötések, a nem megfelelő egyedi gyűjtőhelyek, a szippantott szennyvizek elhelyezésének fokozottabb ellenőrzése és szankcionálása szükség esetén.
- A holtágak mellett épült ingatlanok szennyvíz gyűjtő aknáinak fokozottabb ellenőrzése.
- A szennyvíztelep tisztítási hatásfokának folyamatos szinten tartása.

6.8 Hulladékgazdálkodás

Az elérendő hulladékgazdálkodási célok meghatározása

A korszerű hulladékgazdálkodás bevezetése, kiterjesztése során Gyomaendrőd városban az alábbi feladatokat kell elvégezni ahhoz, hogy a törvényben előírtak teljesüljenek, illetve az itt élő lakosok egy tisztább, kevesebb környezeti veszélyforrással rendelkező környezetben, és szebb városban éljenek. A célok elérését az önkormányzat egyedül nem valósíthatja meg, szükséges az itt élő lakosok, az itt tevékenykedő intézmények és gazdálkodó szervezetek segítsége, összefogása és hatékony részvétele a hulladékgazdálkodási feladatok sikeres megvalósításában.

1. A 2004 júliusában beüzemelt regionális hulladékkezelőmű üzemelése az egységes környezethasználati engedélyben meghatározottak szerint.
2. A hulladékkezelőmű gazdaságos üzemeltetése érdekében a tulajdonosi körön kívül, minél több környező településsel meg kell állapodni abban, hogy beszállítói legyenek a lerakónak. A régi hulladéklerakók bezárását megelőzően meg kell kezdeni a piackutatást annak figyelembe vételével, hogy Békés megyében a jelenlegi elképzelések szerint csak két regionális hulladéklerakó fog üzemelni hosszú távon.
3. A hulladékgyűjtő szigetekeken összegyűlt hulladékokat az edényzetek telítődését figyelembe véve, folyamatosan el kell szállítani a hulladékkezelő műbe.
4. A Gyomaközszolg Kommunális Közszolgáltató Nonprofit Kft. Ipari úti telephelyén lévő hulladékudvar üzemelésének bővítése, a lakossági tájékoztatás fokozásával. Az itt összegyűlt hulladékokat a hulladékkezelőműbe kell szállítani. A hulladékgyűjtő udvaron

- összegyűlt lakossági veszélyes hulladékokat szükség szerint, de évente egyszer legalább közvetlenül az ártalmatlanító üzembe kell szállítani.
5. A hulladékkezelőműben a szelektív hulladékgyűjtés során beszállított hulladékok utóválogatása technológiai rendszerének kialakítása az új üzemeltető cégnél.
  6. A zöldhulladékok szelektív gyűjtésének bevezetéséhez a családi házas övezetben a „zöldkukák”, a tömblakásos övezetben mihamarabb meg kell kezdeni a „zöld konténerek” kihelyezését.
  7. Segíteni, ösztönözni kell a saját komposztálás elterjedését a családi házaknál, de a tömblakásos övezetekben is.
  8. Az összegyűjtött zöldhulladékok a hulladékkezelőmű komposztáló telepén kerülnek elhelyezésre. A komposztáló telep rendelkezik azokkal az alapgépekkel és berendezésekkel, hogy a komposztálás megkezdhető, de annak korszerűsítése szükséges.
  9. A képződő komposztot kezdetben a parkok gondozásánál, illetve a hulladéklerakó rekultivációjánál lehet hasznosítani. Későbbiekben, amikor már olyan mennyiség képződik, a szelektív hulladékgyűjtésben aktívan résztvevő lakosok részére is biztosítani kell komposztot, ezzel is ösztönözve és érdekeltté téve a lakosokat a minél aktívabb részvételre.
  10. A szelektív hulladékgyűjtés sikeres bevezetése és kiterjesztése érdekében nagyon komoly tájékoztató, meggyőző és megnyerő munkát kell végezni a lakosok, kiemelten a fiatalok körébe.
  11. Évente legalább egy alkalommal lakossági fórumon kell tájékoztatni a lakosságot az eredményekről és feladatokról.
  12. Az iskolákban játékos vetélkedőkön, előadásokon tájékoztatni a fiatalokat a szelektív hulladékgyűjtés előnyeiről, bevezetésének szükségességéről.
  13. Az illegális hulladék elhelyezések felszámolása, az illegális hulladék elhelyezés hatékonyabb ellenőrzése és szankcionálása.
  14. Egy regionális állati hulladékgyűjtő és ártalmatlanító rendszer kialakításának előkészítése. Ennek megvalósítása lehetséges egy más rendszerhez való csatlakozással is.
  15. Szorgalmazni és közreműködni az ipari hulladékok közül a gumiabroncsok, elektronikai alkatrészek és az autóröncsok begyűjtési és kezelési rendszerének kialakításában.
  16. Elő kell készíteni a térségben képződő inert hulladékok kezelőtelepének a kialakítását.
  17. A hulladékgazdálkodási törvényből adódó közvetlen feladatok és határidők:
  18. A biológiailag lebomló szerves hulladékok gyűjtése során törekedni kell a Hgt-ben előírt kigyűjtési arányok betartására, ennek elősegítésére a gyűjtési rendszer városban való kiterjesztésére.
  19. Szelektív gyűjtési rendszer kiterjesztésével a csomagolóanyagok 50 %-a hasznosításra kell, hogy kerüljön, ezen belül a csomagoló anyagok 25 %-a a csomagoló anyagok anyagában kerüljön hasznosításra.
  20. A gumiabroncsok, elektronikai hulladék begyűjtésének és elszállításának megszervezésének szorgalmazása regionális szinten.

6.9 Területhasználat, zöldfelület-gazdálkodás, település tisztaság

Problémakataszter

1. A rendszerváltást követően a mezőgazdasági tulajdonosi szerkezet alapvetően megváltozott. Nagyon sok még a piaci termelésre alkalmatlan törpebirtok. A 300 hektár feletti nagybirtok az összes termőterület 17 %-án működik.
2. Nagyon alacsony a külterületeken az erdősültség aránya (3,4 %). A nagyüzemi táblaméretek megszűnését nem követte a kisebb területek melletti dűlőutak fásítása.
3. Nem indult el még a rossz minőségű termőterületek újszerű hasznosítása (energiafűtermesztés, erdősítés).

Feladatok

1. A városi zöldfelületek, parkok, ligetek folyamatos és gyakoribb ápolása, gondozása.
2. A belterületen az intenzíven művelt területek további bővítése.
3. Az allergén fajok kiváltása őshonos fajokkal.
4. A ligetekben előregedett, balesetveszélyes faegyedek kivágása és pótlása.
5. Az utak hómentesítésénél a só használatának a csökkentése, új környezetkímélő módszerek bevezetése.
6. Az ipari és szolgáltatási fejlesztésekre az Ipari Parkon kívüli új területek kijelölése.

6.10 Közlekedés

Program

- A program célja az emberközpontú közlekedés-fejlesztés.
- A közlekedési hálózat kialakításának elengedhetetlen szempontja az életkörülmények javítása, a közlekedés ártalmainak minél jelentősebb mértékű csökkentése.

Problémakataszter

- A város közlekedési célú fejlesztéseinek egységes, korszerű szerkezetbe foglaló program hiánya.
- Az elkerülőút hiánya
- A tranzit teherforgalom nagysága.
- A kiépített úthálózat műszaki paramétereinek esetenkénti hiányosságai.
- Néhány belterületi útszakasz szűk keresztmetszete, nem optimális forgalomszervezése.
- A parkolási gondok, az ebből fakadó környezet terhelések.
- Az autóbusz-állomány korszerűsítésének szükségessége.
- A kerékpárutak rövid hossza, az ebből fakadó közlekedésbiztonsági problémák.
- A gyalogutak szélességi, minőségi jellemzői.
- A vízi szállítás feltételeinek hiánya, a gazdaságilag érdekeltek feltérképezései, a koordináció teljes hiánya.

Célok

- Az emberbarát városi közlekedés feltételeinek biztosítása.
- Az elkerülőút megépítése
- A belterületi úthálózat korszerűsítése
- A közúti csomópontok korszerűsítése
- A tranzitforgalom elterelése a városközpontból
- Az autóbusz-közlekedés fejlesztése
- A parkolóhiány felszámolása
- A kerékpárút-hálózat kialakítása
- A teljes körű gyalogjárda kiépítése.
- A vasút korszerűsítése a közúti teherfuvarozás csökkentése érdekében.
- A vízi szállítás feltételeinek megteremtése és ezzel a környezetbarát közlekedési mód bevezetése

Feladatok

- A 46-os számú főút D-i elkerülő szakaszának kiépítése.
- A 4231-es országos mellékút teljes korszerűsítése.
- A 443-as főút korszerűsítése.
- A 4232-es országos mellékút teljes korszerűsítése.
- A belső úthálózat teljes kiépítése, az úthálózat-fejlesztési koncepció felülvizsgálata.
- A belváros parkolóhelyeinek bővítése a Kossuth úton.
- A tömegközlekedés feltételeinek javítása elsősorban a járműpark korszerűsítésével
- A teherfuvarozói kisvállalkozások számára ellenőrzött telephely(ek) kijelölése.
- A hivatásforgalmú és a turisztikai célú kerékpárutak kiépítése a Körösök mellett és a külterületen Szarvas, Mezőtúr, Dévaványa, Köröstarcsa, Mezőberény irányába.
- A beépített területeken a gyalogjárdák min. 1,50 m-re történő kiépítése, az akadálymentes közlekedés biztosítása.
- A vízi szállítás érdekében az országos program részeként kikötői bázis építése, mely alkalmas a kishajózásra, sport és szabadidős célokra is.

6.11 Energiagazdálkodás

Problémakataszter

- Az alternatív energiaforrások használata még nem indult meg.
- A rendelkezésre álló geotermikus energia kismértékű használata.

Célok

- A földgázzal való ellátottság növelése, a még üzemelő szilárd és folyékony tüzelőanyagok fokozatos kiváltásával.
- Az alternatív energiaforrások használatának megkezdése családi és települési szinten egyaránt.

Feladatok

- Fokozottabb tájékoztatás az alternatív energiaforrások használatáról, lehetőségeiről.
- Új ösztönzési rendszer kialakítása az alternatív, környezetkímélő energiaforrásokat bevezetők számára.
- A rendelkezésre álló geotermikus energia felhasználásának szorgalmazása, új eljárások bemutatása (pl. geomotor).

6.12 Az idegenforgalom környezeti hatásai

Problémakataszter

- Nincs komplex program az idegenforgalom és a környezet és természetvédelem egységes szemléletű megközelítésére.
- A növekvő idegenforgalom által okozott környezeti terhelések kedvezőtlen hatásai még nem teljes mértékben vannak feltárva.

Célok

- Az idegenforgalom és a környezetállapot összefüggéseinek pontos feltárása, és az ebből adódó feladatok meghatározása.
- A város környezeti, természeti, kulturális értékeinek széles körű (területi, országos) megismertetése.
- A rendkívül változatos és egyedülálló természeti adottságok (Hármas-Körös, holtágak) turisztikai, jóléti, rekreációs, természetkutató használatának fokozása.
- A település infrastruktúrájának további fejlesztése (úthálózat, kerékpárutak, parkolók, szolgáltatások stb.) az idegenforgalom további növelése érdekében.
- A helyi speciális kulturális rendezvények (pl. sajt fesztivál) fenntartása, továbbfejlesztése (pl. országos horgászverseny, ökoturisták találkozója).

Feladatok

- Az idegenforgalom és annak környezeti hatásai c. komplex tanulmány elkészítése, meghatározni az ebből adódó legfontosabb feladatokat.

6.13 Környezetbiztonság

A város életében megtalálhatók azok a veszélyforrások (árvíz, belvíz, ipari, mezőgazdasági szennyezések, közúti haváriák, vízminőség problémák stb.), amelyek veszélyeztethetik a környezetet, az itt élő embereket.

Ezen problémakör feltárása már részben megtörtént, rendelkezésre állnak azon üzemelési és beavatkozási tervek, amelyekkel megelőzhető a havária helyzetek, illetve meghatározásra kerültek a szükséges intézkedések.

Ennek ellenére szükséges volna egy egyeztető koordinációs bizottság létrehozása, amely bizottságban az érintett önkormányzati, szakmai szervezetek, gazdálkodó egységek, civil szervezetek képviselői vennének részt és dolgoznák ki a megfelelő intézkedési terveket.

Ki kellene építeni a környezeti **monitoring hálózat komplex rendszerét**, amely segítségével folyamatosan lehetne értékelni a környezeti állapotokat. Ehhez kapcsolódóan létre kell hozni egy **környezeti információs rendszert** a naprakész tájékoztatás, bemutatás érdekében. Szükséges még egy **mozgósítási terv** elkészítése is a szükséghelyzetek minél gyorsabb felszámolása érdekében.

6.14 Környezeti nevelés

A környezeti nevelés jelenleg még nem átfogóan és szervezeten valósul meg. A környezeti nevelés az oktatási intézményekben nem önálló tananyagként jelenik meg, az főleg a természettudományi oktatási anyaghoz kapcsolódik, illetve meghatározóan pedagógus függő.

A felnőtt lakosság környezeti nevelése már sokkal nehezebb terület. A lakosság tájékoztatása, informálása, meggyőzése még nem teljes körű.

A környezeti nevelés szempontjából legfontosabb fiatal generációt több hatás is éri ezen a téren. A környezeti nevelés akkor hatékony és eredményes, ha az iskolai oktatás és nevelés és a családi minta összhangban van, és jól kiegészítik egymást. A fiatal korosztály még sok esetben találkozik azzal a ténnyel, hogy mást tanul és mást tapasztal a gyakorlatban. Ennek a kettősségnek a felszámolása alapvetően fontos a környezettudatos, környezetét szerető és azért tenni akaró új generáció kialakulásához.

Fontos feladat, hogy az iskolákban egy egységes szemléletű és önálló tananyagként jelenjen meg a környezeti nevelés témaköre. Az iskolákban, de a város széles rétegeit érintő programok szervezése a környezeti, természeti értékek minél jobb megismerésére, a környezetvédelmi feladatok konkrét megvalósítására.

Nagyon fontos, hogy minél több helyi kezdeményezésű civil szervezet alakuljon, amelyek felvállalják a szűkebb-tágabb környezetük tájékoztatását, mozgósítását és aktív bevonását a

környezetvédelmi problémák megoldásában.

7. OPERATÍV PROGRAMOK

Gyomaendrőd város rendkívül szép és értékes természeti és épített környezettel rendelkezik. A város életének, arculatának meghatározó környezeti, természeti eleme a Hármaskörös, a folyószabályozásokat követően kialakult holtág rendszer. Ezen természeti kincsek szinte egyedülálló együttléte és sokasága kiemelkedő adottságokat és lehetőségeket is jelent a városnak, de annak fenntartása, gondozása, hasznosítása egyben komoly terheket is ró a város életére. Ezen értékek megóvása, hasznosítása, a város jellegzetes alföldi, kisvárosi arculatának megőrzése, egy emberbarát, környezetorientált infrastruktúra létrehozása nagyon komoly és összehangolt feladatot igényel. A város nagyon sokat tett annak érdekében, hogy ezen igényeket kielégítse. Elfogadta a város településrendezési tervét, mely terv szellemisége teljes mértékben megfelel a fentiekben megfogalmazott céloknak. A város szinte teljes területén kiépült a vezetékes szennyvízcsatorna hálózat, elkészültek a korszerű hulladékgazdálkodási rendszer alapberuházásai, nagy ütemben folynak a belterületi vízrendezési munkálatok, szép közterek és parkok kerültek kialakításra.

Ez a folyamat azonban nem fejeződött be, hiszen még nagyon sok feladat vár megoldásra a városfejlesztés a környezetvédelem területén. A fejlesztési tervek a településrendezési tervben és az önálló szakági tervekben megfogalmazásra kerültek és kerülnek a jövőben.

A fejlesztési feladatok megoldása egyrészt hosszú távúak és regionális, több települést és ágazatot érintőek, másrészt vannak olyan feladatok, amelyek rövid távúak, vagy éppen azonnal megoldandóak.

A tervezett fejlesztések megvalósítását Gyomaendrőd város önállóan nem tudja sikeresen megvalósítani, szükséges hozzá a kistérségi, nagyobb szakágazati összefogás és nem utolsósorban a hazai és Európai Unió források megpályázása és igénybe vétele.

A sikeres megvalósításhoz szükséges még a város lakosainak támogató, segítő hozzáállása és aktív részvétele. Csak egységes, közmegegyezésen alapuló és elfogadott tervek alapján lehet sikeresen megoldani a városfejlesztési, környezetvédelmi feladatokat.

A környezetvédelmi program **operatív programjában** szeretnénk összefoglalni azon feladatokat, amelyek rövid és középtávú megoldást igényelnek, meghatározva azok időigényét.

7.1 Környezeti állapot monitorozása, elemzése

A környezeti állapot megfigyelése, vizsgálata egyes területeken megoldott. A Hármaskörös

vízminőségét a környezetvédelmi hatóság végzi folyamatosan, a holtágak vízminőség vizsgálatát az önkormányzat végzi éves rendszerességgel, a környezeti kibocsátások mérése a termelőüzemeknél a rendeletekben meghatározottak szerint történik, a tevékenységek környezeti hatásvizsgálatainál és környezetvédelmi felülvizsgálatainál bevizsgálásra kerülnek a környezeti terhelések a környezeti elemek állapota, a szennyvíztisztító működésének és kibocsátásainak paraméterei, a szolgáltatott ivóvíz minősége folyamatosan ellenőrzésre kerülnek.

Vannak, olyan környezeti terhelések, amelyek mérése nem, vagy csak részben megoldott:

- a város levegőszennyezettségének (imisszió) mérése,
- a város főközlekedési útvonalainak zajterhelési mérése,
- a város talajvíz szintjének és minőségének folyamatos kontrolálása,
- az allergén növények által kibocsátott pollenterhelés.

Nincs még kidolgozva komplexen a települési környezetvédelmi információs rendszer, a lakossági adatgyűjtési és feldolgozási rendszer.

A feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
Légszennyezettség (imisszió) mérés	Önkormányzat- Békés Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály	Évente egy alkalommal
Főközlekedési út zajszint mérése	Önkormányzat-Közútkezelő KHT.	Évente egy alkalommal
Pollenvizsgálat	Békés Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály	Évente egy alkalommal
A települési környezetvédelmi információs rendszer (TKIR)	Önkormányzat-- szakhatóságok-intézmények- gazdálkodó szervezetek-civil szervezetek	2019.
A lakossági környezetvédelmi adatgyűjtés tervezése és megvalósítása	Önkormányzat-civil szervezetek-iskolák	2019.
Az adatok kiértékelése, nyilvánosságra hozatala	Önkormányzat	2019.
Települési komplex havária terv készítése	Önkormányzat	2019.

7.2 A holtágak megfelelő üzemelési és hasznosítási feladatai

A holtágak a város meghatározó környezeti elemei. A holtágak üzemelésének, hasznosításának feladatait az önkormányzatnak a holtágak kezelőivel és hasznosítóival közösen kell megoldani. A holtágak üzemeltetési szabályzata 1993-ban készült. Fontos volna egy egységes szemléletű és átfogó holtág rehabilitációs terv elkészítésére, a szükséges feladatok meghatározásával.

A feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
A holtágak komplex rehabilitációs és fejlesztési terveinek elkészítése	Önkormányzat-kezelők-hasznosítók	2019.
Az önkormányzati holtágak vízminőségének folyamatos kontrolálása	Önkormányzat	Évente egy alkalommal
Az önkormányzati holtágak vízfrissítésének a biztosítása	Önkormányzat	Szükség szerint
Az önkormányzati tulajdonú holtágak iszaptalanítása, hínártalanítása, partrendezés	Önkormányzat-kezelők-hasznosítók	Szükség szerint

7.3 Az árvízi biztonság javítása

A Hármas-Körös közelsége potenciális árvízi veszélyeztetettséget jelent a város számára. A talajadottságokból adódóan az árhullámok időszakában árvízi jelenségek még a belterületen is előfordulhatnak (fakadóvíz, buzgár). A fentiek alapján rendkívül fontos az árvízvédelmi műszaki létesítmények biztonságának folyamatos biztosítása, javítása.

A feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
Hármas-Körös árvízvédelmi létesítményeinek folyamatos ellenőrzése, fenntartása, javítása	Magyar állam-KÖVIZIG	folyamatos
A töltés előterek biztosítása	Önkormányzat-KÖVIZIG	folyamatos

Az árvízvédelmi töltések holtág keresztezéseinek fokozott ellenőrzése, felügyelet	KÖVIZIG	folyamatos
A Hármas-Körös hullámterében a lefolyást gátló növényzet eltávolítása	KÖVIZIG-Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság	folyamatos

7.4 A jó minőségű ivóvíz biztosítása

Gyomaendrőd város ivóvízellátása a Közép Békési Regionális Vízműrendszer mezőberényi ágáról történik.

2016-ban lezárult a Békés megyei ivóvízminőség-javító program, így településünkön is minden szabványnak megfelel a fogyasztható ivóvíz.

7.5 A belterületi csapadékvíz-elvezető rendszer korszerűsítése

A város területén a csapadékvíz gyűjtése és elvezetése elválasztó rendszerben történik, összességében működőképes. Vannak azonban olyan műszaki-üzemeltetési problémák, amelyek nagycsapadékos időszakban gondot jelentenek, ekkor nem biztosított a csapadékvíz gyors elvezetése. A külterületeken a belvízelvezetőcsatornák nem megfelelő fenntartása, karbantartása okoz problémát.

A feladat és azok ütemezése

Feladat	Felelős	Határidő
A csapadékvíz elvezető művek felmérése (térinformatikai feld.)	Önkormányzat	2018.
A csapadékvíz elvezető művek folyamatos fenntartása, karbantartása, felújítása	Önkormányzat-telektulajdonosok	Folyamatos
A csapadékvíz tárolására szolgáló záportározók iszapkotrása	Önkormányzat	2018-2019.
A külterületi csatornák folyamatos fenntartása, karbantartása	Önkormányzat-földtulajdonosok-Vízgazdálkodási társulat	Folyamatos

7.6 Az allergén gyomok terjedésének visszaszorítása

Gyomaendrőd város belterületén és főleg a külterületeken is egyre jobban elterjednek az

allergiát okozó növényfajok. Legelterjedtebb növényfaj a parlagfű (Ambrosia elatior). A város önkormányzata alkalmazza a 221/2008.(VIII.30.) Korm. rendeletben foglaltakat. Sajnos vannak olyan telektulajdonosok, akik nem veszik figyelembe a rendeletet, illetve az allergén gyomok által okozott komoly egészségügyi problémákat. Ezen esetekben az önkormányzatnak hatékonyabban kellene érvényesíteni a rendeletben megfogalmazottakat, szükség esetén a bírságolás eszközét is alkalmazva.

A feladat és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
Parlagfűtérkép készítése	Önkormányzat	2018
A 23/1998. (X. 6.) rendelet betartásának fokozott ellenőrzése	Önkormányzat	Folyamatos
Pollenvizsgálat	Békés Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály	Évente egy alkalommal
Az allergén fajok kivágása a belterületi zöldterületeken	Önkormányzat	Folyamatos

7.7 A települési hulladékgazdálkodási program megvalósítása

Gyomaendrőd város nagyon sokat tett a korszerű hulladékgazdálkodás bevezetése terén. Gesztorságával megvalósultak a térségi hulladékgazdálkodási rendszer alapművei. Megépült és működik a korszerű regionális hulladékkezelőmű, Szarvason megépült és üzemel a hulladékátrakó állomás. Gyomaendrődön megépült a hulladék udvar, 16 helyen kialakításra került a hulladékgyűjtő sziget, megkezdődött a szelektív hulladékgyűjtés. A hulladékgazdálkodási törvényből eredően azonban még sok feladatot kell megoldani a városba.

A feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
Zöldhulladékok gyűjtési rendszerének kialakítása (zöldkuka)	Önkormányzat-Gyomaközszo Kommunális Közszo Nonprofit Kft.	2017-ben pályázati forrásból megtörtént
A zöldhulladék gyűjtő edényzet p.ü. forrása pályázat megvalósult	Önkormányzat-Gyomaközszo Kommunális Közszo Nonprofit Kft.	2017-ben megtörtént

7.8 A település zöldfelületeinek fejlesztése

A város zöldfelületekkel jól ellátott. A holtágak menti erdők, a ligetek, a parkok alkotják a zöldfelületek nagyobb részét. A belterületi parkok szépen gondozottak, bár az intenzíven kezelt területek aránya nagyobb is lehetne.

Feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
A városi zöldfelületek, parkok, ligetek folyamatos ápolása, gondozása	Önkormányzat- Zöldpark Gyomaendrőd Nonprofit Kft.	Folyamatos
A belterületi intenzíven kezelt parkok számának növelése	Önkormányzat- Zöldpark Gyomaendrőd Nonprofit Kft.	Folyamatos
A belterületen található allergén fafajok kiváltása	Önkormányzat- Zöldpark Gyomaendrőd Nonprofit Kft.	Folyamatos
A ligetekben található kiöregedett, balesetveszélyes faegyedek kivágása és pótlása	Zöldpark Gyomaendrőd Nonprofit Kft.	Folyamatos

7.9 A település közlekedésének fejlesztése

A város úthálózatának 90 %-a szilárd burkolatú. Fontos feladat a még burkolatlan utak szilárd burkolattal való ellátása. A városon keresztülhaladó átmenő forgalom komoly levegő- és zajterheléssel jár. Szükséges volna közép, illetve hosszabb távon a várost D-i irányban elkerülő útvonal kiépítése. A városon belüli parkolási gondok főleg a belvárosban és a főközlekedési utak mentén okoznak problémát.

Az utak műszaki kialakításánál a padkák hiánya sok környezeti terhelés okozója (sárfelhordás, porterhelés).

A város közlekedés-struktúrájában jelentős a kerékpáros közlekedés. A 46-os számú másodrendű főút belterületi szakasza mellett, a Losonczy utca és a Kodály Zoltán utca között kerékpárút került kiépítésre. A biztonságos közlekedés érdekében szükséges további kerékpárutak kialakítása.

Feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
A belterületi szilárd burkolatú utak kialakításának folytatása	Önkormányzat	Folyamatos
A várost elkerülő főközlekedési útvonal kialakítása	M.Á.-Közútkezelő Kht.	2020

A belvárosi parkolóhelyek bővítése a főbb közlekedési utak és boltok mentén	Önkormányzat	Folyamatos
A kerékpárutak további bővítése a főközlekedési útvonalak mentén	Önkormányzat	Folyamatos
A tömegközlekedési járműpark korszerűsítése	Üzemeltető	Folyamatos
A Hunyai összekötőútvonal kiépítése	Önkormányzatok	2020.
A városi főközlekedési utak felújítása, padkával való ellátása	Közútkezelő Kht.	Folyamatos

7.10 Az energiafelhasználásból származó környezeti terhelések csökkentése

A város energiaellátása terén meghatározó energiaforrás a földgáz és az elektromos energia. Sajnos még nem kezdődtek meg az új, alternatív energiaforrások használata. A város jelentős geotermikus energia készlettel rendelkezik, melynek hasznosítása nem optimális.

Feladatok és azok ütemezése:

Feladat	Felelős	Határidő
Fokozottabb tájékoztatás az alternatív energiaforrások használatáról, lehetőségeiről	Önkormányzat	Folyamatos
A rendelkezésre álló geotermikus energia felhasználásának szorgalmazása	Önkormányzat	Folyamatos

7.11 Környezetbiztonsági információs rendszer kiépítése

A város életében megtalálhatók azok a veszélyforrások (árvíz, belvíz, ipari, mezőgazdasági szennyezések, közúti haváriák, vízminőség problémák), amelyek veszélyeztetik a környezetet az itt élő embereket.

A problémakör feltárása már részben megtörtént, rendelkezésre állnak azon üzemelési és beavatkozási tervek, amelyekkel megelőzhetők a havária helyzetek, illetve meghatározásra kerültek a szükséges intézkedések. Szükséges ennek kompletté tétele és korszerűsítése.

A környezetbiztonság komplex rendszere:

- Környezeti terhelések komplex monitoring hálózatának kialakítása (talaj, levegő, zaj, felszíni vizek, felszín alatti vizek). Ütemezés az előző fejezetekben meghatározva.

- A környezeti információs rendszer kialakítása. Ütemezés az előző fejezetekben meghatározva.
- A bekövetkezett károk elhárítására, megszüntetésére mozgósítási terv készítése.
- A feladatok megvalósítására egy koordinációs bizottság kialakítása 2017 -ben.

7.12 Környezeti nevelési program készítése

A környezeti nevelés jelenleg még nem átfogóan és szervezeten valósul meg. A lakosság tájékoztatása, informálása és meggyőzése még nem teljes körű. Mindezek megváltoztatására, fejlesztésére szükséges volna egy városi szintű környezeti nevelési és tájékoztatási programot elkészíteni a 2018-as évben. A program a város széles rétegeinek bevonásával kell, hogy elkészüljön.

8. A LA-21 PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁT SEGÍTŐ MÓDSZEREK

8.1 Fórumok, partnerségi kapcsolatok

A helyi fenntartható fejlődés megvalósításának alapjai:

1. A lakosság bevonása a döntési folyamatokba és az érdekegyeztetési folyamatokba.
2. A helyi kezdeményezések, lehetőségek és szerveződések támogatása.
3. Mozgósító erejű, nyitott és előremutató településpolitika folytatása.
4. A település külső képét és az ott-tartózkodás minőségi feltételeit folyamatosan javító törekvések (kultúra, szabadidő, pihenés).
5. Aktív részvétel a fenntartható fejlődés regionális akcióiban.
6. Állandó kommunikáció és összhang a település és a gazdálkodók között.
7. Összhang a településfejlesztési politika és a finanszírozási lehetőségek között.
8. A munkanélküliek tartós részvételének biztosítása a gazdasági folyamatokban.
9. A közösség példamutató, környezetkímélő magatartása.
10. A környezeti szabályok-előírások körültekintő alkalmazása.
11. A környezeti állapot, és intézkedési terv folyamatos aktualizálása.

Forrás: Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja elkészítéséhez

8.2 SWOT elemzés

A célkitűzések megalapozásához a település három pillérének, azaz a környezeti, társadalmi és gazdasági állapotának értékelése alapján szükséges meghatározni a főbb fejlődési, fejlesztési irányokat. Ennek elemzési módszere az ún. SWOT analízis, amely a belső és külső tényezők alapján vizsgálja az adott állapotot és meghatározza a kitörési irányokat, lehetséges fenyegetéseket.

S - erősségek (strengths): belső tényezők: pozitív dolgok, amik jól működnek és lehet rá befolyás, hogy még jobban működjenek.

W - gyengeségek (weaknesses): belső tényezők: olyan dolgok, amik nem jól működnek, de lehet rá befolyás, hogy jobb legyen.

O - lehetőségek (opportunities): külső tényezők: olyan adottságok, amelyeket nem tudunk befolyásolni, de kedvezőek, és rájuk építve kihasználhatjuk az erősségeinket.

T - fenyegetések (threats): külső tényezők: olyan korlátok, negatív tényezők, amelyeket nem tudunk befolyásolni, és csökkentik a siker esélyeit, kockázatot is jelentenek.

Az erősségek és a gyengeségek a belső állapotot jellemzik, míg a lehetőségek és a veszélyek a külső körülményeket.

	Erősségek	Gyengeségek
Társadalom	<ul style="list-style-type: none"> • aktív civil szféra • megfelelő alapképzés és egészségügyi ellátás • együttműködési készség a lakosság részéről • évenként tartott közösségi rendezvények • kialakult kistérségi szintű együttműködés	<ul style="list-style-type: none"> • kevés helyi rendezvény • kevés új munkahely • elvándorlási ráta növekedése, • fiatalok elköltözése • csökkenő gyermeklétszám • előregedő lakosság • magas halálozási arány • életszínvonal romlása, alacsony jövedelemszint • családok létbizonytalansága, elszegényedése • segélyezésre szorulóknak növekvő száma • szociális problémák jelenléte
Környezet	<ul style="list-style-type: none"> • településszerkezet és az utcakép kisvárosias jellege • tanyák jelenléte • települési építészeti értékek jelenléte • az infrastrukturális ellátottság közül a víz, gáz (belterületen), és villamos energiaellátás- megfelelő • környezettudatosság iránti érdeklődés, fogékonyság • jó levegőminőség, termelő és szolgáltató szektor környezetterhelése alacsony • a talajok szennyezettsége csekély • szelektív hulladékgyűjtési	<ul style="list-style-type: none"> • szennyvízelvezetés részleges kiépítettsége, emiatt a felszín alatti vizek szennyeződése • bel és külterületi utak romlása

	<p>lehetőség</p> <ul style="list-style-type: none"> a holtágak és a Hármas-körös közelsége 	
Gazdaság	<ul style="list-style-type: none"> falusi turizmus jelenléte szántóföldi termesztés jellegzetes helyi termények termesztése állattartás hagyományai családi vegyes gazdaságok megléte környezetkímélő gazdálkodási formák jelenléte alternatív energiaforrás-lehetősége, rendelkezésre állása rendelkezésre álló helyi és térségi idegenforgalmi potenciál ingázásra hajlandó munkavállalók vállalkozói kedv növekedése 	<ul style="list-style-type: none"> kevés magas szakképzettségű munkavállaló korszerű termelési ismeretek, szaktudás hiánya kevés innovatív vállalkozás, csekély befektetői érdeklődés termelők kiszolgáltatottsága, csekély szövetkezési hajlandóság piaci, gazdasági információk hiánya, általános tájékozatlanság az EU-s követelményeket illetően többszörfelavult mezőgazdasági géppark kevés a minősített falusi szálláshely kistérségi turizmus (pl. rendezvények) összehangolásának hiányosságai, térségmarketing hiánya erdőterületek alacsony aránya
	Lehetőségek	Veszélyek
Társadalom	<ul style="list-style-type: none"> együttműködésben rejlő hatások felismerése civil szervezetek szerepének növekedése globalizálódó világban a helyi értékek és identitástudat erősödése tendencia az esztétika, szép környezet iránti igény növekedése rekreáció, szabadidő hasznos eltöltésének igénye tanyai turizmus fellendülése 	<ul style="list-style-type: none"> időnként magas talajvízszint, belvízveszély, ugyanakkor száraz, vízhiányos területek, elszivatagosodás veszélye a vízbázis területe felszíni szennyeződésre érzékeny
Környezet	<ul style="list-style-type: none"> ökoturizmus, aktív, falusi, horgász, kulturális turizmus népszerűségének növekedése, politikai támogatottsága 	<ul style="list-style-type: none"> felaprózott birtokstruktúra, rendezetlen földtulajdonviszonyok, eszköz- és tőkehiány felvásárlók piaci uralma

	<ul style="list-style-type: none"> • fenntartható fejlődés eszméjének terjedése • rendelkezésre álló uniós és hazai pályázati forráslehetőségek • informatika fejlesztése, erősödése 	<p>megmarad</p> <ul style="list-style-type: none"> • az intenzív gazdálkodás veszélyezteti a természeti értékeket • rossz fizetési morál • munkanélküliség növekedése • a gazdasági válság hatása sokáig érezhető
Gazdaság	<ul style="list-style-type: none"> • falusi turizmus jelenléte • jelentős méretű mezőgazdaság • családi vegyes gazdaságok megléte • környezetkímélő gazdálkodási formák jelenléte, terjedése • alternatív energiaforrás-lehetőségek rendelkezésre állása • rendelkezésre álló helyi és térségi idegenforgalmi potenciál • munkavállalók • vállalkozói kedv növekedése 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradicionális szakmák elveszőben • kevés innovatív vállalkozás, • csekély befektetői érdeklődés • termelők kiszolgáltatottsága, • csekély szövetkezési hajlandóság • piaci, gazdasági információk hiánya, • általános tájékozatlanság az EU-s követelményeket illetően • kevés a minősített falusi szálláshely • kistérségi turizmus (pl. rendezvények) összehangolásának hiányosságai, • térségmarketing hiánya • erdőterületek alacsony aránya

8.3 A tájékoztatás területei, módjai:

A város honlapján az LA-21 programmal kapcsolatos információk, tervek folyamatosan megjelennek, lehetősége van a lakosságnak is véleményezni.

A város újságában közzétehetőek az LA-21 programhoz kapcsolódó fejlesztés tervek, információk.

A regionális tévében és rádiókban rendszeres a környezetvédelemhez kapcsolódó információnyújtás, háttérbeszélgetés.

Rendszeresen fórumok tartása, ahol a város vezetése, a szakemberek tájékoztatják a lakosságot az LA-21 program aktuális kérdéseiről, kéri a lakosság véleményét a tervezett fejlesztésekhez.

Összességében a város a törvényben meghatározott értékelési, ellenőrzési feladatait folyamatosan és az előírásoknak megfelelően elvégezte a környezetvédelmi programját illetően. A folyamatos értékelésnek és ellenőrzésnek megfelelően szükség szerint módosította a környezetvédelmi programban meghatározott feladatokat, és azok végrehajtásának időpontját, készítette el a források megszerzésére pályázatait, és bocsátotta rendelkezésre a város saját erőforrásait. Az értékeléseket és módosításokat minden esetben helyi határozattal hagyta jóvá a város képviselő-testülete.

A LA-21 program keretén belül, annak folyamatos ellenőrzése a környezetvédelmi program ellenőrzése során kialakított rendszer és módszer sikeresen alkalmazható, használható.

8.3 Oktatás, képzés

A fenntartható fejlődés megvalósítása során nélkülözhetetlen az oktatás-képzés célirányos fejlesztése.

A fenntartható fejlődésközpontú oktatás alapelvei:

- Komplex szemlélet, a környezeti-gazdasági-társadalmi összefüggések integratív, rendszerszemléletű megközelítése.
- Az egész életen át való tanulás-képzés igénye.
- Az oktatás lényege a tudás közvetítése, de irányt kell mutatni a követendő fogyasztási-és viselkedési formák irányában is.
- Nyitottság az oktatási-képzési struktúrák változatosságára.
- A fenntartható fejlődés profilú iskolák tevékenységét nemzetközi tanúsítvánnyal ismerjük el.

A közoktatási törvényben meghatározottak szerint a Nemzeti Alaptanterv által előírt kerettantervek szerint kell az alapfokú és a középfokú iskolákban oktatni a környezeti ismereteket és a fenntartható fejlődés alapismereteit az „Ember és természet” és a Földünk és környezetünk” műveltségi területeken. Ezen oktatási formák szolgálnak a környezeti szemléletformálás és ismeretszerzés alapjául.

A nemzeti környezeti nevelési stratégia sikeres megvalósításához szükséges a nevelési területek összevont érvényesítése:

Magánélet, személyes környezet, példamutatás (család, életmód, egészségnevelés, szabadidő, turizmus), a lokális nevelés és cselekvés színterei.

Társadalmi környezet: hagyományok tisztelete, művészetek, tudomány, vallás, termelés, gazdaság, munkahely, önkormányzatok, civil közélet, környezeti információ, média.

Intézményes környezeti nevelés-képzés: az életkor sajátosságai, óvoda, tanóra, tantárgy, iskolai tanórán kívüli nevelés.

9. ÖSSZEGZÉS

Cél a fenntartható fejlődés minél gyorsabb és hatékonyabb elősegítése, mely során csökken a meg nem újuló erőforrások felhasználása és nő a megújuló energia hasznosítás. A város

gazdasági állapota fejlődni kezd, növekszik a gazdaság termelőképesége, nő a foglalkoztatás, csökken a munkanélküliség és ezek által növekszik az életszínvonal. A gazdasági fejlődésnek köszönhetően növekszik a város lakossága, melynek köszönhetően az átlagéletkor csökken. Ezzel egyidőben a lakosság tudatosan védi, óvja környezetét, nagyobb hangsúlyt helyez a környezetvédelemre. A város vezetése és az itt élők együttműködve egy élhetőbb várost alakítanak ki, ahol az életkörülmények, a lokális környezet az elvárt szintre emelkedik.

A fejlesztési feladatok megoldása egyrészt hosszú távúak és regionális, több települést és ágazatot érintőek, másrészt vannak olyan feladatok, amelyek rövid távúak, vagy éppen azonnal megoldandóak.

A város fejlődése szempontjából elengedhetetlen az idegenforgalom és az ebből származó előnyök növelése, ennek hatásait figyelembevéve kell a fejlesztéseket megtervezni, megvalósítani. A település a rendezési tervét, az infrastrukturális fejlesztéseit ezen szempontok figyelembevételével készítette el és valósítja meg.

Az környezeti hatások elemzésének területei:

1. A város környezeti állapotának helyzete, milyen természeti és épített környezeti értékekkel rendelkezik, infrastrukturális ellátottsága, tisztasága, hangulata, az itt élők életkörülményei, a városi rendezvények száma.
2. Az idegenforgalom hatása a város környezetére, fejlődésére.

A kettő szoros kölcsönhatással van egymásra, hiszen az idegenforgalom növekedése ösztönzi a városi fejlesztéseket, de hatással is van a környezeti elemekre. Nagyon fontos, hogy a város fejlesztései, környezeti értékeinek, szépségének fenntartása, javítása az elsődleges, hiszen a vendég csak egy szép, tiszta, megfelelő infrastruktúrával, látnivalóval rendelkező városba szeret pihenni. Az idegenforgalomból származó környezeti terheléseket és egyéb gondokat a várható előnyök birtokában meg kell oldani.

Ezek a következők: megfelelő parkolási lehetőségek biztosítása, szállodai szolgáltatások bővítése, a megfelelő ellátás biztosítása, a megnövekedett ivóvízhasználat biztosítása, a növekvő kommunális hulladék gyűjtése és elszállítása, a megnövekedett energiaigény biztosítása. A belvíz elvezető rendszer műszaki problémái miatt a csapadékos időszakokban gondot jelent a csapadékvíz gyors elvezetése, a belvizek kialakulásának megakadályozása.

A természet- és környezetvédelem megvalósításában a társadalom legkülönbözőbb résztvevői érintettek. A környezeti nevelés alanyai lehetnek nem csupán a gyerekek, hanem a felnőttek is. Ennek megfelelően a környezeti nevelés színterei lehetnek a különböző társadalmi civil szerveződések, az oktatási intézmények, a könyvtárak, az önkormányzatok, valamint a családok. Ezen egységek mindegyike jelentős szereppel bír a természet és környezetvédelemmel kapcsolatos tudatformálás és ismeretterjesztés területén

A tervezett fejlesztések megvalósítását Gyomaendrőd város önállóan nem tudja sikeresen

megvalósítani, szükséges hozzá a kistérségi, nagyobb szakágazati összefogás és nem utolsósorban a hazai és Európai Unió forrásainak megpályázása és igénybevétele.

A város vezetése ezen nem kis feladatok megvalósítására felkészült, az eddigi sikeres fejlesztések bizonyítják akaratukat és alkalmasságukat, illetve az is, hogy a fejlesztési igények folyamatosan képződnek és kerülnek megvalósításra lépésről lépésre.

A sikeres megvalósításhoz szükséges még a város lakosainak támogató, segítő hozzáállása és aktív részvétele a megvalósításban. Csak egységes, közmegegyezésen alapuló és elfogadott tervek alapján lehet sikeresen megoldani a városfejlesztési, környezetvédelmi feladatokat.

A program elkészítéséhez az alábbi szervezetek biztosítottak információt és adatot:

Gyomaendrőd Város Önkormányzata

Békés Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály

Békés Megyei Önkormányzat

Alföldvíz Zrt.

Gyomaszolg Ipari Park Kft.

Gyomaközszolg Kommunális Közszolgáltató Nonprofit Kft.

Zöldpark Gyomaendrőd Nonprofit Kft.

Körös-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság

Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatósága

Központi Statisztikai Hivatal

Felhasznált szakirodalmak:

- Békés Megyei Környezet-és Természetvédelmi Kft.
LA-21 A Körös-völgyi hulladékgazdálkodási rekultivációs önkormányzati társulás keretében tervezett felhagyott hulladéklerakók rekultivációs pályázatához és megvalósításához
- Békés Planum Kultúrmérnöki Kft.
Gyomaendrőd Ár és belvízvédekezési terve
- Zsilák Zoltán úttervező
Gyomaendrőd úthálózatfejlesztési koncepciója
- Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság
Gyomaendrődi holtágak holtágkezelési szabályzata
- Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja elkészítéséhez

- Europai Atelier 70 Kft., BME Környezetgazdaságtan Tsz.
Útmutató a Fenntartható Fejlődés Helyi Programja elkészítéséhez
- GYÜSZTE – Gyomaendrőd Turizmusfejlesztési stratégiája (tervezet) 2014
- Szarvas Ildikó (2013): *Tervezés a helyi értékeken alapuló fenntartható turizmus jegyében*
Szakdolgozat. BKF, Budapest